

Luk ec'Amani Mamn eke nɔn Ów ek'it eke wɛl k'uw any

Luk nɔn lɛl yony: Amani Mamn a ek'ij in e nin a lele Erm ɛsɛl ec'Ob Kok e lɛl ab ab. Li b'ɛbr Grɛk sɛnyn sɛnyn ɛtɛ l'el sɛkp kok ɛs yɛji. Lɛgɛ a eke erm ɛs Pɔl im am dad Amani Mamn ec'odad ok Nyam e low any uwm ɛsɛl a, l'oc Luk ab n'im, aɛke Luk el Nyam any uwm ɛs ek'itɛn erm ɛm el Krist e jam us ɛs.

Luk in obi l'uwm Jesu any, kɔ ni nɔn ow e lís e lɛl. Agɛ a eke ɛkn Jesu ke iri in ec'odad a ogɛ l'otar akr; ɛtɛ l'oc Mark e lɛl a li kokr juma, ɛsɛ elɛl eke Matie yɛji kok ab af. ɛsɛ Mark af, Luk nɔn in eci lɛl a Nyam any uwm ɛsɛl eci. N'am otar Jwifɛl ec'ów lele sodad eke -l'irim okm el es sos ɛm a akr. ɛtɛ n'am ɔɛɛm Jesu eci mew ab es Adam ɛm ɛtɛ, yec'ɛtɛ ke ow yégm eke Jesu el agɛ a fɛɛ ec'Eb ɛs.

ɛgɛ fɛɛ eke b'ow awl Luk e lɛl a, b'ow uw any eke Jesu b'ɛlu Nyam ec'erur ligbɛl ek'ɔny agɛ eke wɛl wal ok es a e lís e low ɔkm: ɔgbɔru, ɔlu, ɔkɔɔm agɛ, ɔyɔw, lele etu agɛ ab. ɛmɛny Luk dad Abɛ Lala lele Nyam ɛtɛn ab e low nɔnɔ.

Kin elɛl eke Luk am otar Amani Mamn a e low akr ok Teofil

¹⁻² ɛgɛ gbɛl Teofil mamn, agɛ nɔnɔ gbɛl nɔn ów amua eke ɛy ɛy ɛm a ɛsɛ elɛl eke agɛ a ek'ɛkn low a nuɛ ɔb ɛm ɛtɛ, ke Nyam ɔɛ eke ki dad ɛy in ec'odad a dad ɛy ab af. ³ Na sosiɛm ɛgɛ gbɛl

Teofil, em yeji m'otar low a ek'ey nun ɔb em etɔ a akr, etɔ m'erur eke mi ki non m'osɔm es m'ɔɔ'ɔ esε elel eke m'ɔɔn ab af, ⁴ yec'etɔ ke úw any eke low yeɔm a ek'ɔɔn a el nawre tasi.

Afr erm es nyam am dad Jan mij ok nun es e mew owi

⁵ Legɔ a eke Erɔd el Jude wus af ec'eb ebu a, Nyam ec'egb waw es nyam anɔ eke wɛl b'ɛɔɔ Zakari, ke el Abia † ec'eb em ec'egb waw esɛl a ec'ɛɔɔ nyam. Wɛl b'ɛɔɔ ey a Elisabet, egb waw esɛl ec'el lagɔ Arɔn ec'eb em e yɔw. ⁶ El yony mum -l'ij nɛnyɛmbri nyam Nyam ec'any af, etɔ -li b'elum Es Kɔtɔkɔ e sol a sɛnyn sɛnyn. ⁷ Kɔ -l'ewm iy kaka, anke Elisabet el itr yɔw etɔ el yony mum -l'el agɔ ek'usu nɔnɔ.

⁸⁻⁹ Legɔ nyam, Zakari am kok egb waw es e juma Nyam ec'any af. Ow el el ec'eb a e legɔ, etɔ in anake sɔsum oc ey'r af a. Ow sɔsiem n'im l'ey Es Kɔtɔkɔ e Nyamel gbɛl a e Nyam nɔɔn usu lala a eke li ki waw egb ogɔ em, esε elel eke egb waw esɛl bi kok ab af. ¹⁰ Dedeku a fɛɔ anɔ gbenɔ am nɔɔn Nyam wanci a eke wɛl am ofɔ ogɔ a.

¹¹ Eke Zakari ey yogɔ a, Es Kɔtɔkɔ ec'afr erm es nyam elu sos ɔkm yeɔm'n; n'inym es egb waw usu a e lidr ogog a eke wɛl bi kok ogɔ ec'egb waw a. † ¹² Eke Zakari b'ekn'n a, l'ikprɛm es etɔ erɔn am ɔny'n. ¹³ Kɔ afr erm es a dad'r nine: «Zakari, k'uru erɔn, anke Nyam iri n e nɔɔn ebl

† **1:5** Abia:David e legɔ em a, l'el egb waw es. Egb waw esɛl a, -li cɛc -n'inym es sakp likɔ lele yar ab, etɔ Abia el eb nyam e nun af es. Ekn 1 Ów e Wɛl Nɔn 24.10. † **1:11** Ekn ɔkm Ok 30.1-6; 1 Eɔ Ebu 7.48.

low nyam. Neny abl'l es l'el ebrm, etj n'am dad wel odad sabu em sabu em.

²³ Eke Zakari uwar in e seḡḡ a eke li k'ann Nyamel gbɛl ab em li kok juma a, l'ewl mɛny n'im gbugj. ²⁴ Gbugj e n'im a, eke seḡḡ bɛb b'ɛc a, ey Elisabet ann lok ab, etj n'ann akj sos ɔsu em ton ij awl yen, etj n'am dad l'ɛsɛ: ²⁵ «Kin ow eke ɛs Kɔtɔkɔ kok ɔj'm; l'erur eke li k'ɔj'm iy m'ew, oc'm ɛs es agj ec'any af.»

Afr erm es nyam am dad Jesu e mew owi

²⁶ Eke Elisabet e lok a ij awl nɔhɔn a, Nyam erm in ec'afr erm es Gabriel, Galile eci banj nyam eke wel b'ɛsj Nasaret, ²⁷ dedyɔwli nyam ek'uwm ignj any ognj. -L'el eb ebu David ec'eb em eci yow eke wel b'ɛsj Mari. In eci ignj ek'ɛsu'r a Josef. ²⁸ Afr erm es a im ejn'n etj ɛsjn in dad nine: «Sos em ijn'j! Nyam ɔj'j bibm, etj n'ann j ab!» ²⁹ Odad na ɔj Mari ikprm es etj am ibrm in sosi ɛsjn akpasu na e nyandrɛ.

³⁰ Na em a, afr erm es a dad'r nine: «Mari, k'uru erjn, anke ejn Nyam ec'ɔwrɔ. ³¹ B'ow ann lok ab ew iy ignj nyam etj b'ow ɛw'r nin Jesu. † ³² Li b'ow l'agb etj wel b'ow ɛsj'n Nyam ek'ann afr usu kpekpe ec'Iy. Etj ɛs Kɔtɔkɔ Nyam b'ow oc lagj David ec'es ɛw lɛkpn a ɔj'n, ³³ etj li b'ow l'ew Israel ec'agj ab es seḡḡ fɛj, etj in ec'es ɛw a k'ow ɔnym uwr.» †

³⁴ Kɔ Mari dad'r nine: «Em eke m'el dedyɔwli eke k'uwm ignj any a, ayaf low na b'ow eel ee?»

³⁵ Etj afr erm es a dad'r nine: «Abj Lala b'ow

† **1:31** *Jesu nyandrɛ el Es Eb Elu ɛs.* † **1:33** *ɛkn 2 Samiel 7.12,13,16; Selu 89.5; Esayi 9.6; Daniel 7.14.*

ow'η af, ετη Nyam ek'annah afr kpekpe e low a b'ow ubur'η es. † Na sosome, iy eke b'ow ew a, wel b'ow esη'n Nyam ec'Iy lala. ³⁶ Ekn! Elisabet ek'el η ec'akη e yow a anη iy igη nyam e lok ab, in e susu em. -Li b'esη ow itr yow, ετη kin eke sica n'annah lok ab ow ij awl nōhōn, ³⁷ *anhke low kaka otum eke k'akm Nyam.*» † ³⁸ Ετη Mari dad ninε: «M'el Es Kōtōkō ec'adyow, ke ow él ese elel eke dad ab af.» Ετη afr erm es a elu'l es im.

Mari aam ekn Elisabet

³⁹ Σεγη ab em a ce eke low na ec a, Mari oγη es im Jude eci banη nyam ek'annah lafeny af. ⁴⁰ Eke n'im a, l'ey Zakari e gbugη a ετη l'esηη Elisabet. ⁴¹ Kpekη eke Elisabet b'iri in ec'esηη a, iy a eke anη'n lokm a mumu, ετη Elisabet ετη Abη Lala. ⁴² Kpekη li barm lebl tuotuo l'esηη Mari li dad ninε: «Nyam edη'η owro akm oyow feη, ετη in ec'owro a b'ow anη iy a eke b'ow ew ab af! ⁴³ Kō bwo el'm, ετη Es Kōtōkō e lis k'ow em oγη ee? ⁴⁴ Kō kin, kpekη eke mi b'iri η ec'esηη a e lebl a, iy a ek'annah'm lokm a mumu sos em inη em. ⁴⁵ Ehe él η eci, anke ub nawre eke Es Kōtōkō ec'odad eke wel dad'η a, b'ow iy neny!»

Mari ec'ej ek'am εγη

⁴⁶ Eke Elisabet dad eben ba b'ok es a, Mari am kōklm Nyam dad ese: «Em e liy am kōklm Es Kōtōkō, ⁴⁷ ετη em ec'abη sos em am inη Nyam, em ec'Eb Es em;

---

† **1:35** *Nyam e low a b'ow ubur'η es:Abη Lala b'ow oη anη lok ab.* † **1:37** Nunη Ob 18.14.

48 anke l'erur eke li k'is any li l'er'm, em, in
ec'adyowli. †

Εε, sica gbε wus na ec'agn fεη b'ow dad'm eke
m'el ehe lis,

49 anke Nyam Abusu Εs kok'm ów amamn εgbel:
in e nin a el lala,

50 In e sɔrη ikη a b'ow anη alaw alaw,
agn eke b'elum'n a eci.

51 L'elu in ec'abusu a e lεc ɔkm
ετη l'ogη es εfuu, erm tuɔtuɔ εσεl n'omun es,

52 l'itr εb ebu el e mεkpn af l'ok wus,
ετη n'ony erm frɔrɔ εσεl l'igbl ogη.

53 L'iyɔr ámnu lok
ετη l'ogη εgbrengbi im abu ɔfr.

54 L'elum in e juma kok εs Israel abu,
l'okn in e sɔrη ikη a ek'anη godo godo fεη

55 εσε elel eke l'εwar εy εσεl,
Abraham lele in ec'alaw alaw ab af a.»†

56 Ετη Mari anη Elisabet ab ij awl nyahan, ετη
εwl meny im banη.

Jan mij ok nuη εs e mew

57 Eke sεgη εc a, lεgη a eke Elisabet k'ew in
ec'iy a ow, ετη l'ew iy igη nyam. 58 Elisabet
ec'akη a lele agη a eke -l'iir -li titmnin ab ab iri
eke Εs Kɔtɔkɔ elu in ec'erm mamn ɔkm in e lís,
ετη -n'am kok sos em inη ow ab.

59 Eke l'ew iy a bake ow ij sεgη niwn a, -l'oc
-l'ow ow eke wel k'ubr ow likr es. † Ow em a,
-l'erur eke wel k'ew iy a Zakari ek'el εs e nin a;
60 kɔ lis dad ninε: «Njan, wel b'ow εση'n Jan.»

† 1:48 Bèbmn 1 Samiel 1.11. † 1:55 Èkn 1 Samiel 2.1-10.

† 1:59 Èkn Nuη ɔb 17.12; Ob Ap 12.3.

61 Ɛtɛɛ -li dad ow ninɛ: «Ɔ ec'akɛ a, ɛɛɛ kaka ijm nin na.» 62 Ɛtɛɛ -n'am ibrm iy ɛs a sabu ɛm, eke -li k'uw elɛl eke li k'ɛwr ow nin any. 63 Zakari ibrm ob eke li ki nɔn af; wɛl ɔɛɛ'n, ɛtɛɛ ni nɔn: «In e nin a, Jan.» Low na iti ɛl fɛɛ any. 64 Ɛtɛɛ kɛkɛɛ Zakari nɛny lele anm ab kpab ɛs, ɛtɛɛ n'am kɔklm Nyam lebl gege. 65 Agɛɛ a fɛɛ ek'ir ɛlul ɛl ɛm a ɛrɛɛn am ɔny, ɛtɛɛ Jude mafɛny e wus ab af ec'agɛɛ a fɛɛ yɛɛi iri ɔw amua ɛtɛɛ am dad okarir ɛl ɔfr. 66 Agɛɛ a fɛɛ ek'iri low na a am tutr ɔw ɛrm ɛm dad ɛsɛ: «Kɔ iy na, bla li b'ow l'el ee?» Ow ɛm a, agɛɛ a fɛɛ uw any eke Ɛs Kɔtɔkɔ ec'abu a anɛɛ'n af.

Zakari e selu ek'ɔcu

67 Eke ɔw amua ɛc a, Zakari, iy ɛs a, ɛɛɛn Abɛɛ Lala ɛtɛɛ n'am ɔb kokoba li dad l'ɛsɛ:

68 «Wɛl kɔklm Ɛs Kɔtɔkɔ Israel e Nyam, anke l'oc in ec'any li lɛr in ec'agɛɛ ɛtɛɛ li sɔg wɛl.

69 L'ɛlu Eb Ɛs Abusu Ɛs nyam ɔkm n'ɔɛɛ ey, in e juma kok ɛs ɛb ebu David ec'alaw ɛm.

70 Na anake l'ɛwar lɛɛɛɛ kɛkɛɛ ɛm ɛtɛɛ, in e kokoba ɔb ɛsɛl lala ɛm a.

71 L'ɛwar eke li b'ow li sɔg ey ey ec'ɛfnu ec'abu ɛm lele agɛɛ a fɛɛ ek'am ifn ey a ec'abusu a e lɛs ab.

72 Ɛbɛn eke l'ɛlu in ec'ɛrm mamn ɔkm ey ɛsɛl e lɛs, ke l'ɔkn in e sinm lala a yɛɛi ana.

73 Tasi ɛm a, Nyam ɛwar ey lagɛɛ Abraham nɛny ij ɛm, †

74 eke k'eb ɛlu ey ɛs, ey ec'ɛfnu ec'abu ɛm, ke n'ɔɛɛ ey abusu s'igɛɛ'n nunɛ,

† 1:73 Ɛkn Nunɛ ɔb 22.16-17.

si kók in e juma erm susu em;

⁷⁵ yec'etj ke s'él agj amamn ów tutr em lele neny
nyam ij em ab in ec'any af,
ey ec'owr anj em sejn fej.

⁷⁶ Etn j, em ec'iy, wel b'ow esj'j Nyam ek'ann
afr kpekpe e kokoba ob es,
eke b'ow an es Es Kótoko ec'any af kok in
ec'ejagb, †

⁷⁷ ke yégm in ec'agn uw sel ejn any,
ke l'óc sikpl l'ap wel.

⁷⁸ Ey e Nyam a el erm mamnu, low mamn Es.
Ow sosisem li b'ow l'ejn afr ec'usuayl a l'ok ey af,
ese ligbn eke b'ey okm am ow af,

⁷⁹ ke l'áyal agj ek'ann ncebñ em luw ec'abusu e
gbre ij em,
ke ni nyímn ey e lakr ec'es an, erm es ey ec'ejagb
ab af.» †

⁸⁰ Iy a am agb etj am ony læc abj em. Etn l'ir
loj † toj batj ow sig læj a eke l'ob nuj n'am kok
Nyam e juma Israel eyj ec'any af a.

2

Jesu e mew

¹ Læj ab em a, Sesar Ogust oj abusu eke wel
k'awl eb a fej ek'ann Rom ec'es ew em a ec'agn
a. ² Krekre em ec'agn awl na ey læj a eke
Kirinus el Siri wus af ec'es ew es a. ³ Agj a fej
aam wel áwl el, ejj ejj in e banj. ⁴ Josef igb
Nasaret banj Galile wus af im Betlehem, Jude
wus af ek'el eb ebu David e banj a. N'im yogj

† **1:76** Ekn Malaki 3.1. † **1:79** Ekn Esayi 9.1. † **1:80** Ekn
Mark 1.1-8.

aŋke in yeji l'el David e lilaw. ⁵ L'oc Mari ek'el in e yow eke l'esu ke anŋ lokab ab ab n'im. ⁶ Eke -n'imn -l'okr Betlehem a, in ec'iy a e mew e legŋ ow. ⁷ Etn l'ew in eci yeŋl iy igŋ nyam. L'oc gbad ufu li bubur ow sos es, etŋ l'erum ow es mindey ec'ob ijr ofu em, † aŋke usu anm ebam el etu eb usu a.

Mεεεβ οσου εσελ ιρι Jesu e mew owi a

⁸ Wus ab af yogŋ ce, μεεεβ οσου εσελ b'ann loj am οσου el μεεεβ a ncok em. ⁹ Kpekŋ Es Kotoko ec'afŋ erm es nyam ey okm, etŋ Es Kotoko ec'anygbel a ejn usuayl ok el af, etŋ erŋn am ony el. ¹⁰ Gbeko afŋ erm es a dad el nine: «K'urur erŋn! M'am is ony amani mamn ligbel eke b'ow iŋn agŋ a feŋ sos em: ¹¹ ncok a, David eci baŋn a, wel ew ony ec'Eb Es ek'el Krist Es Kotoko a. ¹² Etn kin meny ewr yeci eke b'ow ony ony uwr ir any: b'imn ba b'okr baŋn a, b'ow eŋan iy owrli nyam eke wel bubur sos es gbad ufu em erum es mindey ec'ob ijr ofu em.»

¹³ Eke afŋ erm es a dad odad a bake ow uwr a, kpekŋ afŋ ec'erm esel noko gbел ow eŋn'n etŋ -n'am koklm Nyam -li dad -l'ese:

¹⁴ «Anygbel el Nyam ek'ann afŋ usu kpekpe eci, erm es ey el wus na ec'agŋ eke eŋn in ec'erm mamn a eci!»

Mεεεβ οσου εσελ a aam Betlehem

¹⁵ Eke afŋ erm esel a elu el es aam afŋ a, μεεεβ οσου εσελ a am dadarir el ofŋ ese: «S'imn fafa s'okr

---

† 2:7 L'erum ow es mindey ec'ob ijr ofu em yec'etŋ ke iy a leŋf k'onym, aŋke ob ijr ofu em a b'ew gbagba.

Betlehem, ke s'ékán low a ek'éy, ke Es Kótoko kok elu okm s'uw any a!»

¹⁶ -L'ogñ es -n'im -l'ok yogñ, etñ -n'ehñ Mari, Josef lele iy owrli a ek'èru es mindey ec'ob ijr ofu em a. ¹⁷ Eke -l'èkan iy a, -n'am awl ów a eke afr erm es a dad el ow e lís a. ¹⁸ Etñ el a feñ ek'am iri mæceb osu esel a ec'odad a, low am iti any iñn sos em. ¹⁹ Kó Mari eb ów amua feñ ew es in ec'erm em, yec'etñ ke seğñ feñ n'am tutr. ²⁰ Mæceb osu esel a ewl meny aam. -N'am dad Nyam ec'anygbel ec'odad -li koklm ow, ów a feñ eke -l'èkan ke -l'irir a sosiem; tasi em a, ow anñ ese yec'a eke afr erm es a dad el ab af.

Jesu e nin ew

²¹ Eke ow ij seğñ niwn a, wæl ubr iy a likr es, etñ wæl ew'r nin Jesu, nin a eke afr erm es a ewar gbunñ ke lis anñ in e lokab a.

Wæl oc Jesu im Nyamel gbel ab em

²² Etñ læğñ a eke Josef lele Mari ab k'im ke Mari ki kok sos ayal owi, ese elel eke Mois ec'ol a dad ab af a ow. † -L'oc iy a -l'ow Jerusalem eke -li k'oc -n'im ow Es Kótoko ec'any af, ²³ anke Es Kótoko ec'ol ab em, wæl non eke: *Iy iğñ krekre feñ eke wæl ew a, wæl óc ew'r saw Es Kótoko e juma kok eci.*† ²⁴ Ke ca emeny -li kok egb waw yeji eke ol a ibrm a: *kel yony oglog prèndre ekekey yony.*†

²⁵ Læğñ ab em a, Jerusalem banñ yogñ iğñ nyam anñ eke wæl b'esh Simeon. Eğñ na el eğñ mamñ; li b'elum Nyam etñ n'am eku eğñ eke k'ow soğ

† **2:22** Bèbmn Ob Ap 12.3,6. Jesu eci mew ab ab ow ij seğñ ekn yony. † **2:23** Okm Ok 13.2,12. † **2:24** Ol Okn 12.8.

Israel a. Etn Abn Lala anη in ab. ²⁶ Abn Lala ewar ir eke li k'ow l'uwm tonj bake l'ekn Mesi a ek'Es Kotokɔ erm a. ²⁷ Eke Josef lele Mari ab oc el jim Jesu ow Nyamel gbɛl a gbugη a eke ki kok in e lís e low esɛ elɛl eke ol dad ab af a, Abn nyimn Simeon yeji ow yogη. ²⁸ Eke li b'ekn iy a, l'eb ow in ec'abu em, etη l'elu Nyam bia li dad nine:

²⁹ «Sica Es Kotokɔ, ɛlu η e juma kok es es úw erm es ey em,

esɛ elɛl eke dad ab af,

³⁰ anke m'ekn η e sel eηn a, †

³¹ sel eηn a e kok ew es ebr ebr fɛη ec'a:

³² ke el usuayl eke b'ow ayal ebr ebr fɛη ek'uwm Nyam any,

ke b'ow el Israel ec'agη ec'anygbɛl a.»

Simeon ec'odad eke Nyam ɔη am dad ewar

³³ Jesu es lele lis ab low am iti any † Simeon ec'odad ek'am dad iy a e lís a sosiem. ³⁴ Simeon ηɔηn Nyam ɔη el etη dad lis Mari nine: «Nyam sɔsum iy na oc; li b'ow l'el lirikp l'ok agη nɔnɔ wus Israel eb em, ke l'igbm nɔnɔ. Li b'ow l'el Nyam e meny ewr nyam eke agη k'ow eηm in e low ebm. ³⁵ Ow em anake agη nɔnɔ e tutr eηun ek'anη merm em a b'ow ok ɔkm a; etη η yɔw, low b'ow dudu'η ey'η sos em esɛ labli eke b'igη eηn af.»

An am ɛlu Nyam bia

---

† **2:30** *Sel eηne nyandɛ el eηn a eke in em Nyam b'eb agη elu es el eci sikpl em a.* † **2:33** *Low am iti el any:odad na Grek em, wɛl ɔtu ek'itηn ejec'em dad esɛ sos em am iηn el.*

³⁶ Nyam e kokoba ɔb lis nyam anɲ eke wɛl b'ɛsɲ An, Fanuɛl ɲɔw ek'el Asɛr ec'eb ɛm e yowli. L'usu nɔnɔ. N'anɲ in ec'igɲ ab ab akpo lɔbɲ in e mɔwr yɔw ɛm a, ³⁷ ɛtɲ ɛc uw, l'el inɲyɔw. Sica l'ij akpo ekɲ yar lele yar ab, ɛtɲ sɛgɲ fɛɲ li b'im Nyamel gbɛl ɛm li kok Nyam e juma ncok lele lɛgɲ owr ab, nɛny ɛɲɲ ɛm lele Nyam ɲɔɲɲ ɛm ab. ³⁸ Wanci ab af ɛɛ in yeɲi l'ow n'am ɛlu Nyam bia iy a, ɛtɲ n'am dad ow e lɛs e low l'ok agɲ a fɛɲ ek'am eku Jerusalem ec'es eb ɛlu owi a.

³⁹ Eke Mari lele Josef ab uwar ów a fɛɲ eke ɛs Kɔtɔkɔ ec'ol a ibrm a, iy ab ab -l'ɛwl mɛny -n'im Nasarɛt baɲɲ Galile wus. ⁴⁰ Yɔgɲ, Jesu am agb lele lɛc ab; ɛtɲ Nyam ec'ɔwrɔ lele nuɲ ɛm ɔny ab anɲ in ab.

Jesu ek'ij akpo lɛw yony a im Nyamel gbɛl ab ɛm

⁴¹ Lakpo lakpo fɛɲ, Mari lele Josef ab b'im Jerusalem Pak ec'es gbɛgbl ɛm. ⁴² Eke Jesu ij akpo lɛw yony a, ɛsɛ elɛl eke -li bi kok ab af, † -l'oc ow ab -n'im es gbɛgbl ab ɛm. ⁴³ Eke es gbɛgbl a uwr ke -l'ɛwal mɛny -n'aam a, Jesu anɲ Jerusalem yɔgɲ, eke Mari lele Josef ab uwm any. ⁴⁴ -Li tutr eke Jesu us ejagb ɛl lawlɛl ab aam. -N'an es ejagb af tɔɲ ij lɛgɲ nimum nyam, ɛtɲ -n'am ɔl ow ɛl ec'agɲ ogɲ lele ɛl lawlɛl ɛm ab, ⁴⁵ gbɛkɔ -n'ɛɲnm ow. Ca -l'ɛwl mɛny -l'ow Jerusalem -n'am ɔl ow.

---

† **2:42** ɛkn ɔkm Ok 12.1-27; Ol ɔkn 16.1-8 Jwifel ɛm a, iy igɲ ek'ij akpo lɛw yony afɲ es a, it eke k'im Pak ec'es gbɛgbl ɛm Jerusalem e Nyamel gbɛl a b'ɛm.

⁴⁶ Eke ow ij seḡḡ nyahan a, -n'eyn ow Nyamel gbɛl a e gbugḡ a. Li sig es ol e low any uw esɛl ec'araḡn n'am iri wɛl ec'odad a etḡ in yeji n'am bibrm wɛl ów. ⁴⁷ Agḡ a fɛḡ ek'am iri in ec'odad a low am iti any, in e sodad eke n'am dad n'ɔḡ wɛl nuḡ em ɔny em a sosiem. ⁴⁸ Eke es lele lis ab b'ekn'n a, low iti el any etḡ Mari dad ninɛ: «Em ec'iy, kɔ bla etḡ kok ey low nɛnɛ ee? Kin, em lele asḡ ab s'am ɔl'ḡ erm mij ab.» ⁴⁹ Kɔ li dad wɛl ninɛ: «Bla sosiem etḡ am ɔɔl'm ee? Uwr any eke ow it eke mi ki kok em Es e juma.» ⁵⁰ Kɔ -li k'irim yec'a eke ow am dad el a.

⁵¹ Etḡ Jesu im Nasaret el ab, n'am elum wɛl. Mari gbɛ, l'eb ów amua fɛḡ l'ew es erm em n'am tutr ow e low. ⁵² Etḡ Jesu am agb sos meḡl em lele nuḡ em ɔny em ab. Nyam am ɔny in ec'erur, etḡ agḡ yeji am ɔny in ec'erur.

3

*Jan mij ok nuḡ es e Nyam odad eke dad
Matie 3.1-12; Mark 1.1-8; Jan 1.19-28*

¹⁻² Ow ij akpo lɛw yen eke Sesar Tiber ew eb a fɛḡ ek'anḡ Rom eyḡ ec'abu em a es. Pɔns Pilat ew Jude wus es. Erɔd Antipas ew Galile wus es, etḡ lisijim Filip ew Iture lele Trakonit wus ab es. Lisanias yeji ew Abilen wus es, etḡ An† lele Kayif ab el egb waw esɛl egbɛl. Yogḡ em anake Nyam dad Zakari jim Jan ek'anḡ loj a odad a.

---

† **3:1-2** An:egb waw es ligbɛl a eke wɛl ɔny oc es egb waw e juma kok em eke wɛl ew Jesu toḡ ke li k'ony akpo lɛw yen a. Wɛl oc in anwi *Kayif* usr'r usu. Ekn Jan 18.13; Ob Kok 4.6.

³ Jan am εc εlul Jurden e mij ewl mij a e wus ab em, ετη n'am εlu lebl li dad l'εσε: «Itηnin erm em, òkr mij nun, ke Nyam b'ow oc ɔny e sikpl a ap ɔny.» ⁴ Εσε eled eke ow anη kokoba ɔb εs Esayi e lel em ab af:

Εγη nyam anη loj am εlu lebl dad εσε:

«Kòkr Εs Kòtòkò ec'ejagb a,

kòkr in e sebr a ínym nyim nyim!

⁵ Yiyibar ɔmu a fεη ek'anη mafeny araηη araηη a;

bòbmn mafeny lele egigl ab ab es sís es,

nyinyiman sebr eke kíkñ a ínym,

ke wel ódu sejab a fεη es iy bèbmn.

⁶ Ετη agη fεη b'ow εκñ Nyam e sel εηñ a.» †

⁷ Agη nòñ a am ow Jan ogη eke li k'ok wel mij nun, ετη n'am dad wel l'εσε: «ɔny morηη amua! Kò bwo dad ɔny eke, ek'òkr mij nun ɔtur eke k'ηgbròηη Nyam ec'erm bebl ek'am ow ab em ee? ⁸ Sica yègmñ ɔny ec'es an ab em eke itηnin erm em, ke kí dadmn ɔny obi em εsmñ: “Ey lagη el Abraham!” † Kò m'am dad ɔny eke Nyam ɔtu eke ki kok mebn amua él Abraham ec'alaw.

⁹ Sica ɔs anη eke b'ow bubr εκñ es min em. Likη fεη ek'ósum ey amamn a, wel b'ow ubr'r es oc ɔwl'l alm.»

¹⁰ Kò agη a am ibrm'n dad εσε: «Kò sica ey,

ayaf si ki kokr ab ee?» ¹¹ Li dad wel nine: «Εγη ek'ɔny mob sus em yony a, l'óc nyam n'ɔη εγη ek'ɔnym a. Ke εγη ek'ɔny ob ij a yeji óη εγη eke ɔnym a.»

¹² Wus labm eb εsel ek'ow eke k'ok mij nun a yeji am ibrm'n εσε: «Low yegm agη es, kò sica

¹⁰ Kò agη a am ibrm'n dad εσε: «Kò sica ey, ayaf si ki kokr ab ee?» ¹¹ Li dad wel nine: «Εγη ek'ɔny mob sus em yony a, l'óc nyam n'ɔη εγη ek'ɔnym a. Ke εγη ek'ɔny ob ij a yeji óη εγη eke ɔnym a.»

† 3:6 Esayi 40.3-5. † 3:8 Εκñ Matie 3.9 ec'akr otar a.

ayaf si ki kokr ab ee?» ¹³ Li dad wɛl ninɛ: «Os yec'eke ol ɛw ɔŋ ɔny eke k'ɛbr a, k'igɛn ejeci kokr ɛm.» ¹⁴ Srɔda eyɛ beb yeji ow ibrm'n ninɛ: «Etɛ kɔ ɛy, ayaf si ki kokr ab ee?» Etɛ li dad wɛl ninɛ: «K'ɛbr ɛɛn kaka ec'ob lɛc ɛm, oglog k'ɔbr ɛɛn kaka low yadɛ ɛm. Kɔ ɛkur ɔny e labm sɔg a cɛ.»

¹⁵ Agɛ a fɛɛn ek'am eku a am ɔmn etɛ ɛɛn ɛɛn am dad in ec'erm ɛm ɛsɛ: «Kɔ Jan na k'el Mesi ab ee?» ¹⁶ Kɔ Jan dad ɛl fɛɛn ninɛ: «ɛm ec'a, m'am ok ɔny mij nuɛ mij ɛm. Kɔ ɛɛn eke ɔny abusu akm im, ke m'itm bɔbɔ yeji eke mi k'ɔny in e cɔkrukɔ meɛ a mi mɔmu es a am ow. † In li b'ow l'ok ɔny mij nuɛ Abɛ Lala lele al ɛm ab.† ¹⁷ N'ɔnym waw ab etɛ li b'ow n'ɔɛ egɛ a lɛf, l'ɛb ey a, ke l'igɛ suw a l'ok es. Li b'ow l'ɛb egɛ a l'ok egɛl ɛm, ke l'ɔfɛ suw a al ek'iram es ab ɛm.»

¹⁸ ɛben eke Jan am ɔm agɛ ɔw nɔnɔ ke am dad ɛl Amani Mamn ec'odad yej'ana. ¹⁹ Gbɛkɔ n'am ɛnym Erɔd abr anke ow eb ow lisijim e yow Erodiad ɛbi, † etɛ ow kok ɔw ɛɛn nɔnɔ gbɛl yeji. ²⁰ Etɛ ɛmɛny l'ɛlu Jan sobel ɛm l'igɛ ɔw ɛɛn amua eke li kok ab af.

Jesu e mij ok nuɛ owi

Matie 3.13-17; Mark 1.9-11

²¹ Eke Jan ok agɛ a fɛɛn mij nuɛ bake ow uwr a, l'ok Jesu yeji. Eke Jesu ok mij nuɛ oc es ke am ɛɛn Nyam a, afr fig, ²² etɛ Abɛ Lala us'r es nuɛ af ɛsɛ kel af. Etɛ Nyam e lebl anɛ afr ikɛ dad

† **3:16** mi k'ɔny in e cɔkrukɔ meɛ a mi mɔmu es: ɛkn Jan 1.27 ec'akr otar a. † **3:16** ɛkn Ob Kok 2.1-4. † **3:19** ɛkn Matie 14.4 ec'akr otar.

nine: «*Ŋ el em ec'iy eke m'erur tasi, m'oc em eci sos em ijn feŋ m'elu'ŋ em.*» †

Jesu lagŋel ec'en ec'es ɔŋm

Matie 1.1-17

²³ Jesu ɔb nuŋ am yeŋm aŋŋ low, l'otu eke li k'ony akpo likŋ lele lew ab. Aŋŋ bi tutr eke Jesu el Josef jim. Etn kin Josef lagŋel ec'en ec'es ɔŋm:

†

²⁴ Eli, Matat, Levi, Mɛlki, Janayi, Josef.

²⁵ Matatias, Amos, Nahum, Esli, Nagayi.

²⁶ Maat, Matatias, Semeyin, Josek, Joda.

²⁷ Joana, Resa, Sorobabel, Salatiel, Neri.

²⁸ Mɛlki, Adi, Kosam, Elmadam, Er.

²⁹ Joswe, Elieser, Jorim, Matat, Levi.

³⁰ Simeon, Juda, Josef, Jonam, Eliakim.

³¹ Meleya, Mena, Matata, Natan, David.

³² Jese, Jobed, Boas, Sala, Nason.

³³ Aminadab, Admin, Arni, Esrom, Fares, Juda.

³⁴ Jakob, Isak, Abraham, Tera, Nakor.

³⁵ Seruk, Rago, Falɛk, Eber, Sala.

³⁶ Kayinam, Arpasad, Sem, Noe, Lemɛk.

³⁷ Matusala, Enok, Yared, Maleleyel, Kayinam.

³⁸ Enos, Set, Adam eke Nyam in obi kok in ec'abu em.

4

Aŋŋ ebm Jesu

Matie 4.1-11; Mark 1.12-13

¹ Eke Jesu aŋŋ Jurden ow a, Abŋ Lala iy'r em, etŋ l'oc ow n'im loj. ² Yogn, aŋŋ eju'r toŋ ow ij seŋŋ ekŋ yony. Seŋŋ a nimum feŋ em a, n'enn

† **3:22** Selu 2.7; Esayi 42.1. † **3:23** ɛkn Matie 1.16 ec'akr otar a.

nɛny eke l'ijm ob kaka. Eke ow b'uwɔr a, namn ow'r sos, ³ ɛtɛ agn dad'r ninɛ: «Eke el Nyam ec'Iy, ke dàd lebn na ítɛn el ob ij.» ⁴ Jesu dad'r ninɛ: «Wɛl nɔn Nyam Lɛl ɛm eke: *Ow elm ob ij sɔny cɛ ɔɔm ɛgɛ sel.*» †

⁵ ɛmɛny agn oc'r ab im lafɛny gege nyam af, ɛtɛ inym es yɛgm'n wus na nimum ec'es ɛw es ɛw a fɛɛ, ⁶⁻⁷ ɛtɛ dad'r ninɛ: «M'ow m'ɔɛɛɛ abusu lele anygbɛl fɛɛ ek'anɛ es ɛw na ɛm a, eke ok ɔwɔɔkp wus igɛ'm nɔɛ, aɛke na fɛɛ, ɛm wɛl ɔɛɛ'm, ɛtɛ m'ɔtu eke mi k'ɔɛ ɛgɛ eke m'erur a.»

⁸ Kɔ Jesu dad'r ninɛ: «Wɛl nɔn Nyam Lɛl ɛm eke: *B'ow igɛ ɛs Kɔtɔkɔ ɛ e Nyam nɔɛ ke kók in sɔny coco cɛ e juma.*» †

⁹ ɛtɛ ɛmɛny agn oc'r im uyum'n Jerusalem e Nyamel gbɛl a e luw af ec'usu gege a, ɛtɛ dad'r ninɛ: «Eke el Nyam ec'Iy tasi, ke ànɛ aɛa igb us es wus; ¹⁰ aɛke wɛl nɔn Nyam Lɛl ɛm eke: *Nyam b'ow ɔɛ in ec'afɛ ɛrm ɛsɛl ɔsu'ɛ.* ¹¹ ɛtɛ ɛmɛny: *-Li b'ow -l'oc'ɛ abu ɛm abu ɛm yec'ɛtɛ ke lebn kaka kí kokm'ɛ ob lakɛ.*» † ¹² Jesu ɔdu eb dad'r ninɛ: «Nyam Lɛl dad eke: *K'ɛbam ɛs Kɔtɔkɔ ɛ e Nyam.*» †

¹³ Eke l'ɛju Jesu kprakpr amua na ɛm bake ow uwɔr a, agn ɛgɔɔɛ ɛgb'r es im am eku'r lɛgɛ ɛjɛci.

*Jesu ɔb juma nɔɛ Galile wus af
Matie 4.12-17; Mark 1.14-15*

¹⁴ Jesu ɛwl im Galile; Abɛ Lala ec'abusu a iy'r ɛm, ɛtɛ yɔgɛ agɛ am dad in e lís e low. ¹⁵ N'am

† 4:4 Ol ɔkn 8.3. † 4:8 Ol ɔkn 6.13-14. † 4:11 Selu 91.11-12.

† 4:12 Ol ɔkn 6.16.

yegm agñ low Nyam nunñ ignñ susu, etñ agñ a feñ am aw'r.

Nasarət baññ eyñ ebm Jesu

Matie 13.53-58; Mark 6.1-6

¹⁶ Jesu im Nasarət baññ, yogñ eke wəl gbagbl'l a. Nəneğñ e ləğñ a, n'im l'ey Nyam nunñ ignñ usu a esə ełel eke li bi kok god'etñ ab af. L'igb eke li k'awl Nyam odad eke wəl nən a l'ok agñ, ¹⁷ etñ wəl oc kokoba ɔb es Esayi e ləl ɔñ'n. Ni mɔmu ləl ab es, † etñ n'eyññ usu a eke wəl nən eke:

¹⁸ Es Kɔtɔkɔ ec'Abñ anñ em ab, anke li sɔsum l'oc'm eke mi k'ɔb Amani Mamn a m'ok ɔgbɔru.

L'erm im eke mi ki dad sobel em esəl ec'es eb elu owi,

ke m'óny ány eflu ekñ es,

ke m'éb agñ eke am ij gbre a m'élú es,

¹⁹ ke mi dád agñ eke lakpo eke Nyam b'ow elu in ec'erm mamn ɔkm agñ e lís a ow. †

²⁰ Eke Jesu awl ləl a bake ow uwr a, l'ar ləl a es l'oc n'ɔñ ob oc ɔñ es a, etñ li sig es. Agñ a feñ a ek'anñ Nyam nunñ ignñ usu a ok'r anyamn af.

²¹ Etñ n'am dad wəl l'ese: «Yefenyña, Nyam Ləl na ec'odad na eke wəl awl ok ɔny ke irir a, ow e ləğñ a ow ř.» ²² Agñ a feñ am aw Jesu, etñ ow am iti el any sodad amamn amua eke ow am dad a sosiem. Etñ -n'am dad -l'ese: «Kɔ ow elm Josef jim ab ana ee?»

²³ Ow em a, Jesu ɔdu eb dad el ninə: «Nawre, b'ow dadr'm nyandre em ec'odad na esre:

---

† **4:17** Ləğñ ab em, siləl og akpakp eke wəl ɔtu eke k'ar es a, af yogñ anake wəl bi nən ləl a. † **4:19** Esayi 61.1-2.

“Σεκρ kok ες, kòkr η sosi σεκρ!” Ετη εμενυ b’ow dadr’m εςρε: “S’iri yec’a φαη eke kok Kapernayum a; anη ek’el η e baηη a yeji kòk eben nyam coco γωη!” ²⁴ Low nawre m’am dad ωny: wel ébm kokoba ωb ες kaka senyn senyn in ec’eb em. † ²⁵ M’am dad ωny nawre tasi eke Eli e λεγη ab em a, eηnyωw nωnω gbел anη Israel wus af. Λεγη a, nyam anm tonη batη ow ij akpo nyahan lele likpr ab, ετη lek ligbel εy eb eb a nimum em. † ²⁶ Eben yeji Nyam εram Eli iim Israel wus af ec’iηnyωw kaka ogn, kω l’erm ow iηnyωw a ek’ir *Sarepta, Sidon wus af a ogn.* † ²⁷ Kokoba ωb ες Elise e λεγη ab em yeji, kokobe εσελ nωnω gbел anη Israel wus af. Kω eben yeji, el em ec’εγη kaka ewlm in e kokobe ec’ol ab em, eke ow elm Nayma, Siri iy a sony ce.» †

²⁸ Eke Jesu dad ów amua a, agη a φαη ek’ann Nyam nuη ign usu a ke iri a am ebl erm. ²⁹ Ετη -l’igb -n’ony ow l’oc ow ab -n’im el eci baηη a ek’ann ligigl af a eke -li ki pipig ow, ow éy nωmu ab em. ³⁰ Kω l’εpir wel araηη l’eb ejagb n’im.

Abη ηυη ες nyam ec’ewlm

Mark 1.21-28

³¹ Εμενυ Jesu im Kapernayum baηη, Galile eb em, ετη yogη n’am yeγm agη low nenεγη e λεγη.

³² Agη a ek’am iri in e low yeγm a, low am iti any in ec’elel eke n’am yeγmn agη low ab em, anke n’am dad wel odad abusu em.

³³ Nyam nuη ign usu yogη a, ign nyam anη ek’abη ηυη anη em. N’am elu lebl tuotuo li dad

---

† **4:24** Bèbmn Luk 4.24; Jan 4.44 lele Jan 6.42 ab. † **4:25** Έkn 1 Έb Ebu 17.1. † **4:26** 1 Έb Ebu 17.8-16. † **4:27** Έkn 2 Έb Ebu 5.1-14.

l'ese: ³⁴ «Oy! Nasaret e Jesu, kɔ bla am erur eke ki kok ey ee? Kɔ ek'ow eke ki nɔɔn ey ee? Em, m'uw eɔɔ ek'el'ɔ ab any: Nyam ec'erm es Lala!»
³⁵ Jesu dad abɔ nɔɔ a odad lebl tuɔtuɔ em nine: «Yewal! Ke ey ɔkm eɔɔ na em!» Abɔ nɔɔ a ɔny ɔny a elu wus aɔɔ feɔ ec'any af, eɔɔ l'ey ɔkm eke li kokm ow low nɔɔ kaka. ³⁶ Aɔɔ a feɔ low iti any afɔn es eɔɔ -n'am dadarir -l'ese: «Bogɔ ec'odad el na ee? ɔny na bi dad odad leɔ em lele abusu em ab, ke kpekɔ abɔ eɔɔ am ok ɔkm!» ³⁷ Eɔɔ -n'am dad Jesu e lɔs e low wus ab af nimum.

Jesu ewlm ɔlu nɔɔ

Matie 8.14-17; Mark 1.29-34

³⁸ Jesu anɔ Nyam nɔɔ ɔny usu a ey ɔkm eɔɔ im ɔny nyam e gbugɔ. ɔny a wɔl b'esɔ'n Simɔ, eɔɔ ey lis lefr ɔl am ɔny tuɔtuɔ. Wɔl am dad Jesu eke k'ewlm yɔw a. ³⁹ N'im li titm ow eɔɔ l'is es li dad lefr ɔl a odad lebl tuɔtuɔ em, n'ɔɔ ow ol, eɔɔ lefr ɔl a oc'r es lɔs. Kpekɔ l'igb wus eɔɔ n'am kok Jesu lele in e jam esɔl ab ab e lɔs e low.

⁴⁰ Eke leɔɔ ew es a, † aɔɔ a feɔ eke ɔl akpasu akpasu am ɔny a, wɔl ot ow el Jesu ɔny. Eɔɔ l'at eɔɔ nyam nyam abu nɔɔ, l'ewlm wɔl. ⁴¹ Abɔ eɔɔ nɔɔ gbɔl anɔ aɔɔ ab em ok ɔkm am ɔny dad esɔ: «ɔ el Nyam ec'Iy tasi!» Kɔ Jesu dad el odad lebl tuɔtuɔ em eɔɔ el eke -li ki dadmn odad, anke -l'uw any eke Jesu el Mesi.

Jesu am dad Nyam odad Jwifel e wus af

Mark 1.35-39

† 4:40 Ekn Mark 1.32 lele ow eci akr otar ab.

⁴² Sica eke lægŋ am eny a, Jesu ey ɔkm eb ab em im usu saw em. Agŋ nɔnɔ am ɔl'l. Eke -n'ɛŋan ow a, -l'erur eke -li k'ucu -n'ɔny ow es, ow ánŋ el ab. ⁴³ Kɔ Jesu dad el ninɛ: «Ow akpl ke m'ím sɛb ejec'em yeji mi dad Nyam e gbrenɣbi usu a ec'amani ec'odad, anke na sosiɛm eci Nyam erm im m'ow.» ⁴⁴ Eŋŋ n'am dad Nyam ec'odad Jude wus af e Nyam nuŋ igŋ susu a. †

5

Jesu e jam esɛl krɛkrɛ ek'ɛsŋ

Matie 4.18-22; Mark 1.16-20

¹ Lægŋ nyam, Jesu inym es Genesaret e mij lekpl † a ec'any af a, eŋŋ agŋ nɔnɔ ow iwɾ elul il em eŋŋ am itarir eke k'iri Nyam ec'odad. ² Eke Jesu b'ɛdŋ meny a, l'ɛkn muwɛŋŋ yony ek'itr es nanu a. Eŋŋ ɔcn ibi esɛl anŋ em us es am yɔyɔg el e muw ab es. ³ Jesu ey mɛŋŋ a e nyam em, ek'el Simɔ ec'a, eŋŋ n'am ŋɔŋŋ ow eke ow k'ɔdu læŋŋ a eb jam tɛl ey mij ab em. Jesu sig es læŋŋ ab em, eŋŋ emɛny am yeɣm agŋ a low.

⁴ Eke li yeɣm wɛl ów bake ow uwr a, li dad Simɔ ninɛ: «Ódu læŋŋ a eb im libn ab em, ke ŋ lele awlŋɛl ab ab ókr ɔny e muw a ɔnyn ɔcn.» ⁵ Eŋŋ Simɔ dad'r ninɛ: «Em eɣŋ gbɛliy, s'ɔdu muw ncok a toŋ s'ɛŋnm ob kaka. Kɔ eke dad a, m'ow m'ɔdu muw a m'ɛkn.»

⁶ -L'ɔdu muw a, eŋŋ -n'ɔny ɔcn bubute gbɛl, toŋ batŋ el e muw a am ɔl eke ki gbagbrm em. ⁷ Eŋŋ

---

† **4:44** *Jwifɛl e wus af e Nyam nuŋ igŋ susu:*Luk eci silel esig oglog em a *Galile wus af e Nyam nuŋ igŋ susu.* † **5:1** *Genesaretel Galile e mij lekpl a e nin ejeci.*

-n'am ibrm el lawlel a ek'anη letη ejec'ab em a, eke k'ow elum el abu. -L'ow etη -n'onu on a -l'ok metη yony ab em iy gbou gbou, batη metη a am ol eke k'emn. ⁸ Eke Simo Pier b'ekn eben a, l'ok owrokp wus Jesu ec'any af, etη li dad nine: «Egη gbēl, k'ow ki titm'm, anke m'el sikpl es!»

⁹ Tasi em a, low na iti Simo lele agη a ek'anη in ab a any, on bubute a eke -n'onyn a sosiem.

¹⁰ Etη lawlel Jak lele Jan ab ek'el Sebede jimel a yeji, low iti any. Ko Jesu dad Simo nine: «K'uru erηn; ko jam anη agη anake b'ow eb on'm a.»

¹¹ Etη kpekη -l'ot el e metη a -l'ow itr es akpaf, etη -l'igη feη -l'ok es -n'am us Jesu jam.

Jesu ewlm kokobe es nyam

Matie 8.1-4; Mark 1.40-45

¹² Eke Jesu anη Galile wus af eci baηn nyam a, kokobe es nyam ow eηn'n. Eke li b'ekn Jesu a, l'ey wus l'ubu any es ow ec'any af, etη n'am ηouη ow li dad l'ese: «Egη gbēl, eke erur, ou eke k'ayal'm.»

¹³ Jesu egηm abu es itηn in etη dad nine: «M'erur, ayl!» Etη kpekη kokobe a oc'r es līs.

¹⁴ Gbeko Jesu edηn in dad'r nine: «Kī dad egη kaka η ec'ewl a e low; ko im yeηm egb waw es a sos, ke waw egb a ese elel eke Mois ec'ol a ibrm ab af, ke ow ij danku.» †

¹⁵ Eben a yeji, Jesu e nin a am eb es susu a feη. Etη agη nou gbēl b'ow in ogη am iri in ec'odad a, etη olu a b'ibrm eke li k'ewlm wel. ¹⁶ Ko Jesu b'ocr sos es im usu saw em am ηouη Nyam.

† 5:14 Ekn Matie 8.4 eci akr otar a.

*Jesu ewlm sos es wew es nyam
Matie 9.1-8; Mark 2.1-12*

17 Lɛɣɛ nyam, Jesu am yɛgm aɣɛ low, ɛɛɛ Farisiel lele ol e low any uw ɛsɛl ab, anɛ Galile baɣɛ baɣɛ, Jude baɣɛ baɣɛ lele Jerusalem ab ow ok es yogɛ. ɛɛɛ Nyam ec'abusu a anɛ Jesu ab ɛɛɛ am ɔɣ'n l'ewlm ɔlu. 18 ɛɛɛ kin aɣɛ oc sos es wew es nyam ek'ɛru es faja ɛm ow, ɛɛɛ am ol eke k'oc elu'l akɛ Jesu ec'any af. 19 Gbɛkɔ -l'eknmn usu eke -li k'ɛcr nɔnɔ gbɛl a sosisɛm. -L'oc -l'uyum ow ɛl luw af ɛɛɛ -li fig usu nyam, -l'usm ow es faja ab aɣɛ a ec'araɣɛ, Jesu ec'any af. 20 Eke Jesu b'ekn ɛl ec'ɔmn a, li dad ɔlu a nine: «Lisijim, m'oc ɛ e sikpl a m'ap'ɛ!»

21 Eke Jesu dad ɛben a, ol e low yɛgm ɛsɛl a lele Farisiel ab ab am bibrnmn ɛl ɔfr ɛsɛ: «Kɔ ɛɣɛ na, ayaf n'am ocr in sosi ɛɛɛ n'am ɔbr Nyam any nɛnɛ na ee? † Kɔ bwo ɔtu ek'ap ɛɣɛ sikpl ek'ow elm Nyam sɔny cɛ ee?» 22 Jesu uw ɛl e sow tutr ab any ɛɛɛ dad ɛl nine: «Bla ɛɛɛ am ɔnyn sow tutr nɛnɛ ɔny eci mɛrm ab ɛm ee? 23 Kɔ bogɛ ec'anake ɛw fuɛfuɛ eke wɛl ki dad sos es wew es ab ee? “M'oc ɛ e sikpl a m'ap'ɛ” oglog ke wɛl dád'r ɛsɛ: “Ìgb ke án es ee”? 24 Gbɛkɔ m'ɛrur eke k'uwr low na any: wus af aɣa, ɛɣɛ ec'Iy ɔny abusu eke k'oc sikpl ap.» ɛɛɛ sica li dad sos es wew es a nine: «M'am dad ɛ, ìgb, òc ɛ eci faja a eb ejagb im gbugɛ.» 25 ɛɛɛ kpɛkɛ ìɣɛ a ìgb wus aɣɛ a fɛɣ ec'any af oc in eci faja a eke l'ɛrur a aam gbugɛ, ɛɛɛ n'am kɔklm Nyam. 26 Eke aɣɛ a

† 5:21 ɛkn Ob Ap 24.16; Selu 103.3; Esayi 43.25.

a anḡ el ab ee? Njan! ³⁵ Gbəkɔ lɛgḡ am ow, eke wɛl b'ow ɔny yow ɛc a oc es el ec'araḡn, ke sica -n'ennḡ neny gɔḡ.»

³⁶ Ɛmɛny Jesu dad el nyandre ɛm odad na nine: «Ɛgḡ ócm gbad owr log elum gbad sig ɛm gighm. Eke kok ɛben, ke gbad owr a ḡunḡ a; ow k'ow okrm af gbad sig ab ab. ³⁷ Ɛtḡ ɛmɛny ɛgḡ ócm mar owr okm marel sig ɛm. † Eke kok ɛben a, mar owr a b'ow innḡ toḡ bake ɔny marel sig a ɔb es: mar a b'ow ok es ɛtḡ marel a b'ow unḡ. ³⁸ Kɔ mar owr, marel owr ɛm wɛl b'ok'r. ³⁹ Ɛgḡ ek'ɛgḡ mar sig ɛcm ab a, k'ow erurm mar owr ec'ɛgḡ anke li b'ow li dad eke mar sig a in akpl!»

6

Ɛgḡ ec'Iy el nenɛgḡ ec'es ɛw ɛs Matie 12.1-8; Mark 2.23-28

¹ Nenɛgḡ nyam, † Jesu lele in e jam ɛsɛl ab ab am ɛcr segb ɔgm eci. In e jam ɛsɛl a am bubm egb a ec'ey a, ɛtḡ -n'am gag es -l'ij. ² Ow ɔḡ ɛtḡ Farisiel beb am dad el ɛsɛ: «Kɔ bla sosiɛm am kokr low eke ɛy ec'ol a ɔɔm abusu eke wɛl ki kok nenɛgḡ e lɛgḡ ee?» † ³ Ɛtḡ Jesu dad el nine: «Awlmn low eke ɛb ebu David in obi in obi lele in ec'agḡ ab ab kok lɛgḡ nyam eke namn am ɔny el ab ee? ⁴ L'ey Nyamel ab ɛm, ɛtḡ in ec'agḡ ab ab -l'ij egb waw eci futufutu a; ke -n'ɔnym ow ec'ij ec'abusu kaka. Ɛy ec'ol a ɔḡ egb waw ɛsɛl

† **5:37** Ɛkn Matie 9.17 ec'akr otar a. † **6:1** *Nenɛgḡ nyam*:Luk eci silɛl esig oglog ɛm a Awl *krɛkrɛ e nenɛgḡ yony ɛm*. Ow el nenɛgḡ eke titm egb ub (Ob Ap 23.5-14). † **6:2** Ɛkn Matie 12.2 eci akr otar a.

sony coco abusu eke k'ij.» † ⁵ Emeny Jesu dad el nine: «Egɛ ec'Iy el nɛnɛgɛ ec'es ɛw ɛs.»

*Jesu ewlm ɛgɛ ek'abu wɛw ɛs nɛnɛgɛ e lɛgɛ
Matie 12.9-14; Mark 3.1-6*

⁶ Nɛnɛgɛ e lɛgɛ ɛjɛci nyam, Jesu im ɛy Nyam nun igɛ usu a am yɛgm agɛ low. Yogɛ n'ɛɛn igɛ nyam eke lidr abu wɛw ɛs. ⁷ ɛtɛ ol e low yɛgm ɛsɛl lele Farisiɛl ab am ɔsu Jesu eke -li k'ɛkn ek'ow b'ow ewlm ɛgɛ nɛnɛgɛ e lɛgɛ, aɛke -n'am ɔl low ij nyam eke -li k'ɛbr ow af -n'ɔɛ ow dedeku. † ⁸ Kɔ Jesu uw ɛl e sow tutr ab any, ɛtɛ li dad igɛ a ek'abu wɛw ɛs a nine: «Igb inɛm ɛs araɛn aɛɛa agɛ a fɛɛ ec'any af!» ɛtɛ kpɛkɛ igɛ a igb inɛm ɛs. ⁹ Ca Jesu dad el nine: «Dàdr'm: nɛnɛgɛ e lɛgɛ a, bla lowi ɛy ec'ol a ɔɛ abusu eke wɛl ki kok ee? Low nimamn kɔ low nɛn ee? Wɛl ɔtu eke ki ɔɔg ɛgɛ oglog wɛl ɛgb'r ɛs luw ee?» ¹⁰ Eke Jesu ibrm ɛl ów amua bake ow uwr a, n'am lɛr wɛl ɛtɛ li dad igɛ a nine: «Ègɛm abu ɛs!» ɛtɛ eke li b'ɛgɛm abu ɛs a, in ec'abu a ɛwl mɛny akpl'l. ¹¹ Ol e low yɛgm ɛsɛl a lele Farisiɛl ab ab ɛrm am ebl, ɛtɛ -n'am dadarir ɛl ɔfr elel eke -li ki kokr Jesu.

*Jesu ɔsum ɛrm ɛsɛl lɛw yony ot
Matie 10.1-4; Mark 3.13-19*

¹² Ow e jam a, Jesu uyu lafɛny nyam af eke ki nɔɔn Nyam, ɛtɛ ni nɔɔn Nyam ncok nyam a nimum. ¹³ Eke lɛgɛ ɛny a, l'ɛsɛ in e jam ɛsɛl a ɛtɛ li ɔsum lɛw yony l'ot, l'ɛw wɛl nin “ɛrm ɛsɛl”.

† **6:4** ɛkn 1 Samiɛl 21.2-7; Ob Ap 24.5-9. † **6:7** ɛkn Matie 12.10 eci akr otar a.

14 Ɛl ec'en el: Simo, eke Jesu ign nin af Pier; † lisijim Andre, Jak lele Jan ab, Filip lele Bartelemi ab, ¹⁵ Matie, Toma lele Jak, Alfe jim ab, Simo, eb doghn es, ¹⁶ Judas ek'el Jak jim lele Judas Iskariot ek'ol Jesu ij ab ab.

*Jesu am yegm agn a low etn am ewlm olu
Matie 4.23-25; Mark 3.7-11*

¹⁷ Jesu anη lafeny ab af us es erm esel ab ab, etn ow inym es lafeny a ec'esr pete a. Yogn, in e jam esel nono gbɛl lele bieku bieku ek'anη Jude, Jerusalem, Tir lele Sidon ek'el eb yony ek'anη okij any ab yeji, ow. ¹⁸ -L'ow eke -li k'iri ow ec'odad ke ow ewlm el ec'ol a yeji. Etn agn eke abn enun am ijr gbre a yeji ewl. ¹⁹ Agn a fen am ol eke k'itn in abu, anke ewlm ec'abusu e lec nyam b'ey okm in em ewlm agn a fen.

*Ehe esel lele gbre esel ab
Matie 5.1-12*

²⁰ Jesu is any ler in e jam esel a etn dad el nine: «Ony ek'eel ogboru a, ehe el ony eci anke Nyam e gbrenghi usu a el ony eci! †

²¹ Ony eke sica namn am ony ony a, ehe el ony eci anke legn nyam am ow eke Nyam b'ow iyr ony lok!

Ony eke sica am ikn onn a, ehe el ony eci anke b'ow ifir miyer!

²² Ehe el ony eci, ony eke agn am ifn ony, ebm ony ke am wewr ony, ke am dad ony ec'odad enun,

---

† 6:14 Ɛkn Mark 3.16 eci akr otar a. † 6:20 Ɛkn Matie 5.3 ec'akr otar yony em a.

eke eel εγη ec'Iy e jam εσελ a sosisem a!

23 Sos em iηn ɔny! Ìgbr susr es eke ów nene
b'εηn ɔny a,

aηke afr, ob ap ligbɛl nyam am eku ɔny.

Εβεν eke el lagηel a ijr kokoba ɔb εσελ gbre ana.

†

24 Kɔ ɔny egbreηgbi a, gbre él ɔny eci,

aηke εηan ɔny ec'ehe a god'ετη!

25 Gbre él ɔny eci, ɔny eke lok iy ɔny a

aηke namn b'ow ɔny ɔny!

Gbre él ɔny eci, ɔny eke am ifir miyer a

aηke b'ow ikηn ɔηn nɔnɔ!

26 Gbre él ɔny eci, eke agη a fεη bi dad ɔny e lís
e low mamn.

El lagηel yeji, εβεν eke godo godo a -li dadr
kokoba ɔb εσελ ayadηu a ec'ów amamn
ana!»

Efnu ec'erur owi

Matie 5.38-48; 7.12a

27 «ɔny ek'am irir em ec'odad a, kin yec'eke
m'am dad ɔny: εrurir ɔny ec'efnu ke kókr ów
amamn ɔηn agη eke b'ifn ɔny a. 28 Àfal agη a
eke b'ofn ɔny ab es, ke ηónan ɔηn agη a eke
bi kok ɔny ów εηuη a. 29 Ek'εγη b'εδη'η any af
láwl ogog, † ke εwl ogog nyam a yeji ɔη'n l'édη'η.
Ek'εγη b'eb'η gbad, ke ye'b'r l'éb η e mob af εw
a yeji.† 30 Εγη fεη eke b'ibrm'η ob a, ɔη'n. Ετη
ek'εγη oc η ec'ob, ke k'ibrm'n k'eb. 31 Low fεη

† 6:23 Bèbm̄n 2 Ów e Wel Nɔn 36.16; Ob Kok 7.52. † 6:29 Εδη
εγη any af el Jwifel ogn eci wεwr ligbɛl. † 6:29 ye'b'r l'éb η e
mob af εw a yeji:èkn Matie 5.40 ec'akr otar a.

ek'am erurir eke agɛ ki kok ɔɛ ɔny a, ɔny yeji kòkr ɛben kɛɛɛ ɔɛn agɛ ɛjɛc'a. †

³² Eke b'erurir agɛ a ɛ eke b'erur ɔny a, ke bla low mamn iy am ekur eke b'ow ɛɛan ee? Sikpl ɛsel ɔɔɔ yeji b'erur agɛ eke b'erur ɛl a!

³³ Ɛɛɛ eke bi kokr low nimamn ɔɛn agɛ a ɔny ɛ eke bi kok ɔny low nimamn a, ke bla low mamn iy am ekur eke b'ow ɛɛan ee? Sikpl ɛsel ɔɔɔ yeji bi kok ɛben! ³⁴ Kɔ eke ow ɛl agɛ a ɔny ɛ ek'am ɔman eke b'ow ɔwr ob ɔɛ ɔny a b'abmnin ob, ke bla low mamn iy am ekur eke b'ow ɛɛan ee? Sikpl ɛsel yeji b'abmn ɛl lawlɛl sikpl ɛsel ob, yec'ɛɛɛ ke ɛl yeji wɛl ówr ɔɛ ɛl ɛben kɛɛɛ!

³⁵ Yec'eke ki kokr a ɛl: ɛrurir ɔny ɛc'efnu, kòkr ɛl ów amamn. Abmnin ɛl ob ke k'ómnmn eke -li k'owr -n'ɔɛ ɔny. Eke bi kokr ɛben a, b'ow ɛɛan ob ap ligbɛl ɛɛɛ b'ow eel Nyam ek'anɛ afr kɛkɛpɛ ɛc'ey, aɛke Nyam akpl ɛɛɛ li bi kok low mamn n'ɔɛ agɛ ɛɛɛ lele agɛ ek'uwm low mamn any ab. ³⁶ Ɔny yeji, ɛel ɛrm mamnu, ɛɛɛ ɛlel eke ɛy Ɛs ɛl ɛrm mamnu ab af.» †

Ɛw ɛrm jɛj ok owi ɛm

Matie 7.1-5, 15-20

³⁷ «Kì jɛjr agɛ ɛc'ów kokr, yec'ɛɛɛ ke Nyam kí jɛjm okm ɔny. K'òbr agɛ low, yec'ɛɛɛ ke Nyam yeji k'óbm ɔny low. Ócr low apr agɛ ke Nyam yeji óc low ap ɔny. ³⁸ Ɔɛɛn agɛ ob, ke Nyam yeji óɛ ɔny ob yiyibr ɔny: ɔny e gbád a eke ɔkɛn eke wɛl kok ɔny ob ɛm a, wɛl b'ow ok ɔny ob ow íy gbɔɛ, tatakɛ es, gigigɛ es. Akunda yec'ɛm eke

† **6:31** Bèbmn Rom 13.8-10. † **6:36** Bèbmn Ɔkm Ok 34.6; Selu 86.15.

b'ocr ebmnin ob ɔɣn eɣɣ ejec'a, ow em ce Nyam yeji b'ow oc ebmn ɔɣ ɔny.» †

³⁹ Emeny Jesu dad el odad nyandre em nine: «Kɔ any eflu ɔtu eke ki nyimn lawl any eflu ee? Eke ow el eben a, ke el yony mum -li b'ow -l'ok nɔmu nyam em. ⁴⁰ Low wewr es kaka ágbm akam in e low yeɣm es; kɔ low wewr es feɣ ek'uw low any senyn senyn a b'ow anɣ ese in e low yeɣm es ab af.

⁴¹ Kɔ bla etɣ am ler suwli ek'anɣ esɣ jim e nyamn em a, etɣ éwm likɣ ikpr ek'anɣ'ɣ nyamn em a e low erm ee? ⁴² Etɣ ayaf ɔtu eke ki dad esɣ jim ese: "Lisijim, ye'b'm m'óny suwli ek'anɣ'ɣ nyamn em a m'óc es, ke k'éknm likɣ ikpr ek'anɣ'ɣ nyamn em ab ee?" Enyembri yony yony es, ikɣ anym ɔny likɣ ikpr ek'anɣ'ɣ nyamn em a oc es, ke sica b'ow ekn es senyn senyn óny esɣ jim e suwli ek'anɣ nyamn em a oc es.»

Likɣ lele in ec'ey ab

Matie 12.33-37

⁴³ «Likɣ mamn ósum ey enɣ, etɣ likɣ nɣn ósum ey amamn. ⁴⁴ Tasi em a, wel b'uw likɣ nyam nyam any in ec'ey ɔsu em: wel ówm babm librebr em, etɣ wel ówm kɔkɔbri kati em. ⁴⁵ Eɣɣ mamn, in em ec'ów amamn eke b'anɣ a anake li b'oc l'elu ɔkm a; etɣ eɣɣ nɣn, in em ec'ów enɣ eke b'anɣ a anake li b'oc l'elu ɔkm a. Low yec'a ek'iy eɣɣ ec'erm em gbɔɣ a anake neny bi dad elu ɔkm a.»

Ús êl lob af

Matie 7.21-29

---

† 6:38 Ekn Rut 3.15.

⁴⁶ «Kɔ bla etɛ b'esiɛn'm "Egɛ Gbɛl, Egɛ Gbɛl" etɛ am kokmn yec'a eke mi bi dad ɔny ab ee? ⁴⁷ Egɛ eke b'ow em ogɛ iri em ec'odad, ke b'ucu ɔny es kok a, m'am ow mi yegm ɔny ob eke li b'ot es a: ⁴⁸ n'ann ese egɛ nyam ek'am us êl af, l'agbr nɔmu im wus em kpekpe etɛ li sigm in ec'êl ab es lebn af. Eke mij iy am ewl igɛ êl a, êl a eym wus anke egɛ na us'r l'akpl. ⁴⁹ Kɔ egɛ eke am iri em ec'odad a ke úcum ɔnym es kokm ese elel eke n'am iri ab af a, ann ese egɛ nyam ek'am us êl sɛc af ke agbrm nɔmu yeji af. Eke mij iy am ewl igɛ êl a, kpekɛ êl a ey wus gbɛruu bubm es nimum!»

7

Jesu ewlm srɔda eyɛ eci anym es nyam e juma kok es

Matie 8.5-13

¹ Eke Jesu dad agɛ a odad bake ow uwr a, n'im Kapernayum. ² Yogɛ, Rom eci srɔda eyɛ ekɛ yen ec'anym es nyam ɔny in e juma kok es nyam eke l'erur nɔnɔ; etɛ juma kok es a ɔl am ɔny toɛ batɛ am ow uw. ³ Eke l'iri wɛl dad'r Jesu e low a, l'erm Jwifel ec'agɛ ekpekɛ beb im am esiɛ'n eke li k'ow l'ewlm in e juma kok es a. ⁴ -N'im -n'esiɛn ow etɛ -n'am nɔɔɛn ow atrm em -li dad -l'ese: «Egɛ na ek'erm ey a it eke k'esiɛn in ec'abu elum. ⁵ L'erur ey ec'eb na etɛ in anake n'ɔɛ ke wɛl us ey e Nyam nun igɛ usu a.» ⁶ Eke Jwifel a dad ów amua ok Jesu a, l'egɛ etɛ kpekɛ n'aam wɛl ab.

Ow ann tel ke -l'ok gbugɛ, etɛ emeny anym es a erm lawlel eke k'im dad'r ese: «Egɛ gbɛl, es ow es dad'ɛ eke ɛ k'ijr sos gbɛre ɛ k'ow yeji, kɔ in itm

eke η k'ey in e gbugη a; † 7 na sosiem anake in igbm in obi in owm tonj bake in εηη'η a. Kɔ η dád odad ebl nyam cε, ke kpekη in e juma kok εs a in b'ow in ewl. 8 In obi yeji in anη abusu εsel ekpekp ec'ew, εηη in ɔny srɔda eyη eke in εw es. Eke in bi dad nyam in εσε: "Ìm!", kpekη ow'n b'im; in bi dad εjeci in εσε: "Òw!", kpekη ow'n b'ow; εηη eke in bi dad in e juma kok εs in εσε: "Kòk low na!", kpekη ow'n bi kok low a.»

9 Eke Jesu iri sodad amua eke wel ow dad'r a, l'erur anym εs a e low. Sica l'ewl meny n'am dad agη a ek'am us'r jam a l'εσε: «M'am dad ɔny, m'εηηm ɔmn εs nene kaka Israel eyη em bobo yeji.» 10 Agη a eke wel erm a ewl meny im anym εs a e gbugη a, εηη -l'εkn eke juma kok εs a ewl.

Jesu igbm iηnyɔw nyam ec'iy ek'uw

11 Eke low na εc a, Jesu aam baηη nyam eke wel b'εση Nayin; εηη in e jam εsel a lele agη nɔnɔ gbɛl ab am us'r jam. 12 Eke n'am titm baηη ec'εm ey usu a, wel oc εηη nyam ek'uw a aam oc es εηη baηη a ec'agη nɔnɔ gbɛl yeji aam εl ab. Ow εl iηnyɔw nyam ec'iy ekpɔbi. 13 Eke εs Kɔtɔkɔ εkn yɔw a, ow e low ɔny'n sɔρη εηη li dad ow nine: «K'ìkη ɔηη!» 14 Kpekη li tat n'im l'itηη lεblakp a abu, εηη agη a inym es. Li dad nine: «Iηgbafɛli, m'am dad'η, igb!» 15 εηη εηη a ek'uw a igb inym es εηη am dad odad. εηη Jesu dad lis nine: «Kin η ec'iy a.» 16 Agη a fεη erηη am ɔny εηη am kɔklm Nyam dad εσε: «Kokoba ɔb εs ligbɛl nyam ey ɔkm εy em! Nyam ow am εlum in ec'agη abu!»

† 7:6 Eke Jwif nyam ey εηη ek'elm Jwif a ec'akη, ke in yeji Nyam ec'any af l'uwm anη ij.

17 Ἐτη Jude wus ab af lele baṅṅ a feṅ eke elulil em ab ab iri low a eke Jesu kok a.

Jan mij ok nuṅ es lele Jesu ab

Matie 11.2-19

18 Jan e jam esel a im dad ów a feṅ eke Jesu kok a ok Jan. L'esi el em ec'agṅ yony, 19 etṅ l'erm wel Es Kotoḱo ogṅ eke -li k'ibrm ow eke ow el Mesi a eke ow a, oglog egṅ ejeci -li k'eku. 20 Eke jam esel yony a im ok yogṅ a, -li dad Jesu nine: «Jan mij ok nuṅ es erm ey s'ow eke si k'ibrm'ḡ: “Kḱ ḡ, ḡ el egṅ a eke el uw any eke in b'ow in ow a, oglog egṅ ejeci el k'eku ee?” » 21 Wanci ab af a, Jesu am ewlm agṅ nḱnḱ ek'ol akpasu akpasu am ony, n'am ogṅ agṅ nḱnḱ ec'abṅ eṅṅ; etṅ n'am ony ány eflu nḱnḱ ekn es. 22 Ἐτη li dad agṅ a eke Jan erm a nine: «Ìmn ke dádr Jan low a eke ekan ke irir a: ány eflu am ekn es, akr kpece esel am an es, kokobe esel yeji am ewl, óru ablu yeji am iri ów, agṅ ek'uw a yeji am igb, etṅ wel am ob Amani Mamn a e kokoba ok ogbḱru. † 23 Ehe él egṅ a eke k'ow irmnm in ec'omn eke n'onny em em a eci!» †

24 Eke Jan ec'agṅ a ek'erm a ewl meny im a, Jesu oc Jan e lís e low am ibrm agṅ a ese: «Kḱ loj yogṅ bla imn eke k'ekan ee? Kḱ egṅ ek'anṅ ese anany eke lef am ony mumu af ee? Njan! 25 Ca eke ow elm eben a, ke bla imn ekan ee? Egṅ eke sus mob senyn ee? Njan! Agṅ eke bi sus mob senyn senyn ij eb a, éb ebu e gbugṅ -li b'anṅ.

† 7:22 Ekn Esayi 35.5-6; 61.1. † 7:23 in eci omn eke n'onny em em a eci: odad na Grék em, wel otu ek'itṅ ejec'em dad ese in ec'omn eke n'onny em sosome a.

e gbugh a sig es ob ij usu. ³⁷ Bañh yogh yow nyam eke nin uh a angh. Eke l'iri eke Jesu angh ob ij usu Farisi a e gbugh a, l'ow yogh. N'onym mijey kok nyam eke wel kok lebn eke wel b'esgh albatr em ab, ke mijey shoshoh iy em gboh. † ³⁸ L'is es Jesu ec'akr esr † n'am ikh ohn l'opar ow akr es in e mikh ab em, l'oc in e sin nuh a n'am tetgh ow es; n'am ey ow akr af li joj ow akr, etgh n'am ok ow mijey a. ³⁹ Eke Farisi a b'ekn eben a, n'am dad in em l'es: «Blel iggh na el kokoba oh es tasi ana, ke blel l'uw any eke yow na ek'am titgh in sabu a el yow eke nin uh.» ⁴⁰ Ko Jesu dad Farisi a nine: «Simoh, m'onny low eke mi ki dad'gh.» Etgh Simoh odu eb dad nine: «Low yegm aggh es, dad ghgh.»

⁴¹ Etgh l'ub ow nyandre nyam li dad nine: «Aggh yony abmn os eggh nyam oggh: nyam ij os ekgh yen yen sakh yen e labm, etgh nyam a ij os ekgh yony lele law ab e labm. † ⁴² El yony mum -l'otum -li sogm labm a, etgh iggh a oc ap el. Ko el yony na em a, bwo ec'eggh anake b'ow erur iggh a akm lawl ab ee?» ⁴³ Etgh Simoh nine: «M'am tutr ke eggh eke wel oc in e labm noho a ap a.» Jesu eggh nine: «Ow tasi anake dad a.»

⁴⁴ Etgh kpekgh l'ewl meny l'okgh yow ab any etgh li dad Simoh nine: «Ko am ekh yow na! M'ow m'ey'gh gbugh etgh ohm im mij akr es yogh eci. Ko in, li yogh'm akr es in e mikh ab em etgh li tetgh es in e sin nuh ab em. ⁴⁵ Eke m'ow a, eym im af.

---

† **7:37** Ekhn Mark 14.3 eci akr otar a. † **7:38** *l'is es Jesu ec'akr esr*: Jwifel ec'ob ij em a, aggh a feh bi gegghm es tat abu lekpl es ok akr jam. Na anake oh ke yow a is es, onny Jesu akr am tetgh es in e sin nuh ab em, am ey'r akr af joj'r akr a. † **7:41** Os nyam ij juma kok es nyam eci leg nyam e labm sog.

Ko in, anym etɲ n'am ey'm akr af li jój'm akr. † 46 Okm im mun nuɲ, † ko in l'ok'm mijey akr. 47 Na sositɛm m'am dad'ɲ: erur ligbɛl na eke l'ɛlu ɔkm a am yegm eke in e sikpl nɔnɔ gbɛl a yeji wɛl oc ap'r. Ko eɲɲ eke wɛl ap sikpl tɛl a, erur tɛl cɛ li b'ɛlu ɔkm.» 48 Etɲ li dad yɔw a ninɛ: «M'oc ɲ e sikpl a m'ap'ɲ.» 49 Agɲ a ek'anɲ yogɲ am ij ob ɛl ab a am dad ɛl ɔfr ɛm ɛsɛ: «Ko bwo ɛl eɲɲ na etɲ li k'ap eɲɲ sikpl ee?» 50 Ko Jesu dad yɔw a ninɛ: «ɲ ec'ɔmn a eb ɛlu'ɲ es; ìm ɛrm es ey ɛm gɔɲ.»

8

Jam ɛsɛl lɛw yony a lele ɔyɔw ab am us Jesu jam

1-2 Eke na b'ɛc a, Jesu am ɛc banɲ egbɛl ɛm lel ekekey ɛm ab dad Nyam e gbrenɲɲbi usu a ec'Amani Mamn ec'odad. In e jam ɛsɛl lɛw yony a lel ɔyɔw bɛb eke l'ogɲ abɲ eɲɲ wɛl e lís ke l'ewlm wɛl ɔl ɛm ab yeji am us'r jam: Mari Magdala yɔwi a eke ow ɛm l'ogɲ abɲ eɲɲ lɔbɲ a; 3 Jana, Erɔd e gbugɲ a ec'es ɛw ɛs nyam eke wɛl b'ɛsɲ Kusa e yɔw; Susan lele ɔyɔw nɔnɔ gbɛl eke b'is Jesu lele in e jam ɛsɛl ab ab abu ɛlum.

*Wus akpasu yar e nyandɛ ɛm odad
Matie 13.1-9; Mark 4.1-9*

---

† 7:45 Jwifɛl ogɲ a, utu eɲɲ eci eb ɛm a, wɛl bi joj'r nɛny ke wɛl ɔɲ madu a yoyɔg'r akr es. Jesu eke Farisi na ebm ɛbɛn a, ow el low sos ɛm ey mum. Ow am yegm eke Farisi a am wɛwɛr Jesu. ɛkn Nuɲ ɔb 18.4; 19.2. † 7:46 ɛkn Selu 23.5; 92.11; 133.2; Odad ɛs 9.8.

ow ókm min el em. -L'ubmn nawre ow ibnm, etj eke -li b'óbr gbre a -li bi digj el ec'ómn a -l'elu es. ¹⁴ Wus a eke mirj nɔnɔ anj af ke egb a ok af a, el agj a eke b'iri odad a ke b'ebr wus na ec'owr anj ec'ermij a, b'ól ob ɔny lel eb ij owi ab es a. Ów amua na b'ony awj el es, etj -li kokmn ów amamn. ¹⁵ Wus mamn a el agj eke b'iri odad a ke b'eb ew es el ec'erm tasi ab em a; -li b'ij nenyembri nyam etj -li bi kok ów amamn.»

Kenie e nyandre em ec'odad eke Jesu dad
Mark 4.21-25

¹⁶ Emeny Jesu dad nyandre em ec'odad na nine: «Egɔ ígɔm kenie uburm es lofu ew, oglog kofa ew. Kɔ b'ígɔ kenie a, ke ítm es ob es itm ob af, yec'etj ke agj eke b'ok akj a ám ekn usuayl a. † ¹⁷ Low eke lol es agj éknm a, -li b'ow -l'ekn; etj low eke agj úwm any a, -li b'ow -l'uw any ke -l'iri yeji. ¹⁸ Na sosiem, èwr erm elel eke am iririr ab em! Anke egɔ ek'iri odad a ke ucu ɔny es a, Nyam b'ow obn'n; kɔ egɔ ek'irim kaka a, tel a eke n'am tutr eke l'iri a yeji, wel b'ow ɔny oc'r es erm af.»

Jesu lis lele lisijimel ab
Matie 12.46-50; Mark 3.31-35

¹⁹ Jesu lis lele lisijimel ab ow ok yogj a eke Jesu anj a, kɔ -l'ótum eke -li k'im bake -li titm ow bieku a sosiem. ²⁰ Etj agj a ek'anj yogj a am dad Jesu ese: «Kin esɔ lele esɔ jimel ab ek'ow inym es gbenj. -N'am erur eke -li k'ekn'ɔ.» ²¹ Kɔ Jesu dad agj a feɔ nine: «Em lis lele em lisijimel

† **8:16** Bèbmn Matie 5.15; Luk 11.33.

ab a el agñ a eke am iri Nyam ec'odad ke am elum a.»

Jesu adar lidgbegb

Matie 8.23-27; Mark 4.35-41

²² Lɛgñ nyam Jesu lele in e jam esel ab ab ok mijetñ nyam em etñ li dad wɛl ninɛ: «S'úbr mij lekpl na e jam a!» † Etñ -l'ok letñ ab em -n'aam.

²³ Eke -n'am ɔr mij -n'im a, Jesu am eru mɛmn. Kpru em lidgbegb ligbɛl nyam igb mij lekpl ab af, etñ mij am ok el letñ em ton batñ ow am iy, etñ jam esel a anñ ermij em. ²⁴ -N'im -n'am uwr Jesu etñ -n'am ɔg -li dad -l'ɛsɛ: «Egñ gbɛl, egñ gbɛl, s'am uw!» Jesu ufñm es etñ dad lidgbegb a lele mra ab ab odad lebl tuɔtuɔ em etñ -l'adr. Etñ usu a fɛñ irm es tiñ. ²⁵ Sica l'ibrm in e jam esel a ninɛ: «Bogñ ɔny ec'ɔmn ab a ee?» Kɔ erñ am ɔny el, low iti el any etñ -n'am dadarir el ɔfr -l'ɛsɛ: «Kɔ bwo ec'egñ el egñ na ee? Li bi dad lɛf lele mij ab odad, etñ wɛl b'elum'n!» †

Jesu ewlm igñ nyam eke abñ eñuñ am ijr gbɛ

Matie 8.28-34; Mark 5.1-20

²⁶ Jesu lele in e jam esel ab ab ubr mij lekpl a jam. Ca -n'im -l'ok Geraseni wus af † ek'anñ Galile any af a. ²⁷ Eke Jesu anñ letñ em us es wus a, banñ a ec'egñ nyam am ow ɔbr'r. Egñ a abñ eñuñ b'ijr'r gbɛ. Lɛgñ kpekpe etñ li b'anñ sos ɔfr; n'anm akñ kɔ suwɔmu em ɔfr li b'anñ.

† **8:22** *Mij lekpla el Galile e mij lekpl. Etñ agñ a ek'ir mij lekpl na e jam a elm Jwifel.* † **8:25** *Bɛbmn Selu 65.8; 89.10; 107.23-32.*

† **8:26** *Geraseni wus af: Luk eci silel esig oglog em a, Gadareni eñ wus af, etñ beb ec'a Gergesi eñ wus af.*

²⁸ Eke li b'ekn Jesu a, li barm etj l'ey l'ubu es ow ec'any af, etj n'am dad odad lebl tuotuo em l'esε: «Jesu, Nyam ek'any afr kpekpe ec'Iy, ko bla lowi any ey arany ee? M'am ηoηn'η, k'ijr'm gbre!» ²⁹ N'am dad εben anye Jesu am ogη abη ηηη a eke k'ey okm in em. Sakp nono, eke abη akpasu na b'ey'r af a, wel b'awη'n akr lele sabu ab ηgbraka em am osu'r. Ko li bi dedη ηgbraka ab es, etj abη a b'oc elu'l loj n'am adη es. ³⁰ Jesu ibrm'n nine: «Ko ayaf wel b'esηn'η ee?» Etj li dad nine: «Em e nin el "Bubute" » (eke abη enηη nono any'n em a sosiem). ³¹ Etj abη enηη a am ηoηn Jesu dad εε: «K'ogη ey si k'im si k'ok nonu cronη gbεl ab em.»

³² Lafeny nyam any yogη eke gbroko † nono any af am ij ob. Abη enηη a am ηoηn Jesu eke ow k'oh el abusu -n'im -l'ok sigbroko ab em, etj n'oh wel abusu. ³³ Abη enηη a ok okm igη ab em im ok sigbroko ab em, etj gbroko a feη any lafeny ab af uru es im ok mij lekpl ab em, etj -n'emn.

³⁴ Eke agη a ek'am osu sigbroko a b'ekn low na ek'ey a, -l'uru es -n'im -l'ob amani -l'ok bayn a lele sikpukpu em ab ab ec'agη a. ³⁵ Agη a feη ek'iri low na ek'ey a ok okm aam ekn. -L'ow -n'ehη Jesu etj -l'ekn igη a eke abη enηη any em ok okm a eke sus mob sig es Jesu saw, ke nun em ayal. Etj agη a erηη am ony. ³⁶ Agη ek'ekn low na a am dad el elel eke abη enηη es a ewl a. ³⁷ Etj Geraseni eyη a ow nono am dad Jesu eke k'ηgbonη el e wus ab af, eke erηη am ony el

---

† 8:32 Ekn Mark 5.11 eci akr otar a.

a sosiem. Etn Jesu ey letn em eke k'im.

³⁸ Sica ign a eke l'ogn abn enun ok okm in em a am nōn'n eke li k'ann ow ab. Kō Jesu dad'r ninε: ³⁹ «Ẽwl meny im gbugn ke ób low a eke Nyam kok'η a ec'amani ok agn.» Ign a ewl im etn am dad ban a nimum ec'agn a, low a eke Jesu kok on'n a e low.

Jesu ewlm yow nyam etn igbm Jayirus jow a luw em

Matie 9.18-26; Mark 5.21-43

⁴⁰ Eke Jesu ann mij jam a ow a, agn a ek'im am eku'r a eb'r. ⁴¹ Ign nyam eke wel b'esn Jayirus ow enn'n; l'el Jwifel e Nyam nun ign usu a ec'es ew es nyam. L'ok owrokp wus Jesu ec'any af, etn n'am nōn ow eke ow k'ow in ogn a, ⁴² anke n'onny iy yowli ekpobi ek'ij akpo lew yony ke am uw. Etn kpekη Jesu igb aam yogη.

Eke n'aam a, agn nōn iwr elul il em am atr'r sel. ⁴³ Yogη, yow nyam eke b'ub abu ke mebl a ednm es ton ow ij akpo lew yony a ann. Ni nunn in ec'ob eke n'onny a sos kok esel ogn, † kō eben yeji egn kaka otum ewlam'n. ⁴⁴ L'ecr jam jam eci l'ow li titm Jesu etn l'itn ow e mob sus em a eci enyembri a abu, † etn kpekη mebl a ek'am ok'r a edn es. ⁴⁵ Jesu ibrm ninε: «Kō bwo itn'n'm abu ee?» Etn el fen -n'am dad eke el eknm. Kō Pier dad ninε: «Low yegm agn es, kō éknm bieku na ek'iwr did elul'η em am atr'η sel ab ee?» ⁴⁶ Kō Jesu dad ninε: «Nawre tasi, egn

† **8:43** Ni nunn in ec'ob eke n'onny a ewlm esel ogn:Luk eci silel oglog em a, odad na anm em. † **8:44** Ékn Matie 9.20 eci akr otar a.

ekn piy etj itjn 'm abu, anke m'ekn eke læc nyam ey òkm em em.» ⁴⁷ Yow a b'ekn eke low a lolm es a, sos ufj em l'ow l'ey Jesu ec'akr af a, etj li dad agj a fej ec'any af low a sosiem eke l'itjn ow abu, ke kpekj l'ewl a. ⁴⁸ Etj Jesu dad yow a nine: «Em jow, j ec'omn a ewlm'j! † Ìm erm es ey em.»

⁴⁹ Jesu odad anj nenym am dad, etj wel erm egn nyam anj Jayirus ogj a ow. N'am dad ow l'esæ: «Ejõj uw! K'ijr low yegm agj es gbre òfr òfr.» ⁵⁰ Eke Jesu b'iri eben a, li dad Jayirus nine: «K'uru ernj, kò ony omn sony coco cæ; li b'ow l'igb.»

⁵¹ Eke n'im l'ey gbugj a, n'om egn kaka abusu eke k'ey akj a in ab, ek'ow elm Pier, Jan, Jak, lele iy es a lele iy lis ab cæ. ⁵² Agj a fej am ikj onj ok sabu ermni iy a sosiem. Kò Jesu dad el nine: «K'ikjn onj! Dedyowli a l'uwm kò memn n'am eru.» ⁵³ Kò eke Jesu dad eben a, -n'am kokr ow miyer anke -l'uw any eke dedyowli a uw. ⁵⁴ Kò Jesu im ucu iy a abu ony etj dad lebl tuotuo em nine: «Dedyowli, igb wus!» ⁵⁵ Dedyowli a ewl anj owr etj kpekj igb wus. Etj Jesu dad el nine: «Õjn in ob l'ij.» ⁵⁶ Iy es a lele iy lis ab ab low iti any, kò Jesu edjn el eke -li ki dadmn low a ek'ey a -l'okmn egn kaka.

9

*Jesu erm in e jam esel læw yony a
Matie 10.5-15; Mark 6.7-13*

† **8:48** j ec'omn a ewlm'j odad na Græk em, wel otu ek'itjn ejec'em dad esæ j ec'omn a eb sog'j.

¹ Λεγη nyam Jesu as in e jam esel lew yony a luku, etη n'ony wel abusu lele lec ab eke -li k'ogη abη eηηη fηη ke -l'ewlm ol esel. ² Etη l'erm wel eke -li k'im -li dad Nyam e gbrenḡbi usu a ec'odad, ke -l'ewlm olu. ³ N'om wel ow nine: «K'ocr usu im ec'ob kaka k'onymn ab: kpama, ekpr, ob ij, os yeji. Ke ony em ec'egη kaka k'ocm mob sus em ejeci akrm af. ⁴ Usu fηη eke wel b'ow eb ony a, anηη gbugη a ce tonη bake ηḡbronη yogη a. ⁵ Usu fηη eke agη k'ow egηm ebm ony a, ηḡbronη el ec'eb ab em, ke cīcr ony ec'akr sec a okr el es. † Na b'ow ij el e nuη af e danḡku Nyam ec'any af.»

⁶ Jam esel a im etη am ec baηη baηη fηη dad Amani Mamn a ec'odad, etη usu a fηη -n'am ewlm olu.

Erōd ec'ermij owi

Matie 14.1-12; Mark 6.14-29

⁷ Λεγη ab em a, Erōd Antipas ek'el Galile wus af ec'es ew es a iri wel am dad ow a ek'am ey a ec'amani. Etη l'uwmm elel eke li ki dadr any, anke agη beb am dad ese Jan mij ok nuη es ek'in uw a, in igb luw em. ⁸ Agη oglog am dad eke ow'n b'ow in el kokoba ob es Eli anake in ewl in ow a. Etη beb am dad eke ow'n b'ow in el godo godo e kokoba ob esel a e nyam anake in igb luw em a. ⁹ Kō Erōd am tutr ow dad ese: «Kō m'ubr Jan nuη; etη bogη ec'egη anake m'am iri in e līs ec'ow ab ee?» Etη n'am ol eke li k'ekn Jesu.

---

† 9:5 cīcr ony ec'akr sec okr es:Ekn Matie 10.14 ec'akr otar a.

*Jesu iyr agɲ ek'afɲ fandi yen es lok
Matie 14.13-21; Mark 6.30-44; Jan 6.1-14*

¹⁰ Eke erm esel a ewl meny ow a, -n'am dad Jesu ów a fɛɲ eke -li kokr a e low. Eɲɲ Jesu ot el ab im baɲɲ nyam eke wɛl b'ɛsɲ Betsayida e saw eke -li k'anɲ el sɔny. ¹¹ Kɔ eke -l'okr yogɲ a, agɲ nɔnɔ gbɛl uw any etɲ am us'r jam im. Jesu eb el etɲ am dad el Nyam e gbrenɲɲbi usu a e low etɲ n'am ewlm ólu a ek'am ibrm eke k'ewl a.

¹² Eke læɲɲ am ew es a, jam esel læw yony a ow eɲɲ Jesu etɲ dad'r ninɛ: «Eɲɲ gbɛl, òk bieku ab es ím baɲɲ baɲɲ lele sikpukpu em ab yec'etɲ ke -n'ɛɲɲ ob ij lele es eru usu ab, anke aɲa eke s'anɲ a el usu saw em.» ¹³ Kɔ li dad wɛl ninɛ: «Ɔny obi, ɔɲɲ el ob -l'ij!» Eɲɲ jam esel a ɔdu eb ninɛ: «Futufutu yen lele ɔcn yony ab cɛ s'ɔnym ab. Kɔ erur eke si k'im s'ɔl ob ij ebm agɲ nɔnɔ na ee?» ¹⁴ (Agɲ eɲɲ ek'anɲ el em yogɲ a ɔtu ek'ij agɲ fandi yen). Jesu dad in e jam esel ninɛ: «Dàdr el -l'ok es eku eku em ek'ɔtu eke k'ij agɲ ekɲ yony lele læw læw ab.» ¹⁵ Jam esel a elum etɲ ɔɲ el -l'ok es eɛɛn. ¹⁶ Jesu oc futufutu yen a lele ɔcn yony ab ab igbl any ogɲ afr, etɲ elu Nyam bia. Li bubr em n'ɔɲ in jam esel a, etɲ -li cɛc -n'ɔɲ bieku a. ¹⁷ Agɲ a fɛɲ ij ob a lok iy, etɲ emeny ow wal es. Eɲɲ jam esel a ot ekpr a eke wal es a as luku, etɲ ow iy mulu læw yony. †

*Pier dad eke Jesu in el Mesi. Jesu am ewar in e
luw lele in e luw em anɲ igb ab
Matie 16.13-28; Mark 8.27-9.1*

† 9:17 Bèbmn 2 Èb Ebu 4.42-44.

18 Λεγη nyam, Jesu ocr sos es im Nyam ηχηη εμ; jam εσελ a yeji im in ab. N'am ibrm wel l'ese: «Κο ayaf αγη a bi dadr em e lís ee?» 19 -L'odu -l'eb -li dad nine: «Αγη βεβ bi dad eke η Jan mij ok nun es. Αγη oglog b'ese η Eli. Ετη βεβ bi dad εσε η godo godo e kokoba οβ εσελ ab em e nyam eke in igb luw em.» 20 Eke -li dadr eben a, Jesu ibrm el nine: «Ετη κο οny obi οny obi a ayaf b'ocar'm ee?» Ετη Pier οdu eb dad nine: «Γ el Nyam e Mesi!»

21 Eke Pier dad eben a, Jesu ijl el neny kpon kpon kpon nine: «Kì dadr low na k'okr εγη kaka.» 22 Ετη emeny li dad nine: «Ow it ek'εγη ec'Iy k'ij gbire nono, ke αγη ekpekp, egb waw εσελ εgbel, lele ol e low yeγm εσελ ab igη elu'l es, οη wel ibi'r ke σεγη nyahan l'igb αγη ek'uw ab em.»

23 Ετη li dad αγη a φηη nine: «Ek'εγη nyam am erur eke k'us'm jam a, ow it ke li kí tutrm in e lís owi, ke σεγη φηη l'ábu in obi ec'olikh a, † ke l'ús'm jam. 24 Tasi em a, εγη yec'eke b'ow erur eke ki dogηη in e sel a b'ow irmn. Gbeko εγη yec'eke b'ow irmn in e sel a b'ow εηη. 25 Eke εγη nyam οny wus ec'ob a φηη ετη l'irmn in e sel a, ke bla ow b'ow eel il ab ee? 26 Ek'εγη és b'ony em sosiem lele em ec'odad ab ec'a, eben εγη ec'Iy yeji és b'ow οny in e lís, λεγη eke li b'ow l'ow in ec'anygbel em a, anygbel ek'el Es lele afr erm εσελ lala ab eci. 27 Low nawre m'am dad οny: αγη a eke anη anη a e βεβ b'ow εκη Nyam ec'es ew a gbunη ke -l'uw.»

† 9:23 *L'ábu in obi ec'olikh*: Έκν Matie 10.38 eci akr otar a.

*Jesu itɣn sos
Matie 17.1-8; Mark 9.2-8*

²⁸ Eke ow ij sɛɣɣ niwn eke li dad odad na a, Jesu uyu lafɛny nyam af, in lele Pier, Jan lele Jak ab eke li ki ɣɔɣɣ Nyam. ²⁹ Eke n'am ɣɔɣɣ Nyam a, in ec'any a itɣn ɛtɣ in e mob sus ɛm a yeji ufu toɣ am jejn. ³⁰⁻³¹ Kpɛkɣ agɣ yony ok ɔkm am dad ów Jesu ab: ow el Mois lele Eli ab eke anɣ Nyam ec'usuayl ek'am jejn ab ɛm okm sos ɔkm. -N'am dad eled eke Jesu b'ow uw Jerusalem, ke ow ɛm in e juma b'ow iy nɛny a. ³² Low na ek'am ɛy a, Pier lele lawlɛl ab ab mɛmn ibi. Eke any b'ok ɛl es a, -l'ɛkn Jesu ek'anɣ Nyam ec'usuayl ab ɛm lele agɣ yony eke inym es ab. † ³³ Eke agɣ a k'ɛlu Jesu es im a, Pier dad'r ninɛ: «Eɣɣ gbɛl, ow akpl eke si k'anɣ aɣa! S'ús nuɣ igɣ usu nyahan: ɣ e nyam, Mois e nyam lele Eli e nyam ab.» (Odad cɛ ek'ɛy'r nɛnym ke li dad.)

³⁴ Eke n'am dad odad ɛbɛn a, kpɛkɣ jru ɛy ɛtɣ ubur ɛl fɛɣ es. Eke -l'ɛkan jru na ow am ubur ɛl es a, jam ɛsɛl a ɛrɣɣ am ɔny. ³⁵ ɛtɣ lebl nyam anɣ jru ab ɛm am ikɣ dad ɛsɛ: «Eɣɣ na el ɛm ec'Iy eke mi sɔsum m'oc. Ìrir in e low!» † ³⁶ Eke lebl a ikɣ dad odad na bake ok es a, jam ɛsɛl a ɛkn Jesu sɔny coco eke inym es. Low na eke jam ɛsɛl a iri ke ɛkn a, lɛɣɣ ab ɛm a -li dadm -l'okm ɛɣɣ kaka.

*Jesu ewlm iy nyam ek'abɣ ɣuɣ b'ijr gbɛ
Matie 17.14-18; Mark 9.14-27*

---

† **9:32** ɛkn 2 Pier 1.16-18. † **9:35** Bèbmɣ Esayi 42.1; Luk 3.22.

³⁷ Eke lægŋ eny a, Jesu lele in e jam esel ab ab anny lafeny ab af us es etŋ agŋ nɔnɔ ow am ɔbr'r. ³⁸ Bieku ab em yogŋ, egŋ nyam am elu lebl ɔg dad ese: «Low yegm agŋ es, m'am ŋɔŋŋ'ŋ, is any ler em ec'iy na, l'el em ec'iy igŋ ekpɔbi! ³⁹ Abŋ ŋuŋ a b'ey'r em a ke n'am ɔg, ow am ɔny ufŋ'n læc em ke sar am ifl'l neny. Ow b'ijr'r gbre toŋ bake sos kikn'n es gbuŋ ke ow elu'l es. ⁴⁰ Mi dad ŋ e jam esel a ow ek'ogŋ abŋ ikŋ na, kɔ -l'ɔtum.»

⁴¹ Eke igŋ a dad eben a, Jesu igbl lebl ogŋ dad agŋ a feŋ nine: «Wew! ɔny eel agŋ enuŋ eke ɔmn anm em tasi! Emeny seŋŋ abi m'it eke mi k'anny ɔny ab ee? Etŋ emeny sakp abi ow it eke mi k'egŋ low na m'eb ee?» Etŋ ca li dad iy es a nine: «Òc ŋ ec'iy a ow aŋa!» ⁴² Eke iy a am ow titm'n a, abŋ a ɔny elu'l wus etŋ am ɔny ufŋ'n læc em. Kɔ Jesu dad odad lebl tuɔtuɔ em ogŋ abŋ ŋuŋ a, ewlm iy a, etŋ l'oc n'ɔŋ ow es. ⁴³ Low na ek'ey eben a, ow iti agŋ a feŋ any, Nyam ec'abusu ligbel na ek'ey ɔkm a sosiem.

Emeny Jesu am swar in e luw lele in e luw em anny igb ab

Matie 17.22-23; Mark 9.30-32

Ek'egŋ egŋ low am iti any Jesu e low na eke kok a sosiem a, li dad in e jam esel a nine: ⁴⁴ «Low na eke ca m'am ow mi dad ɔny a, ucŋr ɔny es: wel b'ow ɔny egŋ ec'Iy elu agŋ abu em.» ⁴⁵ Kɔ -l'irim odad a okm el es sos em, aŋke Nyam lɔl odad na e nyandre ab es yec'etŋ ke -li k'uwmn any; etŋ emeny -n'am uru eke -li k'ibrm Jesu low na ec'akr otar a.

*Ɛgɛɛ ligbɛl ec'el owi
Matie 18.1-5; Mark 9.33-37*

⁴⁶ Sica jam ɛsɛl a am atar ów es eke k'uw ɛl ɛm ec'ɛgɛɛ eke k'el ɛl ec'anymu ab any. ⁴⁷ Kɔ Jesu uw ɛl e tutr ab any. L'ɛsɛɛ iyli nyam ow inym'n es saw, ⁴⁸ ɛtɛɛ li dad in e jam ɛsɛl a ninɛ: «Ɛgɛɛ ek'eb iyli na ɛm sosiɛm a, ke ɛm anake l'eb'm a; ɛtɛɛ ɛgɛɛ ek'eb'm a, eb ɛgɛɛ a ek'erm im a yeji. Tasi ɛm a, ɛgɛɛ ek'el ɔny ɛm e likekli a, in ana l'agb l'akm ɔny a.»

*Ɛgɛɛ ek'elm ɔny eci ifnu a el ɔny ec'ɛgɛɛ
Mark 9.38-40*

⁴⁹ Eke Jesu dad ɛbɛn a, Jan ɔdu eb dad ninɛ: «Ɛgɛɛ gbɛl, s'ɛkn ɛgɛɛ nyam eke oc ɛɛ e nin a am kokr juma ogɛɛn abɛɛ ɛɛɛɛ. S'ɛdɛɛɛ in, eke l'elm ɛy ec'ɛgɛɛ a sosiɛm.» ⁵⁰ Ɛtɛɛ Jesu dad ninɛ: «Ɛgɛɛ k'ɛdɛɛɛ in, aɛke ɛgɛɛ eke ifnm ɔny a el ɔny eci.»

Samari wus af e baɛɛɛ nyam ɛgɛɛɛm ebm Jesu

⁵¹ Eke sɛgɛɛ a eke Jesu k'uyu afr a ow titm a, ca li bɛbm tasi eke li k'im Jerusalem. ⁵² L'erm agɛɛ ikɛɛ'n anym. Eke ɛrmu a us ejagb a, -n'im -l'ok Samari ɛyɛɛ e baɛɛɛ nyam eke -li ki bɛbm ow e lís e low. ⁵³ Kɔ ɛb ɛyɛɛ a erurm eke k'eb'r aɛke -l'erurmn eke Jwifɛl k'ɛcr ɛl ogɛɛ a eci im Jerusalem. ⁵⁴ Eke jam ɛsɛl Jak lele Jan ab b'ɛkn ɛbɛn a, -li dad ninɛ: «Ɛgɛɛ gbɛl, kɔ erur eke si k'ɔɛɛ al anɛɛ afr ow ɛtul ɛl ee?» † ⁵⁵ Jesu ɛwl mɛny lɛr

† **9:54** Luk eci silɛl ɛsig oglog ɛm a wɛl b'igɛɛ af dad ɛsɛ *Eli ec'ab af?* Bɛbmɛn 2 Ɛb Ebu 1.10-12.

el etɨ enym el abr lebl tuotuo em. † 56 Etɨ -n'im
baɨɨ ejeci.

Agɨ ek'erur eke k'us Jesu jam

Matie 8.19-22

57 Eke -n'anɨɨ ejagb -n'aam a, egɨ nyam dad
Jesu ninɛ: «M'ow m'us'ɨ jam usu feɨ eke b'ow
im a.» 58 Jesu dad'r ninɛ: «Ekre b'ony el ec'omu
wus em eke b'eru em, ɔr yeɨi b'ony el e mel; kɔ
egɨ ec'Iy ɔnym usu nunɨ nyam ek'otu eke k'eru
es eb sel.»

59 Emeny li dad egɨ ejeci nyam ninɛ: «Us'm
jam.» Kɔ egɨ a dad'r ninɛ: «Egɨ gbɛl, ɔɨ'm
abusu m'im m'oc em es es gbuɨ ke m'ow.» †
60 Kɔ Jesu dad'r ninɛ: «Yeb agɨ ek'uw abɨ em
a ot el ec'agɨ ek'uw ab es; kɔ ɨ, im dad Nyam e
gbreɨgbi usu a ec'odad.»

61 Emeny egɨ ejeci nyam dad'r ninɛ: «Egɨ gbɛl,
m'ow m'us'ɨ jam; gbekɔ yeɨb m'im m'ibrm em
e gbugɨ ec'agɨ a abusu gbuɨ ke m'ow.» 62 Kɔ
in yeɨi Jesu dad'r ninɛ: «Egɨ eke b'agbr wus,
ke b'edɨ meny a, akplm Nyam e gbreɨgbi usu
a eci.»

10

*Jesu am erm jam esɛl ejeci ekɨ nyahan lele lɛw
yony ab*

Matie 9.37-38; 10.7-16; Mark 6.8-11

---

† 9:55 Luk eci silel esig oglog b'igɨ af esɛ «Uwmn abɨ yec'ek'ɔɨ
ɔny low na am daɨr ab any, aɨke egɨ ec' Iy owm eke k'ibi agɨ, kɔ
ke l'eb agɨ l'elu es.» † 9:59 Ekɨn Matie 8.21 ec'akr otar a.

¹ Eke na b'ec a, Es Kotoƙo Jesu sosum jam esel ejeci ekɗ nyahan lele lew yony ab † ot. L'erm wel yony yony wel ikɗ anym im eb eb em lele susu susu ek'in obi yeji li b'ow n'im a. ² Etɗ li dad wel nine: «Egb ub a ufu es nɔnɔ, kɔ juma kok esel enym. Ow sosiem, ibrmn egb ɔgm es a, ke l'erm juma kok esel nɔnɔ im in ec'egb ub ab em. ³ Ìmn gɔɗ! M'am erm ɔny ese meceb ey af sibotimbo ec'araɗn. ⁴ K'òcr os, ekpr, lele cɔkrukpɔ ab. Eke aamn a, k'irmnin legɗ ejagb af k'èsɗnin egɗ. ⁵ Gbugɗ nyam eke b'ow im okr a, ikɗn anym dadr esre: "Ke Nyam ec'erm es ey a ány gbugɗ na ec'agɗ ab ab!" ⁶ Eke yogɗ egɗ nyam anɗ ek'erur Nyam ec'erm es ey a, ke ɔny ec'erm es ey a b'ow anɗ in ab. Eke egɗ neɗe anm a, erm es ey a b'ow ewl anɗ ɔny ab. ⁷ Ányɗ gbugɗ yogɗ ijr ob, ke égɗn yec'eke wel b'ow ɔny a, anke juma kok es it eke k'ony in e labm sɔg. † K'ècr gbugɗ gbugɗ. ⁸ Eke b'eyr eb nyam em etɗ -l'eb ɔny a, ijr ob yec'eke -li b'ow -n'ɔny ɔny a. ⁹ Èwlmn ólu ek'anɗ eb ab em a, ke dádr eb eyɗ a esre: "Nyam e gbrenɗbi usu a ow titm ɔny." ¹⁰ Kɔ eke b'eyr eb nyam em etɗ -l'egɗm -l'ebm ɔny a, ècr eb ab em, ke dádr esre: ¹¹ "S'am cic ɔny ec'eb ab em ec'akr sec a s'ók ɔny es. † Gbɛkɔ ùwr low na any: Nyam e gbrenɗbi usu a ow titm ɔny." ¹² M'am dad ɔny: jej ok e legɗ a, Sodɔm † e low ɗɗɗ a eke Nyam ki kok a b'ow ɔɗɗ

† **10:1** *ekɗ nyahan lele lew yony ab*: Luk eci silɛl esig oglog em a *ekɗ nyahan lele lew ab*. † **10:7** Èkn 1 Korɛnt 9.14; 1 Timote 5.18. † **10:11** Èkn Matie 10.14 ec'akr otar a. † **10:12** Èkn Nuɗ ɔb 19.24-28; Jud 7.

təl akm eb na ec'a.»

Səb ek'erurm eke k'ub Jesu nawre

Matie 11.20-24

¹³ «Korasin ec'agn, gbre él ɔny eci! Betsayida ec'agn, † gbre él ɔny eci! Anke sakrowa a eke wəl kok ɔny ogn a, blel ow el Tir lele Sidon ab wəl kok ana, ke blel -l'ew ɔɔɔn e sos, -li kpakp milakn, -l'ok fandi† erm em itn eci ow yégm eke -l'erur eke -li k'itn erm em. ¹⁴ Na sosiem jej ok e lægn a, Tir lele Sidon ab e low nɔn eke Nyam ki kok a b'ow ɔɔɔn akm ɔny ec'a. ¹⁵ Etɔn n Kapernayum, *am tutr eke any ij em b'ow agb toɔn bəke im titm afr ee? Njan, b'ow is es toɔn bəke ígn ɔɔɔnes ban.*»†

¹⁶ Etɔn emeny li dad jam esel a nine: «Egn eke b'iri ɔny e low a, iri em e low. Egn eke ebm ɔny a, ebm im; etɔn egn eke ebm im a, ebm egn a ek'erm im a.»

Jam esel agn ekɔ nyahan læw yony a eke Jesu erm a ewl ow

¹⁷ Agn ekɔ nyahan lele læw yony ab ab eke wəl erm a ewl meny ow sos em inɔn em etɔn am dad ese: «Egn gbəl, eke s'im a, abn enɔn yeji elum ey n e nin em!» ¹⁸ Jesu ɔdu eb dad el nine: «M'ekn Satan ek'anɔn afr ey wus ese nyam eke b'eɔn af. ¹⁹ Kin, m'ɔn ɔny abusu eke k'aan es morɔn lele siboban ab af, ke ákmn ifnu ec'abusu fɔn es; etɔn ob kaka k'ow kokm ɔny. ²⁰ Eɔen yeji sos em k'ínɔn

---

† **10:13** Korasin lele Betsayida ab el eb yony ek'anɔn Kapernayum saw. *Tir lele Sidon ab*: èkn Matie 11.21 ec'akr otar a. † **10:13 fandi**:èkn Jeremi 6.26; Jonas 3.5-8. † **10:15** Èkn Matie 11.23 ec'akr otar a.

ony eke abη eηuy elum ony a sosiem. Kɔ sos em iηn ony eke afr wɛl nɔn ony ec'en a sosiem.» †

Jesu anη sos em iηn em

Matie 11.25-27; 13.16-17

²¹ Wanci ab af cɛ, Abη Lala ɔη Jesu sos em am iηn toη batη li dad nine: «Em Es, η ek'el afr lele wus ab ec'Es Kɔtɔkɔ a, m'am elu'η bia, ów a ek'ot lol es, esɛwru lele nuη em ony esel ab ec'any af, ke yɛgm etuey uw any a eci. Eɛ! Em Es, erur ek'ow k'el ebɛn. ²² Em Es ocr in sosi elul'm abu em. Eηη kaka uwm Iy ab any eke ow elm Es sony coco cɛ, etη eηη kaka uwm Es any eke ow elm Iy a sony coco cɛ lele agη eke Iy a erur eke k'elu ɔkm yɛgm'n ab ab.»

²³ Ca Jesu ewl sos mɛny etη am dad in e jam esel a sony cɛ esɛ: «Na eke ekan a, ehe el ɔny ec'η!
²⁴ Kɔ m'am dad ɔny, godo godo e kokoba ɔb esel nɔnɔ lele éb ebu nɔnɔ ab erur eke k'ekn low na ek'am ekan a, kɔ -l'eknm, iri low na ek'am irir a, kɔ -l'irim.» †

Samari iy mamn

²⁵ Ca ol e low any uw es nyam ɔdu odad eb etη ibrm Jesu ebm ekn em nine: «Low yɛgm agη es, kɔ ayaf mi ki kokr ke m'éηη sel ek'ɔnym uwr ee?» ²⁶ Jesu dad'r nine: «Kɔ bla lowi wɛl nɔn ol ab em ee? Etη eke b'awl a, ayaf b'irir ee?» ²⁷ Li dad ow nine: «*B'ow erur Asη Kɔtɔkɔ η e Nyam η eci erm fɛη em, η ec'abη fɛη em, η e lɛc fɛη em, lele η e tutr pupukpaη ab; ke érur eηη kaka fɛη esɛ η*

† **10:20** Ekn Es Ekn 20.11-15. † **10:24** Ekn 1 Pier 1.10-12.

obi af.»† 28 Ἐτη Jesu εἰρη νινε: «Ow anake dad a. Kòk εβεν σε ke b'ow εἰρη sel ek'onym uwr.» †

29 Κο eke ol e low any uw es a erur eke in e low k'ij low a, li dad Jesu νινε: «Κο bwo el εἰρη εἰεε'ab ee?» 30 Jesu οδου eb dad'r νινε: «Ἐρη νυαμ igb Jerusalem am us nun es im Jeriko βαρη ετη l'ey elu abu em. Wel ο'r'r, eb'r mob ετη wel digη elu'l es im. Ἐτη n'annah luw lele owr anη ab ec'arah. 31 Egb waw es nyam eb ejagb a aam. Eke li b'uyum ow ab a, l'aru l'εgb ow es n'im. 32 Leviel em ec'ερη νυαμ ek'eb ejagb a am ow a, εkn'n, ετη in yeji l'aru l'εgb ow es n'im. 33 Κο Samari iy nyam ek'aam usu a, im ok yogη. Eke li b'εkn ow a, ow e low οny'n σορη. 34 L'eri n'im li titm ow, l'oc mar li yoyog ow abi ab es, l'ok mun em † ετη n'awη ow abi ab es. L'oc ow in e gbanko ab af, l'oc n'im ow etu eb usu. 35 Eke λερη εny a, l'oc os yony † n'οη etu eb usu a ec'es ew es a, ετη li dad ow νινε: “Kòk ερη na σεkp senyn senyn. Ek'os a obn a, em e meny ewl ow em a, m'ow mi σογη η φα.” » 36 Ἐτη Jesu ibrm'n νινε: «Κο αγη nyahan amua em a, bwo el ερη eke elu a οr eb mob a e lawl ee?» 37 Ἐτη ol e low any uw es a νινε: «Ἐρη a ek'ikh'n σορη a anake el lawl a.» Ἐτη Jesu dad'r νινε: «Im ke η yeji kók εβεν.»

Jesu im am εkn Mart lele Mari ab

38 Eke Jesu lele in e jam esel ab ab us ejagb aam a, -n'im -l'ok βαρη nyam. Yogh yow nyam

† 10:27 Ol Οκν 6.5; Ob Ap 19.18. † 10:28 Bèbmn Ob Ap 18.5.

† 10:34 Mar lele mun ab el σεkp eke λερη ab em a wel b'oc okr ερη eke ob kok a sel es. Bèbmn Esayi 1.6. † 10:35 os yony:os ek'εbm σεγη lew yony e σεkp kok e labm σογη.

eke wel b'ēsη Mart eb Jesu in e gbugη a. ³⁹ N'ony lisijow nyam eke wel b'ēsη Mari, † ke ow sig es Es Kōtōkō e saw am iri ow ec'odad a. ⁴⁰ Mart eke akη e juma kok afηη es a ow eηη Jesu eηη dad ninε: «Eγη gbεl, kō ow ám kokm'η low kaka sos em eke em lisijow elu'm es em sony m'am kok akη e juma na ab ee? Dàd'r ke l'ów l'elum im abu.» ⁴¹ Es Kōtōkō dad'r ninε: «Mart, Mart, am ebr ermij lul es ów nōnō eci, ⁴² kō low nyam sony coco cε akpl: Mari sōsum yec'a eke akpl a oc, eηη eγη k'otum ebm'n abu em.»

11

Jesu am yegm jam esel a Nyam ηοηη

Matie 6.9-13; 7.7-11

¹ Lεγη nyam Jesu im usu nyam am ηοηη Nyam. Eke ni ηοηη Nyam bake ow uwr a, in e jam esel ab em ec'εγη nyam ibrm'n ninε: «Eγη gbεl, yεgm ey elel eke si ki ηοηη Nyam, εσε elel eke Jan mij ok nuη es yegmn in e jam esel ab af.» ² Jesu dad el ninε: «Eke b'ow ηοηη Nyam a, ke dàdr esre: Es, ke η e nin lala a óny elum, ke η ec'es ew a ów.

³ Όη ey lεγη lεγη ec'ob ij ek'it a.

⁴ Άp ey e sikpl, eke ey yeji si b'ap agη eke bi kok ey low ηuη a.

Ki yeb ey si k'èy ebm owi em.»

⁵ Emeny Jesu dad el ninε: «S'óc low nyam s'ebmn: ony em ec'εγη nyam im njijm em eηη lawl nyam eηη am ibrm'n εσε: “Em lawl, àbmn'm futufutu nyahan. ⁶ Em lawl nyam ek'ec aam

† **10:39** Mart lele Mari ab: èkn Jan 11.1; 12.1-3.

usu a ow em ogɔ a, eɛɛ m'ɔnym ob kaka eke mi k'ɔɔ'n l'ij." ⁷ Eɛɛ lawl a ek'ann akɛ a dad'r ninɛ: "K'ijr'm gbre! M'abl el ɛ. Em lele em ec'ey ab s'ɛru es ɛ. Mi k'ɔtum m'igbm m'ɔɔm'ɛ futufutu!" ⁸ Eke ow el lawl yeji, li k'ow l'igbm n'ɔɔm ow futufutu a eke ow ibrm a. Kɔ eke n'am at l'ibrm ow a, li b'ow l'igb n'ɔɔ ow ob fɛɛ a eke ow am ibrm'n a, es eke k'ɔnym'n a sɔsiɛm. †

⁹ Eke ow el eɛɛn a, m'am dad ɔny: ibrmn ob eke erurir a, Nyam b'ow ɔɔ ɔny. ɔɔl es, eɛɛ Nyam b'ow ɔɔ ɔny eɛɛn'n. Iɛmɛn lisany abu, eɛɛ Nyam b'ow fig ɔny. ¹⁰ Kɔ eɛɛ fɛɛ eke b'ibrm ob eke l'erur a, Nyam b'ɔɔ'n; eɛɛ fɛɛ eke b'ɔl ob eke l'erur a es a, Nyam b'ɔɔ n'eɛɛ; eɛɛ Nyam bi fig eɛɛ fɛɛ eke b'icm'n lisany abu a. ¹¹ ɔny em aɛɛ, bwo ec'eɛɛ el iy es eke jim b'ibrm'n futufutu, ke l'ɔc lebn n'ɔɔ ow ee? † Oglog jim b'ibrm'n ɔɔn, ke l'ɔc lɔɔɔn n'ɔɔ ow ee? ¹² Emɛny ow b'ibrm'n ɛɛɛ mbue, ke l'ɔc bɔban n'ɔɔ ow ee? ¹³ ɔny nana ek'eel agɛ eɛɛɛ a b'uwɛ ob amamn any ɔɔn ɔny ec'ey; ayaf Nyam ek'ann afr a k'ow kokm ow afɛɛ es ee? Agɛ eke am ibrm'n Abɛ Lala a, li b'ow n'ɔɔ wɛl.»

Jesu in ɔny agɛ ec'abɛ

Matie 12.22-30; Mark 3.22-27

¹⁴ Lɛɛɛ nyam, Jesu am ogɛ abɛ ɛɛɛ ek'ann igɛ nyam em, ke ow ɔɔ'n l'el ebrm. Eke abɛ ɛɛɛ a

† **11:8** *Kɔ eke n'am at l'ibrm... a sɔsiɛm: odad na Gɛk em, wɛl ɔtu ek'itɛɛn eɛɛ'ɛm dad eɛɛ Kɔ li b'ow l'igb n'ɔɔ ow ob fɛɛ eke ow am ibrm'n a, aɛɛke ow am at l'ibrm'n.* † **11:11** *Luk eci silel esig oglog em a, wɛl eɛɛnɛm: ke jim b'ibrm'n futufutu, ke l'ɔc lebn n'ɔɔ ow ee? Ekn Matie 7.9.*

ey ɔkm a, ebrm a am dad odad etɲ agɲ a low am iti any. ¹⁵ Kɔ agɲ oglog am dad esɛ: «Belsebul ek'el abɲ enɲ ec'es ew es a anake b'ɔɲ'n abusu l'ogɲ abɲ enɲ amua a!»

¹⁶ Agɲ oglog erur eke k'ebm'n odad ebl em. - N'am ibrm eke ow ki kok mɛny ewr yɛgm eke ow ec'abusu b'ann Nyam ogɲ ow. ¹⁷ Kɔ Jesu uw el ec'ow tutr ab any, etɲ li dad wɛl ninɛ: «Es ew fɛɲ eke in ec'agɲ a ubr em a b'uy; ebɛn nɛnyɛmbri nyam akɲ ek'ubr em a yɛji b'uy. ¹⁸ Eke Satan ubr em sakp yony, ke in ec'es ew a ɔtu eke k'ann ee? ɔny bi dadr eke Belsebul ec'abusu em m'am ogɲ abɲ enɲ. ¹⁹ Eke ow el ebɛn, ke ɔny agɲiyɛl ec'a eke b'ogɲ a, kɔ bwo b'ɔɲ el abusu ee? El obi -n'am yɛgm eke ɔnymn low ij! ²⁰ Tasi em a, Nyam ec'abusu em anake m'am ogɲ abɲ enɲ a; ow am yɛgm eke Nyam ec'es ew a ow ɔny ec'araɲɲ ŋ. †

²¹ Eke lɛc es nyam ok ar mob sos am ɔsu in e gbugɲ a, in ec'ob ɔny fɛɲ b'ann tin. ²² Kɔ eke lɛc es ejeci nyam ow ɛɲn'n etɲ akm'n es a, ow b'eb'r ar mob a eke n'am ɔmn a, ke ow eci mob eke l'eb a, li c'ɛc n'ɔɲ agɲ. ²³ ɛgɲ ek'anm em ab a, el em ec'ifnu; etɲ ɛgɲ eke ɛluam im abu s'asm Nyam ec'ey luku a, am ɔmun el es.»

*Abɲ ɲɲ ek'ey ɔkm ɛgɲ em a ɔtu ek'ewl ow
Matie 12.43-45*

²⁴ ɛmɛny Jesu dad ninɛ: «Ek'abɲ ɲɲ nyam ann ɛgɲ em ey ɔkm a, li b'ann usu wɛwɛ n'am rereb usu a, n'am ɔl usu eke li k'ir. Eke sica n'ɛɲnm a, ke n'am dad in em l'esɛ: “Mi b'ow m'ewl m'im m'ey em ec'akɲ a eke m'ann m'ey

† **11:20** Jesu fifn Satan ec'es ew ab es. ɛkn Luk 10.18.

okm a.” ²⁵ Eke li b’ewl meny l’ow a, li b’ekn eke wel apl akñ ab es ayl, wel nyinyimn ow akpl. ²⁶ Sica li b’ewl n’im l’esn lawlæl abñ enuñ lobñ ek’unñ akm’n, -li b’okr af -l’ir yogñ. Ow e jam a, abñ amua b’ijr egn na gbre akm krekrε ec’a.»

Ehe tasi

²⁷ Eke Jesu dad odad na ebεn ok es a, yow nyam anñ bieku ab εm odu odad eb dad ninε: «Ehe el yow na eke ew’ñ ke oñ’ñ meny a eci!» ²⁸ Etn Jesu dad ninε: «Nawrε, kō ehe tasi el agñ a ek’am iri Nyam ec’odad ke am εlum a eci!»

Farisiel am ibrm eke Jesu ki kok meny εwr nyam

Matie 12.38-42

²⁹ Eke agñ a am ow Jesu ogn egbekl εm a, li dad wel ninε: «Yefenyina ec’agñ enuñ amua am ibrm meny εwr, kō wel k’ow kokm meny εwr kaka oom el, eke ow elm Jonas ec’a cε. ³⁰ Tasi εm a, εsε el el eke Jonas el Ninif baññ eyñ e meny εwr ab af a, † ebεn cε egn ec’Iy yeji b’ow el yefenyina ec’agñ a e meny εwr. ³¹ Jεj ok e lεgn a, Seba ec’es εw lis a b’ow igb inym es yefenyina ec’agñ a ec’any af, εtn b’ow ob el low, anke n’anñ usu kpekpe l’ow yec’εtn ke l’iri Salomō e sεwr e sodad a. † Etn kin, egn anñ ek’agb akm Salomō! ³² Jεj ok e lεgn a, Ninif baññ eyñ b’ow igb yefenyina ec’agñ a ec’any af εtn b’ow ob el low, anke eke -l’irir Jonas eci Nyam odad a, -l’itññ εrm εm. Etn kin, egn anñ ek’agb akm Jonas!»

† **11:30** Ekn Jonas 3.3-5. † **11:31** Ekn 1 Eb Ebu 10.1-10.

*Κενιε e nyandre**Matie 5.15; 6.22-23*

³³ «Εγη ίγηη κενιε itam es ob ew, κω wελ b'ίγη κενιε a, ob gege af wελ b'itm es yec'ετη ke agη eke b'ok akη a έκη usuayl. ³⁴ Ν ec'anyamn a el η e sos megl a e κενιε: ek'anyamn akpl'η a, η e sos megl a fεη anη usuayl em; κω ek'anyamn akplm'η a, ke η e sos megl a yeji anη ncebn em η̂. ³⁵ Na sosisem a, έw erm ke usuayl ek'anη'η em a k'έlm ncebn. ³⁶ Eke η e sos megl ikpr kaka anm ncebn em, ετη fεη anη usuayl em a, sos a nimum b'ow anη usuayl em, εσε elel eke κενιε bi jejn in ec'usuayl mamn ok'η af ab af.»

*Jesu am cicr Farisiel lele ol e low yegm esel ab
Matie 23.1-36; Mark 12.38-40*

³⁷ Eke Jesu dad odad bake ow uwr a, Farisi nyam εση'n ob ij. Jesu εγη ετη im εy akη a sig es ob ij usu a in ab. ³⁸ Gbuη ke -l'ij ob a, Jesu yogm sabu εσε elel eke εl ec'ol a dad ab af; low na iti Farisi a any. ³⁹ Κω Es Κωτκω uw in ec'ow tutr ab any ετη dad'r nine: «Kin elel eke ony Farisiel anηnin: ony, b'ετηη mij kpok lele nagben η eci jam jam ab es; κω ony e lokm a, ow εηηη b'iy em: b'erurir ob ony toη εl ony mil, ετη bi kokr lokm suη owi. ⁴⁰ Anyamb agη! Κω ow elm Nyam a eke kok sos af a kokm lokm a yej'ee? ⁴¹ Gbuη ke ony e low a ayl akpl tasi a, onη oγbōru ony e magben em ec'ob a lele kpok em ec'ab ab.

⁴² Farisiel, gbre εl ony eci! Anke b'ōηη Nyam ony ec'ob fεη eke b'ewal a eci sakp lεw em toη alaf mob yeji, † gbεκω έwmn Nyam ec'erur a eke

† 11:42 Έκη Matie 23.23 ec'akr otar a.

k'ony n a lele low nenyembri nyam e kok ab e low any. Ke tasi em a, low na anake wel ki kok a, ke ow e likpr a yeji wel k'igym elum es.

⁴³ Farisiel, gbre el ony eci! Anke b'erurir Nyam nun igy susu e mekpn anym e sisigr, etj dedeku em b'erurir eke wel k'esjn ony elum em.

⁴⁴ Gbre el ony eci! Anke anjn ese uwomu eke wel ewrm meny, ke any uwm em, wel b'uyu af af!» †

⁴⁵ Ol e low any uw esel em ec'egj nyam dad'r ninε: «Low yegm agj es, eke am dad eben, ke ey anake am wewr ey a!» ⁴⁶ Jesu odu eb dad'r ninε: «Ol e low any uw esel, ony yeji gbre el ony eci! Anke b'uyulil agj erεkp legleg etj erurmn eke k'elumn el abu -l'uyu erεkp a.

⁴⁷ Gbre el ony eci! Anke bi kokr suwomu amamn on'n Nyam e kokoba ob esel ek'onny esel ibi a! ⁴⁸ Na bi yegm eke ony esel ec'ow eke kok a ony yeji erurir, anke -l'ibi kokoba ob esel, etj ony yeji bi kokr el eci suwomu! ⁴⁹ Na sosiem Nyam, in e sewr ab em dad ninε: "M'ow m'awj el kokoba ob esel lele erm esel ab; -li b'ow -l'ibi wel em ec'agj beb, etj -li b'ow -l'ijr beb gbre." ⁵⁰ Na sosiem, Nyam b'ow kok yefeny na ec'agj a low njj, kokoba ob esel eke el lagjel ibi wus na eci kok em etj sosiem. ⁵¹ Ow ob nun Abel ec'ibi em toj im igj Zakari eke wel ibi egb waw usu a lele usu lala ab ab ec'arajn a. † Es, low nawre m'am dad ony: Nyam b'ow kok yefeny na ec'agj a low njj, agj na fen eke wel ibi a sosiem.

† **11:44** Ekn Matie 23.27 ec'akr otar a. † **11:51** Ekn Matie 23.35 ec'akr otar a.

⁵² Ol e low any uw esel, gbre él ɔny eci! Anke ocr low any uw e safue a eke b'ɔŋ egn abusu uw low any a; ɔny obi a yeji ókmn em, etŋ b'edŋnin agŋ eke am erur eke k'ok em a yeji.»

⁵³ Eke Jesu ŋgboŋ yogŋ a, ol e low yeŋm esel lele Farisiel ab erm ebl ligbel etŋ -n'am bibrm ow ów nɔnɔ. ⁵⁴ -N'am uk ow meb eke -li k'ɔny ow eke batŋ yadŋ em ec'odad ka anŋ'n nenym ey ɔkm.

12

K'èel enyembri yony yony esel

Matie 10.26-27

¹ Legŋ ab em a, agŋ fandi fandi as luku toŋ batŋ am yuyurir af. Etŋ Jesu ikŋ anym am dad in e jam esel a odad ese: «M'am dad ɔny, ɔsur sos Farisiel e lijru a ek'el enyembri yony yony owi a e lís. ² Low feŋ eke lol es a b'ow ey ɔkm, etŋ low feŋ ek'el asre em ec'a, wel b'ow uw any. ³ Low feŋ eke b'ow dadr saw em a, wel b'ow dad ok ɔkm agŋ a feŋ ec'any af; etŋ yec'eke b'ow abal êl anŋn akŋ dadr ów sesl em, okr ɔny lawlél ɔru em a, wel b'ow oc uyu luw af elul lebl agŋ iri.» †

Egŋ ek'it eke wel k'uru

Matie 10.28-31

⁴ «Em lawlél, m'am dad ɔny, k'urur agŋ a eke b'ibi sos meŋl, ke ow e jam a k'ɔtum kokm low kaka feŋ ij a. ⁵ M'am ow mi yeŋm ɔny egn eke k'urur a: urur Nyam eke luw e jam a, ɔny abusu ek'oc owl ɔny gbre ij usu a. Ee, m'am dad ɔny, in anake ɔtur eke k'urur ir a!

† 12:3 Ekn Matie 10.27 ec'akr otar a.

⁶ Kɔ wɛl ɔlm yay yen ijm lel yony ee? Eɓen yeji Nyam ijlm el em e nyam es. ⁷ Eɓɛny ɔny ec'a, ɔny e sin nuɲ bɔbɔ yeji Nyam awl uw any. K'urur erɲn: ɔny, iil an akmn siyay!»

*Jesu Krist ec'egbr lele eɓɛny eb ab
Matie 10.19-20; 10.32-33; 12.32*

⁸ «M'am dad ɔny, ek'egɲ nyam bi dad dedeku ec'any af eke in el em eci, afr, eɓɛny ec'Iy yeji b'ow dad Nyam ec'erm esel ec'any af esɛ: "L'el em eci." ⁹ Kɔ ek'egɲ nyam bi dad dedeku ec'any af ek'in uwm im any, eɓen afr, eɓɛny ec'Iy yeji b'ow dad Nyam ec'erm esel ec'any af esɛ: "M'uwm'n any." ¹⁰ Eɓɛny fɛɲ eke bi dad odad ɲuɲ ok eɓɛny ec'Iy af a, Nyam b'ow oc ap'r; kɔ eɓɛny yec'eke dad odad ɲuɲ ok Abɲ Lala af a, Nyam k'ow ocm apm'n.

¹¹ Eke wɛl b'ot im ɔny jɛj ok em Nyam nuɲ igɲ susu, ow k'odm es ew esel ec'any af, ke ermij k'ok ɔny low yec'eke ki dadr eɓɛny ɔny sosi abu any a eci, ¹² anke wanci ab af cɛ Abɲ Lala b'ow yeɓm ɔny low yec'eke ki dadr a.»

Gbreɲɓi nyamb eɓɛny ec'odad nyandɛ em

¹³ Bieku ab em, eɓɛny nyam dad Jesu ninɛ: «Low yeɓm aɲɛ es, dɔd em lisijim cɛc in lel em ab ec'ob ɔny a eke ey es ew ey es a.» ¹⁴ Eɓɛny Jesu dad'r ninɛ: «Em lawl, wɛl ewm im eke mi ki jɛj ɔny ec'ow m'ok, ke mi cɛc ɔny yony a ec'ob ɔny a m'ɔɲ ɔny.» ¹⁵ Eɓɛny li dad wɛl fɛɲ ninɛ: «Èwr erm, ke ɔsur sos ob ɔny ec'erur fɛɲ e lís. Kɔ eɓɛny ec'owr anɲ tasi a anm in ec'ob ɔny ab em eke l'el gbreɲɓi yeji.»

16 Na sosiem li dad wɛl nyandre em ec'odad na nine: «Gbrenḡbi nyam ɔny wus eke egb ɔsu af nɔnɔ. 17 Etn in em n'am tutr ów li dad l'ese: “Kɔ ayaf mi ki kokr ee? M'ɔnym usu eke mi k'ub em ec'egb na fɛn m'ok.” 18 Tutr nyam ow'r erm em etn li dad nine: “Kin ow eke mi ki kok: mi b'ow m'ufn em ec'egbel amua fɛn es, ke m'us mel egbel ejeci, ke m'ás em ec'egb a fɛn lele ob ɔny a fɛn ab luku em yogɛ. 19 Ke mi dádr em sosi m'ese: M'ɔny nuɛ mamn gbɛ! M'ɔny ob nɔnɔ m'ew es akpo nɔnɔ eci. Ow it cɛ ke mi síg es m'am ij, ke m'ám egn, ke m'ám kok sos em in!” 20 Kɔ Nyam dad'r nine: “Nyamb egn! Ncok a cɛ n ec'owr anɛ a b'ow uwr. Etn sica ob na fɛn eke ot ok es a, bwo ec'egɛ eci ow b'ow el ab ee?” » 21 Emɛny Jesu dad nine: «Eben nɛnyembri nyam ow b'ow el egn eke b'as ob ɔny luku in obi eci, ke ólm Nyam ogɛ ec'ob ɔny es a.» †

*ɔny ɔmn Nyam em
Matie 6.25-34*

22 Emɛny li dad in e jam esɛl a nine: «Na sosiem a, m'am dad ɔny: k'èbar ob eke k'ijr esɛn sel oglog ob sos ew e low ermij, 23 anke owr anɛ akpl akm ob ij, etn sos megl akpl akm ob sos ew. 24 Ekan ebl kpɔm yeji: -l'ewlmn egb, -l'ubmn egb. -N'ɔnymn oj, -n'ɔnymn egbel -l'okmn egb em, gbekɔ Nyam bi gbagbl el. ɔny iil an nɔnɔ akmn ɔr amua! 25 ɔny em, bwo ec'egɛ ɔtu eke in ec'ermij ebr em k'obn in ec'owr anɛ e segn

† 12:21 Ekn Matie 6.20; Luk 12.33; 16.19; 18.22.

a tel ee? † 26 Eke low tseli em otumn eke ki kokr low kaka, ke bla etj b'ebar low ejeci ek'anj a ec'ermij ee? 27 Lèer ogm e suw ododo ec'elel eke b'elil: -li kokmn juma, -l'olmn gbad. Gbeko m'am dad ony eke Salomɔ ek'onny ob nono a yeji, † onym ob sos ew ek'akpl akm suw ododo amua em e nyam. 28 Nyam b'ew ogm e suw ek'anj yefenyina, ke efi wel b'ow oc owl alm a ob sos. Sakp abi ony yeji li k'ow l'ewm ony ob sos eben ee? Onn ufum ony es gbɛ! 29 Kì lulil es k'ool ob yec'eke k'ijr ke éghn a es. 30 Tasi em a, wus na eci Nyam any uwm esel anake sakp sakp fɛj b'ol ów amua es a. Ony ec'a, ony Es uw any eke onyn ow ec'es abur. 31 Nyam e gbrenghi usu a e low ókr ony ermij, ke ow e likpr a fɛj Nyam b'ow ign af oj ony.»

Afr ec'ob ony

Matie 6.19-21

32 «Ony agj lukuli na ek'am usr'm jam a, k'urur erjn, anke ony Es erur eke k'onj ony in ec'es ew ab em ec'owro. 33 Ool ony ec'ob ony a ijr, òcr ow ec'os ek'ɛjan a apr oghoru. Ool ob eke ughm es a es. Àsr ony ec'ob ony a luku afr, yogj ow k'otum iram, elu yeji k'otum itjnm abu, etj sisj yeji k'otum njjnm. 34 Tasi em a, yogj eke ony ec'ob ony b'anj a, yogj cɛ ony ec'erm a yeji b'anj.»

Anjn sos bebɛm em

---

† 12:25 *k'obn in ec'owr anj e segh a tel:odad na Grɛk em, wel otu ek'itjn ejec'em k'igbl sos ogj agb tel in obi ee?* † 12:27 Èkn 1 Èb Ebu 10.

³⁵ «Ἐὼρ ob sos, γῖγην al ám iri, ke ínymn es juma kok eci. ³⁶ Ἄνην εσεε juma kok εσεε ek'am eku el ec'akη es eke b'ow anη μεbi ec'es gbegbl em ow af, yec'ετη ke li b'ow eke li b'icm lisany abu a, ke -li fig ow. ³⁷ Ehe él juma kok εσεε amua eke gbugη es a b'ow εηαν any owr a eci! Low nawρε m'am dad ɔny: li b'ow l'εw ob sos, n'ónη wel ok es, ke n'ónη wel ob ij. ³⁸ Eke l'ow λεγη usu em, oglog ow αφη es yeji, ετη n'εηαν wel any owr, ke ehe el el eci!

³⁹ Ἰrir low na ow ók ɔny es sos em senyn senyn: blel akη es b'uw wanci eke ulu k'ow ab any ana, ke blel li kí yeβm ow epirm εym'n akη. ⁴⁰ ɔny yeji bèβmn sos aηke εγη ec'Iy b'ow ow wanci af eke k'ow ɔmmn a.»

*Juma kok es mamn lele juma kok es ηυη ab
Matie 24.45-51*

⁴¹ Na sosiem Pier ibrm'n nine: «Εγη gbεl, kɔ εy sony ce ec'odad am dad nyandre em, kɔ agη a feη ec'ee?» ⁴² Ετη εs Kɔtɔkɔ dad nine: «Bwo ec'εγη el juma kok es mamn, ηυη em ɔny es ee? L'el εγη eke in ec'es εw es a ɔη abusu eke k'ekn juma kok εσεε ejec'a e lís e low, ke n'ónη wel ob ij wanci a ek'ow b'it a. ⁴³ Ehe él juma kok es ikη na eci, eke in eci es εw es a eci meny εwl ow em, b'ow εηαν am kok juma a! ⁴⁴ Low nawρε m'am dad ɔny: es εw es a b'ow afl in ec'ob ɔny a feη es elul il abu em. ⁴⁵ Gβεkɔ eke sica juma kok es ikη na bi dadr in sosi eke in ec'es εw es a in k'ow in owm caca, ετη li b'ow l'ob ηυη n'am ɔr juma kok εσεε ejec'a, εγη lel ɔyɔw ab, n'ám ij ob ke n'ám εγη mar ow ám ɔny'n, ⁴⁶ es εw es a

b'ow ewl ow læŋ eke li k'ow n'omnm, wanci af eke li k'ow l'uwm any. Li b'ow l'ogŋ juma kok es a, † ke n'ón ow Nyam any uwm esel eci gbre ij a. ⁴⁷ Juma kok es yec'ek'uw low yec'eke in e es ew es a b'erur any ke am kokm a, wæl b'ow or'r ngbre em sakk nɔnɔ. ⁴⁸ Gbəkɔ juma kok es yec'ek'uwm low yec'eke in e es ew es erur ab any ke kok low ek'it eke wæl k'or'r a, wæl b'ow or'r ngbre abi ka em cɛ. Eŋŋ a eke wæl ɔŋ nɔnɔ a, wæl b'ow ibrm'n nɔnɔ; eŋŋ yec'eke wæl abul nɔnɔ a, wæl b'ow ibrm'n ow ok af.»

Jesu sosiem ec'em bubr owi

Matie 10.34-36

⁴⁹ «M'ism Nyam e jej ok ec'al ab wus na, † etŋ m'am erur eke jej ok a k'el caca. ⁵⁰ M'ow m'ey gbre ij ligbæl em ek'el mij ok nuŋ mum nyam, etŋ ow am ijr'm gbre erm em toŋ læŋ a eke low na b'ow iy neny a. ⁵¹ Kɔ am tutar ek'erm es ey m'is wus ee? Njan, m'am dad ɔny eke na em bubr! ⁵² Sica jam aŋa, bosu nyam em ec'agŋ yen ek'anŋ a b'ow ubr em: nyahan b'ow inym es, etŋ yony yeji b'ow inym es ke -n'am ifanin. ⁵³ Iy es b'ow ifn jim etŋ jim yeji b'ow ifn'n. Iy lis b'ow ifn jɔw etŋ jɔw yeji b'ow ifn'n. Jim ey b'ow ifn ec lis etŋ ec lis yeji b'ow ifn'n.»

Segŋ ec'any uw e nyandɛ

Matie 16.2-3

⁵⁴ Sica Jesu dad bieku a yeji nine: «Eke b'ekan afr ibr es ligbn es eru usu a, kpɛkŋ bi dadr eke

† **12:46** li b'ow l'ogŋ juma kok es:odad na Grek em, wæl ɔtu ek'itŋn ejec'em dad esɛ li b'ow li kok juma kok es a low ŋuŋ afŋŋ es. † **12:49** Bèbm̄n Esayi 66.15-16.

Nyam b'ow an, etj ow b'el eben. ⁵⁵ Etj eke b'ekan eke lef gbagba igb eb esr a, bi dadr eke elubu b'ow ow, etj ow b'el eben. ⁵⁶ Enyembri yony yony esel! Eke bi leer afr lele wus ab a, b'uwr legj ec'elel eke ow b'ow anj ab any: bla etj úwmn legj na ek'anj ony any af a e nyandre ab any ee?»

Ifnu ab ec'em okr owi

Matie 5.25-26

⁵⁷ «Kó bla etj ony obi em am jejmn okmn kokmn yec'eke akpl ab ee? ⁵⁸ Eke batj egj onj dedeku etj aamn jej ok usu ony yony mum a, ke ejagb ek'aamn a, dadr low a okar em yec'etj ke li k'ócm n'iim'j jej ok es ogj; ke jej ok es yeji k'ócm elum'j usu osu esel abu em elum'j sobel em. ⁵⁹ M'am dad'j eke k'ow eym okm yogj eke sogm j e labm a fej ek'onj a uwarm.»

13

Erm em itjn owi

¹ Legj ab em, agj beb ow am dad Jesu: «Es ew es Pilat onj wel ibi Galile ec'agj ek'im am kok egb waw onj Nyam a.» ² Jesu dad el nine: «Kó am tutar eke Galile ec'agj amua eke wel ibi a, -l'el sikpl esel egbel -l'akm Galile ec'agj a fej ee? ³ Njanj! M'am dad ony; eke itjnmn erm em, ony fej b'ow uwr ese el af. ⁴ Etj kó agj lew niwn a eke Silowe † yogj, êl gege a bubm ok af ibi a, kó el -l'el agj enj -l'akm Jerusalem ec'eb eyj a fej

† 13:4 SiloweJerusalem ec'ebenj nyam e nin.

ee? ⁵ Njan! M'am dad ony: eke itnmmn erm em, ony yeji b'ow uwr ese el af.»

Babm e liky a eke osum ey

⁶ Ety Jesu dad el odad nyandre em nine: «Igy nyam ewl babm e liky in ec'egb ogm a. Li b'ow ogm a eke li k'ow babm a, n'eynm. ⁷ Ety li dad juma kok es a nine: “Ekn: akpo nyahan ety eke mi b'ow e mi k'ow babm na, ko m'eynm. Ubr'r es! Ko bla ety li k'eb wus n'onym ab ofr ofr nenε!” ⁸ Ko juma es a nine: “Egy gbεl, yεb'r n'any lakpo na yeji; m'ow m'agbr wus mi did'r, m'ok'r suw egnun. ⁹ Ow k'odm lakpo ek'am ow a, li b'ow l'osu ey. Ek'ow elm eben a, ke ony wel ubr'r es.” »

Jesu ewlm ol lis nyam nenεgy e legy

¹⁰ Nenεgy nyam, Jesu am yεgm agy low Jwifel e Nyam nun igy usu. ¹¹ Yogy a ol lis nyam any. Ow ij akpo lew niwn, eke aby nyany nyam ony ibn'n es ety l'otum eke li k'inym es. ¹² Eke Jesu b'ekn'n a, l'esy ow ety li dad ow nine: «Wel eb elu'y es y ec'ol na em ny!» ¹³ Jesu at'r abu nun, ety kpekny n'inym es cej ety n'am koklm Nyam.

¹⁴ Eben a, Nyamel a ec'es ew es a ebl erm ewlm owi na eke Jesu kok nenεgy e legy a sosiem. Li dad dedeku a nine: «Segy nohon any eke wel ki kok juma; † blel ovr legy ab em wel ewlm ony, ke ow k'elm nenεgy e legy!» ¹⁵ Es Kotoko eb odad ety am dad'r ese: «Enyembri yony yony esel! Nenεgy e legy ony em ec'egy nyam nyam bi momu in ec'id ek'any ob ij usu a es ey okm,

† 13:14 Ekn Okm Ok 20.9; Ol Okn 5.13-14.

ow k'odm ni mōmu in e gban̄ko es n'im n'ōḡ ow mij ow éḡḡ. Kō yadḡ ee? ¹⁶ Ḃḡḡ yōw na ek'el Abraham e lilaw, ke Satan ḡny ibn es ij akpo lēw niwn a, ke ow akplm eke wēl ki mōmu'n es éb elu'l es nēnēḡḡ e lēḡḡ ee?» ¹⁷ Jesu ec'odad ebl na eke dad a, ḡḡ in ec'efnu a fēḡ ḡs. Kō dedeku a fēḡ ḡbē sos em am inḡ sijuma eḡbēl amamn amua eke n'am kok a sosiem.

Likḡ e liy ec'odad nyandre em

Matie 13.31-32; Mark 4.30-32

¹⁸ Jesu dad ninē: «Kō bla lowi Nyam e ḡbrenḡbi usu a ot es ee? Bla lowi wēl k'oc ébmn ab ee? ¹⁹ N'anḡ ḡsē likḡ e liy nyam eke eḡḡ nyam oc ewl in ec'ōḡm af. L'eli l'agb l'el likḡ ligbēl eḡḡ ḡr ow us mel in ec'al ab em.»

Nyandre em odad ek'el lijru eci

Matie 13.33

²⁰ Ḃmeny Jesu dad ninē: «Kō bla lowi mi k'oc m'ebmn Nyam e ḡbrenḡbi usu ab ab ee? ²¹ Ow anḡ ḡsē lijru eke yōw nyam oc wuwlm ma † toy likḡ lele yen ab toḡ bake ma a nimum inḡ eb es ab af.»

Lisany likekli ec'odad

Matie 7.13-14, 21-23

²² Jesu am ec baḡn ekekey lele eḡbēl em ab yeḡm aḡḡ low ejaḡb a ek'aamn Jerusalem oḡḡ oḡḡ a. ²³ Eḡḡ nyam ibrm'n ninē: «Eḡḡ ḡbēl, kō aḡḡ tēl cē b'ow eḡḡ sel ee?» Jesu dad el ninē: ²⁴ «Àtar sos es okr akḡ lisany likekli em oḡḡ. Kō low nawrē m'am dad ḡny: aḡḡ nōnō b'ow

† **13:21** *ma:Grek em odad eci irir tasi el farin.*

εβμ eke k'ok ακη, κω -li k'ow -l'otumn. ²⁵ Eke gbugη es a b'ow igb abl lisany a safue em a, ony b'ow anηn gbeη icmn lisany abu ke d'adr esre: "Gbugη es, fig ey lisany!" Li b'ow li dad ony l'ese: "M'uwm yogη ek'anηn am owr ab any!" ²⁶ Etη ony b'ow dadr ir esre: "S'ij ob, s'egη η ab; yegm agη low ey ec'eb ab em." ²⁷ Emeny li b'ow li dad ony l'ese: "M'uwm yogη ek'anηn am owr any. *Ngbroηn em e līs, ony eke bi kokr ów eηuη a!*" †
²⁸ Legη eke b'ow ekan Abraham, Isak, Jakob lele kokoba ob esel a feη ab Nyam e gbrenηbi usu a, ke wel b'ow ogη ok ony gbeη a, yogη anake ca b'ow ikηn onη sasagar an em a! ²⁹ Agη b'ow anη susu susu feη ow ok es Nyam e gbrenηbi usu ec'ob ij usu a. ³⁰ Etη agη beb a ek'el ajamu a, sica b'ow el anymu. Etη anymu a b'ow el ajamu.»

Jesu am dad Jerusalem ec'es ufη owi

Matie 23.37-39

³¹ Legη ab em a, Farisiel ec'agη beb ow titm Jesu etη dad'r nine: «Ngbon aηa im usu ejeci, κω Erōd Antipas am erur eke k'ibi'η.» ³² Etη Jesu dad el nine: «Imn dadr kprakpru na esre: "M'ow m'ogη abη eηuη, m'ewlm ólu yefenyana lele efi ab, etη seηη nyahan m'ow m'ubar em e juma." ³³ Ow akpl eke mi k'imn anym eci em ec'ejagb us ab em, yefenyana, efi lele legη ek'anη anym am ow ab ab. Tasi em a, ow akplm eke Nyam e kokoba ob es k'uw usu ejeci, ke ow k'elm Jerusalem.»

³⁴ Emeny Jesu low am ey sos em tonη batη n'am dad l'ese: «Jerusalem, Jerusalem, η eke b'ibi

† 13:27 Selu 6.9.

kokoba ɔb esel ke b'or agɛ eke Nyam b'erm ow
 ɲ ogɛ a mebn em a! Sakp abi m'erur eke mi
 k'as ɲ ec'ey luku em e lís, ese elel eke ɲɔs ey
 lis b'as in ec'ey luku ɔw éw ab af, etɲ éɲɲmn!
 35 Ow sosiem kin, Nyam b'ow digɛ ɔny ec'akɲ a
 elu es fon. M'am dad ɔny: k'ow eknmn'm ton
 bake legɲ a ow; yogɲ anake b'ow dadr esre: "Ke
 Nyam édɲ egɲ a ek'am ow Es Kɔtɔkɔ e nin em a
 ɔwrɔ a!" »†

14

Jesu ewlm ɔl es nyam nenegɲ e legɲ

1 Nenegɲ nyam, Jesu im Farisiel ec'es ew es
 nyam ogɲ ob ij em. Agɲ ek'anɲ yogɲ a am ew'r
 nyamn. 2 Etɲ igɲ nyam ek'ol ɔny bake ir ew fon
 a ow inym'n es any af. 3 Jesu ɔdu odad eb etɲ
 ibrm ol e low any uw esel a lele Farisiel ab ab
 nine: «Kɔ ey ec'ol a ɔɲ abusu eke nenegɲ e legɲ
 wel k'éwlm egɲ ee?» 4 Kɔ -l'erurm eke -li ki dad
 odad. Etɲ Jesu itɲɲ ɔlu a abu, ewlm'n etɲ elu'l
 es n'im. 5 Etɲ li dad wel nine: «Kɔ eke ɔny em
 ec'egɲ nyam ɔny in ec'iy, ow k'odm in ec'id ek'ey
 mijɔmu em, kɔ li k'ow n'iim kpekɲ n'ɔnym l'ocm
 ow es eke ow el nenegɲ e legɲ yeji ee?» 6 Low na
 em a, -l'otum -li dadm ow odad kaka ij.

Dedeku em e susu amamn e sɔsum oc owi

7 Jesu ebmn nyamn ekn eke agɲ eke wel b'esɲ
 ob ij a, b'erur eke ki sig es susu amamn. Na
 sosiem li dad agɲ a fɛɲ nyandre em ec'odad na:
 8 «Ek'egɲ nyam esɲɲ mɛbi ec'ob ij em, ke k'im
 ki sig es usu mamn a. Ow k'odm ke wel ésn egɲ

† 13:35 Selu 118.26

nyam ek'ony any akm'η a yeji ob ij ab em; ⁹ εγη a ek'εση οny, οny yony mum a, b'ow ow dad'η εσε: "Igb aηa im sig es jam a!", κρεκη ές em b'ow igb im sig es jam a. ¹⁰ Κο eke wel εση'η ob ij ετη im a, sig es jam. Eke ow e wanci a b'ow ow a, εγη a ek'εση'η ob ij a b'ow dad'η εσε: "Εγη gbελ, ow anym aηa sig es any εσεl ec'usu na."† Ow em a, ow b'ow el η ec'anygben agη a feη ek'ann ob ij usu a ec'any af. ¹¹ Tasi em a, εγη feη eke am igbl'l in sosi oγη a, Nyam b'ow οny is'r es, ετη εγη ek'am is es a Nyam b'ow οny igbl'l oγη.»

Kin agη yec'eke wel k'εση ob ij

¹² Ετη sica Jesu dad εγη a ek'εση'n ob ij a nine: «Eke b'ow εση agη ob ij em a, ke k'εση awληελ, εση jimελ, η ec'akη ec'agη lele awληελ egbrenḡbi ab; el yeji -l'otu eke -li k'εση'η ob ij, ke yec'a eke kok a e labm -n'am σοḡ'η a. ¹³ Κο ek'am kok low ετη k'εση agη ob ij a, ke εση οḡboru, sos έyru, akr κρεεε εσεl lele άny eflu ab. ¹⁴ Ehe b'ow el η eci aηke agη amua k'ow otum owrn otm'η. Κο Nyam b'ow σοḡ'η ow e labm λεγη eke agη eke kok ow amamn a b'ow igb luw em ann owr a.»

Ob ij ligbel e nyandre em ec'odad

Matie 22.1-10

¹⁵ Agη ek'ann ob ij usu a ec'εγη nyam ek'iri odad na a, dad Jesu nine: «Ehe el εγη eke b'ow ij ob Nyam e gbrenḡbi usu a eci!» ¹⁶ Ετη Jesu dad'r nyandre em ec'odad na nine: «Iγη nyam εση agη noḡo gbελ ob ij. ¹⁷ Ek'ow sig ob ij e wanci a, l'erm in e juma kok εs a im am εση agη a eke

† 14:10 BèbmN Nyandre 25.6-7.

l'ēsñ ob ij a eke k'ow, aṅke sica fēñ iy nēny ḡ.
¹⁸ Kō el fēñ, eḡñ eḡñ am dad in ec'es abur owi. Kṛēkre em es a dad juma kok es a ninē: "Dàd eḡñ gbēl a, m'ól ògm nyam, ow it eke mi k'im m'ēkn. M'am ḡōḡn'n, m'óny es abur; mi k'ow m'ótum m'owm." ¹⁹ Yony em es a dad juma kok es a ninē: "Dàd eḡñ gbēl a, m'ól sed lēw eke mi k'im m'ēbm m'ēkn el, m'am ḡōḡn'n, m'óny es abur; mi k'ow m'ótum m'owm." ²⁰ Nyahan em es a yeji dad juma kok es a ninē: "Dàd eḡñ gbēl a, catḡ m'ēbi yōw m'oc m'ow m'ēlu akḡ. Na sosiem mi k'ow m'ótum m'owm." †

²¹ Juma kok es a ēwl mēny im eḡñ in ec'es ēw es a, eṅḡ dad'r aḡñ a ec'odad eke dad a. Kō es ēw es a ebl erm eṅḡ dad in e juma kok es a ninē: "Ìm fafa sēberḡ em, seḡagb af lele susu fēñ ab eṅḡ ògbōru, sos éyru, ány eflu lele akr kṛēce esel ab!"

²² Eke ow b'ibn tēl a juma kok es a ow eṅḡ dad ninē: "Em ec'es ēw es, ow eke dad a, wēl kok eṅḡ emeny usu aḡñ." ²³ Es ēw es a dad in e juma kok es a ninē: "Ìm sakṛ em eḡagb lele sebr af ab, ke átrm aḡñ ów ok akḡ yec'eṅḡ ke em ec'ēl a íy gbōḡ." ²⁴ Kō m'am dad òny, aḡñ amua eke m'ēsñ ob ij ke eḡñm owm a, el em ec'eḡñ kaka k'ow ijm em ec'ob na!»

*Digñ low fēñ elu es ke ús Jesu jam
 Matie 10.37-38*

† **14:20** Aḡñ amua erurm eke k'im es gbēgbl ab em, na sosiem anake -n'am dad el ec'abusu éñm ec'odad a. Eḡñ kaka anm eke b'ow ol ògm oglog sed eke li k'ow l'íkñm l'ēknm ow e low. Eke eḡñ ebi owr yeji, lēḡñ owr a, l'otu eke li k'ēlu ow es n'im es gbēgbl em.

²⁵ Agɲ nɔnɔ gbɛl am us Jesu jam ejagb af. L'ɛwl mɛny l'ɔkn wɛl any ɛtɲ li dad wɛl ninɛ: ²⁶ «Ɛgɲ ek'erur eke k'us'm jam a, l'érur'm l'akm ɛs, lis, in e yɔw, in ec'ey, lisijimɛl, lisijɔwɛl, lele in obi in obi ec'owr anɲ ab. Ek'ow elm ɛbɛn a, li k'ɔtum l'elm ɛm e jam ɛs. ²⁷ Ɛtɲ ɛgɲ ek'ocm in obi ec'olikɲ abum † usm im jam a, ɔtum eke k'el ɛm e jam us ɛs.

²⁸ Ɔny ɛm a, ek'ɛgɲ erur eke k'us êl ligbɛl nyam, li b'ow li sig ɛs l'ub os abi eke li k'ɔny ke l'úwar êl a. ²⁹ Eke ow elm ɛbɛn, ɛtɲ l'ɛlu lebn nɔmu ɛm, ɛtɲ ca l'ɔtum l'usm êl a l'uwarm a, agɲ a fɛɲ eke b'ow ɛkn êl a, b'ow kokr'r miyer, ³⁰ dad ɛsɛ: “Ɛgɲ na am us êl ɛtɲ ca ow akm'n!” ³¹ Ɛbɛn nɛnyɛmbri nyam, ek'es ɛw ɛs nyam erur eke k'ogɲ ar lawl ɛs ɛw ɛs ɛjɛc'ab a, li b'ow sig ɛs li bɛbm l'ɛkn, eke l'ɔtu eke agɲ fandi lɛw ab li b'ow l'ogɲ lawl a ek'am an ɛs ɔbr'r agɲ fandi likɲ ab a ar. ³² Eke l'ɔtum ij a, ke l'érm agɲ im ibrm ɛs ɛw ɛs yec'a ek'anɲ akpoj am ow a ɛrm ɛs ɛy.» ³³ Ɛtɲ Jesu dad uwar ninɛ: «Ɔny ɛm ec'ɛgɲ kaka k'ɔtum elm ɛm e jam us ɛs, eke l'ignɲm ów fɛɲ eke n'ɔny a l'ɛlum ɛs.»

*Mok eke ded anm ɛm
Matie 5.13; Mark 9.50*

³⁴ «Mok el ob mamn. Kɔ eke l'irmn in e ded a, † ayaf wɛl ɔtu eke ki kokr'r ke l'ɛwl li ded ee? ³⁵ Ɛgɲ k'ɔtum ocm kokrm wus e juma kaka; kɔ lirɲ af cɛ ow it eke wɛl k'oc ɔwl'l. Ek'ɔnyn ɔru eke k'irir, ke írir sɛnyn sɛnyn!»

† 14:27 Ɛkn Matie 10.38 eci akr otar a. † 14:34 Ɛkn Matie 5.13 ec'akr otar a.

15

Licëb ek'irm ke wël eññ

Matie 18.12-14

¹ Wus labm eb esel lele sikpl esel ab ow eññ Jesu eke k'iri in ec'odad. ² Kò Farisiel lele ol e low yegm esel ab am ebl erm el òfr em etñ am dad esë: «Iğñ na b'eb sikpl esel etñ b'ij ob el ab!»
†

³ Na em a, Jesu dad el odad nyandre em nine:
⁴ «Ek'ony em ec'egñ nyam òny mæceb ekñ yen etñ nyam irm a, kò li k'ow l'okm ekñ yar lele lëw libarm ab ab es egb ij usu yogñ, n'iim l'òlm yec'a ek'irm a toñ bake n'èñnm ow ee? ⁵ Eke n'èññ ow a, n'anñ sos em inñ em. L'oc l'ew ow òbòw af, ⁶ etñ l'ow l'ey gbugñ. L'esñ lawlël lele agñ ek'ir titm'n ab ab, etñ li dad wël nine: “Kòkr sos em inñ em ab, kò em e licëbli a ek'irm a, m'èññ'n ñ!”
⁷ Èben nenyembri nyam m'am dad òny, eke sikpl es nyam itññ erm em a, afr yogñ wël b'ow kok sos em inñ ligbël akm agñ ekñ yar lëw libarm eke b'ocr el sosi nenyembri nyam esel ke ibram erm em itññ a.»

Os ek'irm ke wël eññ

⁸ «Eke yòw nyam òny os † lëw, etñ nyam irm a, kò li k'ow l'igñm kenie, li paplm akñ ab es, l'òlm erm ew em toñ bake n'èñnm l'ocm ee? ⁹ Eke n'èññ l'oc a, li b'ow l'esñ lawlël lele agñ a ek'ir in ab ab, ke li dad wël l'esë: “Kòkr sos em inñ em ab, anke em ec'os a ek'irm a, m'ekn m'oc

---

† **15:2** Jwifël e low yegm esel e sol ab em, egñ eke b'us abu ij ob agñ ek'èluam ol ab a, l'el egñ ek' aylm. † **15:8** Os nyam b'ij juma kok es nyam eci legñ nyam e labm sòg.

η!" 10 Εβεν nenyembri nyam m'am dad ɔny, eke sikpl es nyam ce itɔn erm em a, Nyam ec'afr erm esel sos em b'ow inɔn!»

Iy ek'irm im

11 Εμεny Jesu dad nine: «Iɔn nyam ɔny in ec'ey yony. 12 Λεɔn nyam, jam es a dad es nine: "Em es, ɔn'm em ec'ob ɔny ek'otu eke k'ebm im a." Etɔ es cec el in ec'ob ɔny a. 13 Eke seɔn beb b'ec a, jam es a oc in ec'aja ɔl ij oc ow ec'os a feɔn ab im usu kpekpe, eb ejec'em. Yogɔn ni nɔnɔn in ec'ob ɔny a feɔn nfaci ij em.

14 Eke ni nɔnɔn in ec'ob ɔny feɔn bake ow uwr a, lek ligbel ey eb ab em, etɔ sica n'am ɔny low feɔn ec'es abur. 15 N'im eb ab em ec'igɔn nyam ogɔn, etɔ ow erm'n ɔgm eke li k'im l'osu gbroko. † 16 Namn ɔny'n toɔn batɔn n'am erur eke li k'ij gbroko a ec'ob eke b'ij a, ko yeci yeji wel ɔɔm'n.

17 Eke li b'ekn eke low a e li kok a akplm a, ow ɔn etɔ n'am tutr in ec'erm em li dad l'ese: "Juma kok esel a feɔn ek'anɔn em es ogɔn a b'ehɔn el ec'ob ij senyn senyn. Etɔ em, m'anɔn anɔn namn am ɔny'm toɔn afɔn es! 18 M'ow m'igb m'im em es ogɔn a, ke mi dad'r m'ese: Em es, mi kok sikpl Nyam ec'any af lele η e lís ab. 19 M'itm eke k'esɔn'm η ec'iy ij, ko eb'm ese η e juma kok esel ab em e nyam af."

20 Etɔ kpekɔn l'igb n'aam es ogɔn a. Eke n'im toɔn bake n'am ok yogɔn a, n'anɔn akpoj etɔ es ek'n. Ow e low ɔny'n ɔɔnɔn, etɔ l'uru es n'im l'ey ow af. 21 Iy a dad'r nine: "Em es, mi kok sikpl Nyam

† 15:15 Juma na elm juma ek'it eke Jwif ki kok, anke gbroko el Jwifel e crie (Ob Ap 11.7; Ol ɔkn 14.8).

ec'any af lele η e lís ab. M'itm eke k'ēsη'm η ec'iy ij." ²² Kpekη es dad in eci juma kok esel a ninε: "Òcr mob sus em mamn a owr susr ir, èlul il kpatrowa abuli, ke ókr ir còkrukpo! ²³ Ònyn id igη mamn a owr ibir; s'íjr ob si kokr sos em iηn! ²⁴ Kò em ec'iy na ek'em gbε m'εε l'uw a, nje n'ann owr. L'irm etη wel eηn'n." Etη n'am kok es gbεgbl a sos em iηn em.

²⁵ Ke λεγη a, igη a ec'iy kpekρ a im akp em. Eke n'am ow bake n'am titm gbugη a, n'am iri ej ub e likekr. ²⁶ L'ēsη juma kok esel ab em e nyam etη l'ibrm ow ninε: "Kò bla lowi am ey ee?" ²⁷ Juma kok es a dad'r ninε: "Esη jim ewl ow. Eke es ekn'n eke n'ann senyn senyn a, l'ibi id igη mamn a." ²⁸ Eke iy kpekρ a iri eben a, l'ebli erm etη l'erurm eke li k'ey gbugη a. Es ey òkm ow am ηòηn'n eke li k'ey gbugη, ²⁹ kò li dad es ninε: "Kin akpo akpo eke m'ann η ab, ke λεγη fεη mi bi kok yec'a eke bi dad'm a. Etη λεγη kaka òm im cani mi kokrm sos em iηn em lawlεl ab yeji. ³⁰ Eke sica ejimη ow a, in eke ni ηuηη η ec'ob afacyow ab a, in sosiem ibi id igη mamn a." ³¹ Es dad'r ninε: "Em jim, ann em ab seγη fεη, etη fεη a eke m'ony a, η eci. ³² Ow akpl ke si kók sos em iηn, anke esη jim na eke s'εε l'uw a, nje n'ann owr. L'irm, etη sica wel eηn'n!" »

16

Ob òsu es nyam e nyandre em odad

¹ Jesu dad in e jam esel a ninε: «Gbrenḡbi nyam òny in ec'ob òsu es nyam. Etη wel ow dad'r eke ob òsu es a in am ηuηη η ec'ob òny

a fɛɲ. ² Gbrenḡbi a eɲɲ'n eɲɲ ibrm'n nine: "Kɔ bla lowi anake m'am iri ɲ e lís ab ee? B'ow awl ob a eke m'abul'ɲ a ec'elel eke kokr a ok'm. Kɔ k'ɔtum elm em ec'ob ɔsu es ij."

³ Eke ow eɲar ir eɲɛɲ a, ob ɔsu es a am dad in em esɛ: "Em eḡɲ gbɛliy am ow oḡɲ'm juma em; ke sica ayaf mi ki kokr ab ee? M'ijm lɛc wus ob kok owi em, eɲɲ ob sasm owi em yeji és b'ony'm. ⁴ M'uw yec'eke m'ow mi kok ab any ba eke l'ogɲ'm juma em a, ke aḡɲ éb'm el oḡɲ a!"

⁵ Eɲɲ n'am eɲɲ aḡɲ a fɛɲ a ek'ij in eḡɲ gbɛliy eci labm a nyam nyam em. Li dad krɛkrɛ em es a nine: "Kɔ os abi e labm ij em eḡɲ gbɛliy oḡɲ ee?" ⁶ Ow dad'r nine: "Mun baro ekɲ yen e labm." Eɲɲ ob ɔsu es dad'r nine: "Eke ɲ e labm a el na, ke sig es fafa, ke nón ekɲ yony lele lɛw ab." ⁷ Emɛny li dad yony em es a nine: "Eɲɲ kɔ ɲ, os abi e labm ij ee?" Eɲɲ ow dad nine: "Egb ey eke wɛl ok fandi em ton ij ekɲ yen." Eɲɲ ob ɔsu es a dad'r nine: "Ek'ow el na, ke nɔn ekɲ yar." ⁸ Eke -l'awal mob a, gbrenḡbi a am aw in e juma kok es a eke kok juma kprakpr em a. Tasi em a, wus na ec'aḡɲ bi kok ów kprakpr em ɔɲanin akm usuayl ec'aḡɲ a.» ⁹ Emɛny Jesu dad igɲ af nine: «Kɔ m'am dad ɔny, òcr wus na ec'ob ɔny a eke b'ɛju eḡɲ a, ke ow em éɲan alawl. Sica lɛḡɲ eke k'ow ɔnym os ij a, ke Afr éb ok ɔny eb ir usu a ek'ɔnym uwr ab em.

¹⁰ Eḡɲ ek'ij nɛnyembri nyam ów ekekey em a, b'ow ij nɛnyembri nyam ów eḡbɛl em yeji. Eḡɲ ek'ijm nɛnyembri nyam ów ekekey em a, k'ow ij m nɛnyembri nyam ów eḡbɛl em yeji. ¹¹ Eke

ijmn neny nyam wus na ec'ob ony e lis, ke b'ow ec'egh anake b'ow abul ony ob ony tasi ab ee?
 12 Ek'ijmn neny nyam ob ek'el egh ec'a ec'osu em, ke bwo ec'egh anake b'ow ony ony ob el ony ec'ab ee?

13 Aduigh kaka k'otum kokm es ew esel yony e juma; oglog li b'ow l'ifn krekre ec'a ke l'erur yony em ec'a; oglog li b'ow l'ij neny nyam, nyam e lis, ke li k'ewm nyam e low any. Otumn eke ki kokr Nyam e juma ke kokr jete yeji eci juma.» †

Jesu am enym Farisiel abr

Matie 11.12-13; 5.31-32; Mark 10.11-12

14 Farisiel ek'am iri Jesu e sodad amua a am kokr'r miyer, anke -li b'erur os owi. 15 Jesu am dad el ese: «Agh ec'any af a b'ocar ony sosi ese nenyembri nyam esel af, ko Nyam uw ony ec'erm ab any. Yec'eke agh b'oc ew low ligbel a, el low eke Nyam ifn. 16 Mois ec'ol a e leggh a lele kokoba ob esel a ec'odad ab ab angh tonh ok Jan mij ok nun es e leggh a. Leggh a etgh wel am ob Nyam e gbrenghbi usu a ec'Amani Mamn a, etgh egh egh am atr sos es eke k'ey em. 17 Afr lele wus ab b'ow ec gbuñ ke ol a e moni nyam oc es.

18 Igh fegh eke elu in e yow es, ke im ebi ejec'a, ij nfaci ñ; etgh igh eke ebi yow ek'ec oggh a yeji ij nfaci.»

Gbrenghbi erm sun es lele gboru Lasar ab

19 Emeny Jesu oc nyandre em odad am dad ese: «Gbrenghbi nyam angh eke bi sus mob amamn eke b'il an, ew dandany ebl af. Seggh fegh li bi kok sos, n'am ij, n'am egh, n'am kok sos em inñ. 20 Gboru

† 16:13 Bèbmñ Matie 6.24.

nyam eke wɛl b'ɛsɪ Lasar ke abi ok a, b'anɔ'n lisany. ²¹ Li b'erur eke li k'ij gbrenɔɔbi a ec'ob eke b'ij ec'ekprey a eke b'ok es wus a. Eɪɪ emɛny mɔwr b'ow ɔm irm'n abi a. ²² Eɛn eɛn toɪ batɪ gbɔru a uw, eɪɪ afr erm esel ow oc in ec'abɪ a im sigm es Abraham † e lɪs. Eke ow b'ibn tel a, gbrenɔɔbi a yeɪi uw, eɪɪ wɛl oc'r es.

²³ Kɔ ɔɪnes baɪn yogɪ, gbrenɔɔbi a am ij gbrenɔɔ gɛl. Eke li b'igbl any ogɪ a, l'ɛkn Lasar akpoɪ em eke sig es Abraham e lɪs. ²⁴ Eɪɪ n'am elu lebl li dad l'ɛsɛ: "Em es Abraham ikɪ'm sɔɪɪ, ke ɛrm Lasar usm abuli mij em ow tat'm anm adar'm erm, aɪke m'am ij gbrenɔɔ al na em." ²⁵ Kɔ Abraham dad'r ninɛ: "Em jim, ɔkn eke ɪ ec'owr anɪ em anɪ ehe em eɪɪ Lasar anɪ gbrenɔɔ em. Ca kin eke aɪa n'anɪ erm es ey em ke ɪ am ij gbrenɔɔ. ²⁶ Eɪɪ emɛny ey lele ɔny ab ec'araɪn a, nɔmu ligbɛl nyam anɪ. Ek'ɛɪɪ erur eke k'ow ɔny ogɪ a, oglog ow ey yogɪ a yeɪi, li k'ɔtum." ²⁷ Eɪɪ gbrenɔɔbi a dad ninɛ: "Eke ow el eɛn, ke m'am ɪɔɪn'ɪ: ɛrm Lasar im em es e gbugɪ a, ²⁸ aɪke m'ɔny em lisijimɛl yen. N'im l'ɛwar wɛl yec'eɪɪ ke el yeɪi -li k'owmn gbrenɔɔ ij usu na." ²⁹ Abraham ɔdu eb dad ninɛ: "Eɪɪ jimɛl ec'a, -n'ɔny Mois lele kokoba ɔb esel ab eke am ɛwar el. Ow akpl ke -l'iri wɛl ec'a!" ³⁰ Kɔ gbrenɔɔbi a dad ninɛ: "Em es Abraham, ow elm ow. Kɔ eke agɪ ek'uw ab em ec'ɛɪɪ b'im dad el a, -li b'ow -l'itɪɪ erm em." ³¹ Eɪɪ Abraham dad'r ninɛ: "Eke -l'erurm eke -li k'iri Mois lele kokoba ɔb esel ab ec'a, eɛn cɛ -li k'ow -l'irimn ɛɪɪ ek'uw ke b'ow igb im dad el a

---

† 16:22 ɛkn Luk 13.28.

ec'a yeji." »

17

Sikpl kok lele low oc ap owi ab

Matie 18.6-7, 21-22; Mark 11.22-26

¹ Sica emeny Jesu dad in e jam esel a nine: «Ów eke b'ony agn kok sikpl a, b'ow anny sagn fey. Gbəkɔ gbre ɛl ɛgn a eke sikpl b'ecr in em ow ɛgn ɛgn a eci! ² ɛgn eke b'ony ɛgn ek'ony ɔmn em em ese iy af elu wus a, low nɔn a eke li k'ɛgn a agb nɔnɔ. Eke wɛl oc meb ucur lob ligbɛl ucu'r emn ɛtn wɛl ɔny eman in okij a, ow akpl akm low nɔn a eke wɛl ki kok'r a. ³ ɔny obi a, ɛwr erm sɛnyn sɛnyn!

Eke esɔn jim kok low ɔbr n e lís, ke ɔm'n ów mɛwl em. Eke l'iri ɛtn l'uw in ec'ów ɔbr ab any a, òc ap'r. ⁴ Eke lɛgn nyam af li kok low ɔbr sakp lɔbn n e lís ɛtn l'ow sakp lɔbn mum n'am nɔn'n a, ke òc ap'r.» †

ɔmn owi

⁵ Erm esel a dad Jesu nine: «ɛgn gbɛl, òbn ey ec'ɔmn a.» ⁶ ɛtn ɛs Kɔtɔkɔ dad ɛl nine: «Blɛl ɔnyn ɔmn ɛw likekli ese likn e liy af ana, ɔtur eke ki dadr likn gbɛl na ɛsrɛ: "Ìil es im inym es okij em!", li b'ow l'elum ɔny.»

Juma kok ɛs itam eke k'eku bia elu

⁷ Emeny Jesu dad nine: «Kin low nyam: ɔny em a, ɛgn nyam ɔny juma kok ɛs eke bi kok ɔgm juma oglog b'osu mindey. Eke li b'ann juma kok

† **17:4** Jwifɛl e low yɛgm em a, wɛl ɔtu eke k'oc low ap ɛgn ton sakp nyahan.

em ba li b'ow a, kɔ in ec'akɛ es a b'ow dad'r eke li k'ow fafa li sig es l'ij ob ee? ⁸ Kɔ li k'ow li dadm ow kpekɛ l'esme: "Kòk em ec'ob ij a! Èw ob sos, ke óh'm ob m'ij m'egɛ gbuɛ ke η yeji ij ob egɛ ee?" ⁹ Èkan eke n'ɔm in e juma kok es a bia, ów a eke li dad ow, ke ow kok ɔh'n a ec'ab ee? ¹⁰ Èben ɔny yeji, eke kokr low feɛ eke Nyam ɔh ɔny eke ki kokr a yeji, dadr esre: "Èy juma kok esel ce s'el; ow ek'it eke si ki kok a, ow ana." »

Kokobe es nyam ow elu Jesu bia

¹¹ Sica Jesu eb ejagb aam Jerusalem, etɛ n'am ecr Samari lele Galile ab e ligber a ogɛ ogɛ. ¹² Eke n'im bake n'am titm baɛn nyam a, kokobe esel agɛ lew anɛ akpoj † am ow ɔbr'r, ¹³ etɛ -n'am elu ow lebl -li dad -l'esre: «Ègɛ gbɛl Jesu, ikɛ ey ɔɔh!» ¹⁴ Jesu ekn el etɛ dad el ninɛ: «Ìmn yegmn egb waw esel sos!» † Etɛ -l'ewl meny -n'aam.

Eke -n'aam a, el feɛ -l'ewl. ¹⁵ El em ec'egɛ nyam ek'ekn eke l'ewl a, l'ewl meny l'ow yogɛ, etɛ n'am kɔklm Nyam lebl gege. ¹⁶ L'ok ɔwrɔkp wus, l'ubu any es Jesu ec'any af, etɛ n'am ɔh ow bia. Igɛ na elm Jwif kɔ Samari ec'egɛ. ¹⁷ Jesu ibrm'n ninɛ: «Kɔ ow elm ɔny lew mum ewlmn ee? Etɛ kɔ bogɛ libarm ab a ee? ¹⁸ Kɔ η ɔny ce ek'el utu egɛ a anake ow am elu Nyam bia ab ee? Etɛ kɔ el a gbɛ, egɛ kaka tutrm eke k'ow elu Nyam bia ee?» ¹⁹ Etɛ Jesu dad'r ninɛ: «Ìgb ke ìm, kɔ η ec'ɔmn a eb elu'η es.»

*Nyam ec'es ew a e mowerer
Matie 24.23-28, 37-41*

† 17:12 Èkn Ob Ap 13.45-46. † 17:14 Èkn Ob Ap 14.2-3.

²⁰ Λεγη nyam Farisiel ow am ibrm Jesu εσε: «Κο bogη λεγη iy Nyam ec'es εω a b'ow ow bake αγη εκη ee?» Ετη li dad wel nine: «Nyam ec'es εω a k'ow owm εσε ob eke wel b'εκη af. ²¹ Wel k'ow dadm εσμε: “Kin n'annah, ow k'odm n'annah yogη a!” Tasi em a, Nyam ec'es εω a anη ony ec'arahn.» †

²² Ετη emeny n'am dad jam esel a l'εσε: «Σεγη am ow eke b'ow erurir eke k'εkan εγη ec'Iy λεγη nyam ce, gbekw k'ow εκnmn in. ²³ Wel b'ow dad ony εσε: “N'annah aηa!”, ow k'odm “N'annah yogη a!”, ko k'urur es k'usr jam k'imn! ²⁴ Εσε el el eke nyam b'εηη ke b'ayal afr nimum feη a, εβεν nenyembri nyam ow b'ow εcr εγη ec'Iy e mowrer e λεγη a yeji. ²⁵ Gbekw gbuη ke low na εy a, ow it ke l'ij gbre nwnw, ke yefenyina ec'αγη igη elu'l es. ²⁶ Low a eke ey Noe e λεγη a, εβεν ce ow b'ow ey εγη ec'Iy e mowrer e λεγη a yeji. ²⁷ Λεγη a, αγη a feη am ij ob, ετη am εγη. Εγη lel onw ab am εbirir ton batη ow it λεγη a eke Noe ey mijετη gb el ab em a, ετη mij gb el a iy ow bubur el es ibi el. † ²⁸ Emeny ow b'ow anη εσε Lot e λεγη a ec'ab af: yogη yeji αγη am ij ob, am εγη, am ol an, am ewl egb, am us mel. ²⁹ Ετη eke Lot anη Sodom bahη ey okm a, Nyam on al lele mebn eke ler ab am an ok wus εσε mij af, ton ibi αγη a feη. ³⁰ Εβεν ce ow b'ow ey εγη ec'Iy e mowrer e λεγη a yeji.

³¹ Λεγη ab em a, εγη eke b'ow anη in ec'el af

---

† **17:21** anη ony ec'arahnodad na Grek em, wel ony ek'itηη sjec'em dad εσε anη ony em. † **17:27** Εκη Nuη Ob 6.9-7.24.

e lɛf eb usu a, † ke b'ow ɔny in e mob anɲ akɲ a, k'úsm es eym akɲ ocm ob. Eɓen eɓɲ eke b'ow anɲ ɔgm a yeji, k'éwlm ij. ³² Ɔkan Lot e yɔw a eke lɛr jam a e low a yeji. † ³³ Eɓɲ eke b'erur eke ki dogɲɲ in e sel a, b'ow irmn; kɔ eɓɲ a eke b'ow irmn in e sel a, b'ow anɲ owr. ³⁴ M'am dad ɔny, lɛɓɲ a eci ncok a, aɓɲ yony eke b'ow eru es ob erur ob nyam af a, wɛl b'ow oc nyam, ke wɛl íɓɲ nyam elu es. ³⁵ Ek'ɔyɔw yony am bɛbm sos ob iny eci, wɛl b'ow oc nyam, ke wɛl íɓɲ nyam elu es. ³⁶ [Eke aɓɲ yony anɲ ɔgm, wɛl b'ow oc nyam, ke wɛl íɓɲ nyam elu es.]» †

³⁷ Sica in e jam esɛl a ibrm'n nine: «Eɓɲ gbɛl, kɔ low na bogɲ ow b'ow ey ee?» Eɲɲ Jesu dad el nine: «Yogɲ eke sos meɓl ugɲɲ b'ow anɲ a, yogɲ anake sikaka b'ow as luku a.» †

18

Jɛj ok es nyam lele inɲyɔw nyam ab

¹ Emɛny Jesu dad in e jam esɛl a nyandre em odad yɛgm el ek'ow akpl ke sɛɓɲ fɛɲ -ni ɲɔɲɲ Nyam, sos k'ówm el es. ² Li dad wɛl nine: «Eɓ nyam em a, jɛj ok es nyam anɲ eke éluam Nyam ke ám tutrm eɓɲ yeji. ³ Eɓ nyam ab em cɛ, inɲyɔw nyam yeji anɲ eke sakp nɔnɔ b'ow eɲɲ'n ke ám ibrm'n eke ow ki jɛj in lele in ec'ifnu ab e low ok nɛnyembri nyam em ɔɲ'n. ⁴ Lɛɓɲ kpekpe em eɲɲ, jɛj ok es a éɓɲm jɛjm in e low a okm,

† **17:31** Ɛkn Matie 24.17 ec'akr otar a. † **17:32** Ɛkn Nuɲ Ɔb 19.26. † **17:36** Luk eci silel esig beb em a, wɛl éɲnm sodad ek'anɲ ob na [...] ec'araɲɲ em a. Ɛkn Matie 24.40. † **17:37** Ɛkn Matie 24.28 eci akr otar a.

ετη ν'αμ dad in εμ l'εσε: "Nawρε tasi m'εluam Nyam, ετη m'αμ tutrm εγη yeji, ⁵ gbεkο ιηnyow na am ijr'm gbρε nωνο. Mi b'ow mi jej in e low a m'ok, yec'ετη ke li k'owm l'ijrm im gbρε ij." »

⁶ Ετη εμεny Εs Kωtoko ιγη af dad nine: «Kω irir jej ok εs ηηη na ec'odad eke dad ab ee? ⁷ Ετη Nyam ek'ony in ec'αγη eke b'εlu'l lebl ncok lele λεγη owr ab a, li b'ow l'εw wel eci jej ok owi a es ow ibn ee? ⁸ Low nawρε m'αμ dad ony: li b'ow l'ogη es li jej wel e low l'ok. Kω λεγη eke εγη ec'Iy b'ow ow a, li b'ow n'εηη onn εσεl wus na af ee?»

Farisi nyam lele wus labm eb εs nyam ab

⁹ Εμεny Jesu dad nyandre εμ odad ok αγη a eke b'ubr εl sosi nenymbri nyam εσεl ke b'ifn αγη εjec'a nine: ¹⁰ «Αγη yony im ok Nyamel gbεl a e gbugη a Nyam ηοηη eci; nyam εl Farisi ετη nyam εl wus labm eb εs. ¹¹ Farisi a igb inym es am ηοηη Nyam εrm εμ dad εσε: "O Nyam, m'αμ εlu'η bia eke m'anm εσε αγη amua na ek'el εlu, ow εηηη kok εσεl, afacu, oglog εσε wus labm eb εs na af a. ¹² Nενεγη gber nyam af, mi b'εηη neny sakp yony. Ετη mi b'oc εμ ec'ob fεη eke mi kok a eci λεw εμ m'ap'η." ¹³ Kω wus labm eb εs a gbε kpab es αγη a e līs inym es saw εμ, otum eke k'igbl any ογη ler afr yeji, ετη am ok sabu εrmni dad εσε: "O Nyam, ikη'm sorη anke m'el sikpl εs." ¹⁴ Low nawρε m'αμ dad ony: wus labm eb εs a, eke l'εwl μεny n'aam akη a, Nyam oc in e sikpl a ap'r; † kω ow elm Farisi a gbε. Tasi εμ a,

† **18:14** *Nyam oc in e sikpl ap'r:* odad na Grεk εμ, wel otu ek'itηη ejec'εμ dad εσε *Nyam oc'r nenymbri nyam εs in ec'any af.*

εγη φηη eke b'igbl'l in sosi ogn a, Nyam b'ow ony is'r es; ετη εγη eke b'isr in sosi es a, Nyam b'ow ony igbl'l ogn.»

Jesu lele etuey ab

Matie 19.13-15; Mark 10.13-16

¹⁵ Ca agη ot ey meny nenym yeji ow eke Jesu k'at el abu nun. Eke jam esel a b'ekn eben a, - n'am enym agη a abr. ¹⁶ Kō Jesu oη wēl ot etuey a ow'r līs ετη li dad nine: «Yēbr etuey ow em ogn! Εγη k'édηη el, aηke tasi em a, Nyam e gbrenḡbi usu a, agη a ek'ann εσε el af a eci. ¹⁷ Low nawre m'am dad ony: εγη kaka φηη ek'εḡηm Nyam e gbrenḡbi usu a ebm εσε iyli af a, εγη ikη na, λεγη kaka li k'ow l'otum l'eym em.»

Íγη φηη εlu es ke ús Jesu jam

Matie 19.16-30; Mark 10.17-31

¹⁸ Jwifel ec'any es nyam ibrm Jesu nine: «Low yeḡm agη es mamn, kō ayaf mi ki kokr ke m'ij sel ek'onym uwr ec'aja ee?» ¹⁹ Jesu dad'r nine: «Kō bla ετη am εση'm εγη mamn ee? Εγη kaka elm εγη mamn, ek'ow elm Nyam sony coco ce. ²⁰ Kō uw sol ab any ee? *K'ijm nfaci, k'ibim εγη, k'iyim mil, k'ijm danḡu yadh em εγη e nun af, élum asη lele esη ab.*»† ²¹ Any es a dad nine: «Likekli em ετη mi b'elum sol amua φηη.» ²² Eke Jesu b'iri odad na a, li dad ow nine: «Eke kok eben ke ow akpl, gbekō ow ann'η low nyam: ol η ec'ob φηη ek'onny a ij, òc ow ec'os a cec oḡbōru, † ke b'ow εηη ob ony afr, ca éwl meny ow us'm jam.» ²³ Eke

† **18:20** Okm Ok 20.12-16; Ol Okn 5.16-20. † **18:22** Ekn Matie 19.21 eci akr otar a.

any es a iri odad na a, sos ɔw'r es anke n'ony ob nɔnɔ. ²⁴ Jesu is any ler'r etɛ ekn eke sos ɔw'r es; li dad ninɛ: «Nyam e gbrenɔɔbi usu a ec'em ey a ew tuɔtuɔ aɔɔ a ek'ony ob nɔnɔ a eci gbɛ! ²⁵ Gbanɔ kedebnam eci fɛfn ɔmu em eke k'ecr a ew fuɛfuɛ akm gbrenɔɔbi eci Nyam e gbrenɔɔbi usu a ec'em ey a.»

²⁶ Aɔɔ a eke iri odad na a am dad esɛ: «Kɔ sica bwo ec'ɛɔɔɔ ɔtu ek'ɛɔɔ sel ee?» ²⁷ Jesu ɔdu eb dad ninɛ: «Yec'eke ew tuɔtuɔ aɔɔ ec'a, Nyam oɔɔ a ow ew fuɛfuɛ.» ²⁸ Pier dad ninɛ: «Ŋ obi yeji ekn, s'igɔ ey ec'ob ɔny fɛɔ s'elu es s'am us'ɔ jam!» ²⁹ Jesu dad el ninɛ: «Low nawrɛ m'am dad ɔny: ek'ɛɔɔ igɔ in ec'akɔ, in e yɔw, lisijimɛl, in ec'aɔɔ oglog in ec'ey ab elu es Nyam e gbrenɔɔbi usu a sosiɛm, ³⁰ li b'ow n'ɛɔɔ amua na fɛɔ bubu af lɛɔɔ na em, etɛ lɛɔɔ ek'anɔ anym am ow ab em a, li b'ow n'ɛɔɔ sel ek'ɔnym uwr.»

Jesu ewar sakp nyahan em in e luw lele in e luw em anɔ igb ab

Matie 20.17-19; Mark 10.32-34

³¹ Jesu esɔ in e jam esɛl lɛw yony a ow ɛɔɔ'n saw em etɛ am dad el esɛ: «Isr any ekan, kin Jerusalem anake s'am uyu s'im a. Yɔɔɔ anake low a fɛɔ eke kokoba ɔb esɛl nɔn ɛɔɔ ec'Iy e lís a b'ow iy nɛny a. ³² Wel b'ow oc elu'l Nyam e low any uwm esɛl ec'abu em. -Li b'ow -li kokr ow miyer, -li wɛwr ow, -l'afl ow sar any. ³³ -Li b'ow -l'ɔr ow nɔɔɔ em, ke ca -l'ibi ow. Etɛ sɛɔɔ nyahan li b'ow l'igb luw em.» ³⁴ Kɔ jam esɛl a irim odad eke n'am dad wel a okm el es sos em;

odad a eci liy a k'eym okm, etɲ -l'uwm low yec'a eke Jesu am dad a e nyandre ab any.

Jesu ewlm Jeriko ec'any eflu nyam
Matie 20.29-34; Mark 10.46-52

³⁵ Eke -n'imn tonɲ bake -n'am titm Jeriko a, any eflu nyam sig es ejagb saw am sasm ob. ³⁶ N'am iri dedeku a ek'am ow a e lebl, etɲ n'am ibrm l'ese: «Kɔ bla lowi ee?» ³⁷ Wɛl dad'r ek'ow el Nasaret e Jesu anake am ec a. ³⁸ Etɲ kpekɲ n'am ɔg li dad l'ese: «Jesu, David eci lilaw, ikɲ'm sɔɲɲ!» ³⁹ Agɲ ek'annɲ anym am an es im a, am enym'n abr eke li ki yewal, gbekɔ n'am at lebl es l'ɔg li dad l'ese: «David e lilaw, ikɲ'm sɔɲɲ!» ⁴⁰ Eke n'am ɔg ebeɲ a, Jesu inym es etɲ ɔɲ eɲɲ esɲ'n. Eke any eflu a ow titm'n a, Jesu ibrm'n nine: ⁴¹ «Kɔ bla lowi am erur eke mi ki kok m'ɔɲ'ɲ ee?» Any eflu a dad'r nine: «Egɲ gbɛl, m'am erur eke mi k'ekn es.» ⁴² Jesu dad'r nine: «ɲ ec'ɔmn a ewlm'ɲ; èkn es gɔɲ!» ⁴³ Kpekɲ any eflu a am ekn es, etɲ n'am us Jesu jam li kɔklm Nyam. Etɲ agɲ a fɛɲ eke ekn low na a yeɲi am kɔklm Nyam.

19

Jesu im Zashe e gbugɲ a

¹ Eke Jesu ey Jeriko baɲɲ am ubr im a, ² gbrenɲgbi nyam eke wɛl b'esɲ Zashe, ke el wus labm eb esɛl ec'egɲ ligbɛl a annɲ yogɲ. ³ N'am ɔl eke li k'ekn eɲɲ a eke el Jesu a, kɔ bieku a sɔsiɛm, l'ótum eke li k'ekn ow anke l'el eɲɲ kɲetɛɲɲi. ⁴ Etɲ l'uru es n'im l'uyu sikomor ikɲ nyam l'ey

em eke li k'ekn Jesu, eke ow b'ow ecr yogη ec'a sosisem.

⁵ Eke Jesu ow ba b'ign yogη a, l'igbl any ogn etη li dad ow nine: «Zashe, ògn es fafa us es; ow it eke yefenyina mi k'ey η e gbugη a.» ⁶ Etη kpekη Zashe ogn es us es, oc Jesu ab im gbugη etη eb'r sos em inη em. ⁷ Agη a feη ek'ekn low na a am sesl ów dad ese: «Egn na gbε, sikpl es ogn anake n'im n'am ij etu a!» ⁸ Kò Zashe igb inym es Es Kòtòkò ec'any af etη dad nine: «Egn gbεl, m'ow m'oc em ec'ob e m'onny a e likpr m'ap ògbòru. Etη eke m'eb egn nyam ec'ob dufre em, mil em, ke m'ówr sakp yar m'òη'n.» ⁹ Etη Jesu dad'r nine: «Yefenyina sel eηη ey akη aηa, anke egn na yeji el Abraham e lilaw. ¹⁰ Tasi em a, egn ec'Iy ow am ol eke k'eb agη ek'irm a elu es.»

*Òc os òòl an!
Matie 25.14-30*

¹¹ Eke -n'am iri sodad amua a, emeny Jesu dad nyandre em ec'odad nyam anke n'am titm Jerusalem, etη agη a am tutr eke Nyam ec'es ew a am ow ey òkm kpekη. ¹² Etη kin odad eke l'oc n'am dad: «Akη nyam ec'any es nyam aam usu kpekpe eb nyam em eke k'eb es ew ec'abusu, ke éwl meny ow. ¹³ Gbuη eke li k'im a, l'esη in eci juma kok esel ab em e lew, etη n'òη egn egn os † ekη yen, etη li dad wel nine: “Òcr kokar juma eηan mij toη ke m'éwl meny m'ow.” ¹⁴ Kò in ec'eb eyη a ifn'n, etη -l'erm agη us'r jam im dad eke el erurm eke egn ikη na in k'ew el es.

† **19:13** Os nyam a el juma kok es nyam e legη nyam e labm sòg.

¹⁵ Eke n'im l'eb es ew ec'abusu a bake l'ewl l'ow a, l'esi in eci juma kok esel a eke li ces os n'on a eke li k'uw egi egi e juma e kok a e mij ek'eh ab any. ¹⁶ Kerekre es a ow eti dad'r nine: "Egi gbél, η e os eki yen ab em, m'eh os fandi." ¹⁷ Es ew es a dad'r nine: "Juma kok es mamn, ow akpl gbé! Eke ij neny nyam low likekli na em a, ow sosiem m'am on'η abusu ek'ew eb lew es." ¹⁸ Yony em ec'a yeji ow eti dad'r nine: "Egi gbél, η e os eki yen ab em, m'eh os eki yen yen sakp yen." ¹⁹ Li dad ow nine: "M'am on'η abusu ek'ew eb yen es." ²⁰ Nyahan em e juma kok es a ow eti dad nine: "Egi gbél, kin η e os a eke m'ucu es onony em m'ew'η es. ²¹ M'uru'η anke m'uw any eke η el egi tuotu, eti b'oc ob yec'eke η ewm es a, b'ub egi yec'eke ewlm a." ²² Eke li dad eben a, es ew es a dad'r nine: "N el juma kok es ηun; m'ow m'oc η ec'odad ebl a m'obr'η low. Uw any eke m'el egi tuotu, ke mi b'oc ob yec'eke m'ewm es, ke mi b'ub egi yec'eke m'ewlm a; ²³ eti ko bla eti ocm em e os a iim ewm es os es ew usu, ow kokm juma bake, ese el el eke m'ow ab af a, ke m'oc os a lele ow e mij ab ab ee?" ²⁴ Kerek η es ew es a ewl meny eti dad a η a ek'ah yon η a nine: "Ebr ir os a abu em on egi a ek'onny fandi a." ²⁵ Ko -li dad ow nine: "Egi gbél, in n'onny os fandi eti, ke meny wel on'n ee?" ²⁶ L'odu l'eb li dad nine: "Low nawre m'am dad onny: egi fe η eke onny ob ab a, wel b'ow obn'n; ko egi eke onny ob kaka a, tel a eke n'onny a yeji, wel b'ow odu eb'r abu em. ²⁷ Ko sica em ec'efnu a ek'erurm eke mi k'el el ec'es ew es a, onny owr el a η a, ke ibir el em ec'any

af!" »

Jesu am ey Jerusalem

Matie 21.1-11; Mark 11.1-11; Jan 12.12-19

²⁸ Eke li dad eben a, Jesu ikn bieku a anym am uyu im Jerusalem. ²⁹ Eke n'im bake n'am titm Betfaje lele Betani ab ek'el Olivie lafeny a ec'ogog a, † Jesu erm in e jam esel ab em ec'agn yony, ³⁰ etn li dad wel nine: «Imn banj a ek'anj anym a. Eke b'ow okr em a, b'ow ekan gbanko kpetenji nyam eke wel ucyr es, ke egn kaka k'uyum af. Onyn momun in es ocr owr ir. ³¹ Ek'egj b'ibrm ony low a sosiem eke am momun gbankoli ab es a, dadr ir esre: "Egn gbcl a ony ow ec'es abur." »

³² Agj a eke l'erm a im etj -l'ekn low a ese elcl eke Jesu dad el ab af. ³³ Eke -n'am momu gbankoli a es a, ow ec'esel a am ibrm el ese: «Ko bla etj am momun gbankoli ab es ee?» ³⁴ Etj erm esel yony a dad el nine: «Egn gbcl a ony ow es'abur.» ³⁵ Etj kpekj -l'oc gbanko kpetenji a -l'is Jesu. -L'oc el eci sigbad -li faf ow af, etj -n'on Jesu uyu af. †

³⁶ Eke -n'am an es -n'imn anym ec'a, agj am ot el e sigbad faf ejagb. † ³⁷ Eke n'am titm Jerusalem, ejagb a ek'am us nun es imm Olivie lafeny af ec'a, agj a fen ek'am us'r jam a sos em inj em am koklm Nyam lebl gege, sakrowa a fen eke -l'ekn a sosiem eci. ³⁸ -N'am dad -l'ese: «*Ke Nyam edj Eb Ebu ek'am ow Es Kotoko e nin em a*

---

† 19:29 Ekn Mark 11.1 ec'akr otar a. † 19:35 Bèbmn Zakari 9.9. Ekn Matie 21.5 eci akr otar a. † 19:36 Ekn Matie 21.8 ec'akr otar a.

ᾠρωῶ!† S'am kòklm Nyam, erm es ey lele anygbel ab ek'anḡ afr a sosiem eci!»

³⁹ Farisiel beb ek'anḡ aḡ ab em a, dad Jesu nine: «Low yegm aḡ es, èdḡn ḡ e jam esel a yéwal.» ⁴⁰ Kò Jesu dad el nine: «Eke -li yewal yeji, mebn amua b'ow ᾠḡ kòklm im!»

Jesu am ikḡ Jerusalem ec'ᾠḡn

⁴¹⁻⁴² Eke Jesu im titm Jerusalem ke b'ekn eb a, n'am ikḡ ow ec'ᾠḡn li dad l'ese: «O Jerusalem, blel ḡ yeji uw legḡ na em ec'elel eke k'ḡḡn erm es ey any ana! Kò sica ow lol'ḡ es any af. ⁴³ Kò legḡ am ow eke ḡ ec'efnu b'ow awḡ lakp iwr did elul'ḡ em, eb'ḡ susu feḡ, abur'ḡ es atr'ḡ sel. ⁴⁴ -Li b'ow -ni ḡḡḡn'ḡ nimum, ḡ lele ḡ ec'eb eyḡ ab ab. Etḡ lebn kaka k'ow anm lawl lebn af ij, aḡke ḡ uwm legḡ eke Nyam ow eke k'elum'ḡ abu ab any!»

Jesu ogḡ án ᾠlu a ok ᾠkm Nyamel gbél ab em Matie 21.12-17; Mark 11.15-19; Jan 2.13-22

⁴⁵ Sica Jesu im l'ey Nyamel gbél a e gbugḡ a, l'ogḡ án ᾠlu a l'ok ᾠkm, ⁴⁶ etḡ li dad wél nine: «Nyam Lél em a, Nyam dad nine: *Em ec'él a b'ow el Nyam ḡᾠḡn ec'él.* Etḡ ᾠny, am ocr kokr *elu eci eḡanin usu!*» †

⁴⁷ Sḡḡn feḡ Jesu b'im yegm aḡ low Nyamel gbél ab em. Etḡ egb waw esel egbél a, ol e low yegm esel a, lele Jwifel em ec'any esel ab ab, am ᾠ eke k'ibi'r. ⁴⁸ Kò -l'uwmn elel eke -li k'ḡḡan ow any, aḡke aḡn a feḡ b'iri in e low senyn senyn.

† **19:38** Selu 118.26. Èkn Matie 21.9 ec'akr otar a. † **19:46** Bèbmn Esayi 56.7; Jeremi 7.11.

20

Jesu ec'abusu ɔny owi

Matie 21.23-27; Mark 11.27-33

¹ Lɛgɛ nyam, Jesu am yɛgm agɛ low Nyamel gbɛl a e gbugɛ a, ɛtɛ n'am dad Amani Mamn ec'odad. Egb waw ɛsɛl ɛgbɛl a, ol e low yɛgm ɛsɛl a lele agɛ ekpekɛ ab ab ow ² ɛtɛ am ibrm ɛsɛ: «Dàd ɛy ɔ! Kɔ bogɛ ec'abusu ɛm am kok ów amua ee? Kɔ bwo ɔɛ'ɛ na eci kok ec'abusu ee?» ³ ɛtɛ Jesu dad ɛl nine: «ɛm yɛji m'am ow m'ibrm ɔny low nyam ɛɛ. Dàdr'm, ⁴ kɔ bwo ɔɛ Jan abusu ow ok agɛ mij nuɛ ee? Kɔ Nyam oglog agɛ ee?» ⁵ ɛtɛ -n'am dadarir ɛl ɔfr ɛm -l'ɛsɛ: «Eke si dad eke Nyam ɔɛ'n l'ow, li b'ow l'ibrm ɛy l'ɛsɛ: “Kɔ bla sosisɛm ubmn in nawrɛ ee?” ⁶ ɛtɛ ɛmɛny eke si dad eke agɛ ɔɛ'n abusu l'ow, ow b'ow ɔɛ agɛ a fɛɛ ot mebn eke k'ibi ɛy, aɛke -l'uw any eke Jan ɛl Nyam e kokoba ɔb ɛs tasi.» ⁷ ɛtɛ sica -li dad Jesu nine: «S'uwɛm ɛgɛ ek'ɔɛ'n abusu l'ow l'ok agɛ mij nuɛ ab any.» ⁸ ɛtɛ in yɛji li dad wɛl nine: «Eke ow ɛl ɛbɛn a, ɛm yɛji mi k'ow mi dadm ɔny abusu yec'ɛm eke mi bi kok ów amua fɛɛ a.»

Viny ɔgm e juma kok ɛsɛl ɛɛɛɛ ec'odad nyandre ɛm

Matie 21.33-46; Mark 12.1-12

⁹ ɛmɛny Jesu am dad agɛ a nyandre odad na ɛsɛ: «Lɛgɛ nyam ɔgm ɛs nyam ewl viny in ec'ɔgm a, l'oc l'abul ɔgm juma kok ɛsɛl, † ɛtɛ n'im usu lɛgɛ kpekpe eci. ¹⁰ Eke egb ub e lɛgɛ ow a, l'ɛrm in ec'abu ɛlum ɛs nyam im ɛɛɛɛ juma

† **20:9** ɛkn Mark 12.1 ec'akr otar a.

esel a eke wɛl k'ɔŋ'n egb a, in ec'eke k'ɛbm'n a. Eke abu elum es a im a, juma esel a ɔr'r, etŋ -l'ogŋ ow ow ewl abu ɔfr. ¹¹ Emeny ɔgm es a erm abu elum es ejeci nyam. Kɔ in yeji juma esel a ɔr'r, wɛwr'r; etŋ -l'ogŋ ow; ow ewl eke -n'ɔɔm ow ob kaka. ¹² Emeny sakp nyahan em, l'erm abu elum es nyam im. Na ec'a gbɛ, -l'ɔr ow -li kok ow mob, etŋ -n'ɔny -l'ɔwl ow lakp jam a. ¹³ Eke egb ɔgm es a b'ɛkn ɛben a, li dad ninɛ: "Oho! Kɔ sica ayaf mi ki kokr ab ee? Mi b'ow m'erm em ec'iy eke m'erur tasi a; ow k'ɔdm ke -n'ɔny ow ec'elum." Etŋ l'erm jim im. ¹⁴ Gbekɔ eke -l'ɛkan ow a, -n'am dadarir el ɔfr -l'ɛsɛ: "Kin ɛgŋ a eke godo godo b'ow el aja ij es a! S'ibi'r ke ɔgm a ɛl ɛy eci." ¹⁵ Etŋ -n'ɔny -l'ɔwl ow ɔgm a e lakp jam a, etŋ -l'ibi ow.»

Sica Jesu ibrm el ninɛ: «Kɔ na, bla lowi ɔgm es a b'ow kok ɔgm juma kok esel ab ee? ¹⁶ Li b'ow l'ow, l'ibi juma kok esel a, ke l'ɔc ɔgm a n'ɔŋ agŋ ejeci.»

Eke agŋ a iri sodad amua a, -li dad ninɛ: «Ow k'ow ɛym ɛben!» ¹⁷ Kɔ Jesu ler el etŋ ibrm el ninɛ: «Kɔ Nyam odad na e nyandre el ayaf ee? Lebn a eke ɛl us esel a oc ɔwl a, ewl el ɛl lɔy em e lebn tasi. †

¹⁸ ɛgŋ fɛŋ eke b'ow ɛy lebn na af a, b'ow kikn es, etŋ ɛgŋ fɛŋ eke lebn a b'ow ɛy af a, b'ow piplm em el siflefl.»

*Kɔ wɛl sɔg wus labm ee?
Matie 22.15-22; Mark 12.13-17*

---

† 20:17 Selu 118.22.

19 Eke ol e low yegm esel lele egb waw esel egbel ab ab uw any eke el sosiem anake Jesu ub nyandre na a, -n'am ol eke li k'onny ow ke -l'edɲn ow e juma a, gbekɔ -n'am uru aɲ a. 20 Ow sosiem -n'am ɔsu Jesu kprakpr em. -Li b'erm aɲ ow ese nenyembri nyam esel af, eke k'onny Jesu in ec'odad ebl em, yec'etɲ ke -l'oc -l'elu ow Jude ec'es ew es a abu em. 21 -N'am ibrm Jesu low ikɲ na -l'ese: «Low yegm aɲ es, s'uw any eke ɲ e Nyam e low eke bi dad ke bi yegm aɲ a el nawre etɲ úrum egɲ any és; Nyam ec'elel eke am ibrm eke si k'iir eb a, bi yegm ow ec'ejagb a kpeɲ. 22 Kɔ dàd ey ɔ! Ey ec'ol ɔɲ abusu eke si ki sɔg wus labm s'ɔɲ Sesar ee?» † 23 Eke -li dadr ebɛn a, Jesu uw el e kprakpr ab any, etɲ dad el nine: 24 «Yègmn'm os nyam.» Etɲ -l'oc el ec'os a e nyam -n'am yegm ow. Etɲ Jesu ibrm el nine: «Mɛny ewr na lele nin na eke wɛl nɔn os na af a, bwo ec'egɲ ec'ow el ee?» Etɲ -li dad nine: «Sesare eci.» 25 Etɲ Jesu dad el nine: «Eke ow el ebɛn a, ke ɔɲn Sesar yec'ek'el in ec'a, ke ɔɲn Nyam yeji yec'ek'el in ec'a.» 26 Na em yeji -l'ɔtum -n'ɔnym ow odad ebl em aɲ a ec'any af. Kɔ odad eke li dad wɛl a iti el any, etɲ -li bubur enyembri.

Luw em aɲ igb

Matie 22.23-33; Mark 12.18-27

27 Ow e jam a, Sadusiɛl ec'aɲn beb ow eɲn Jesu. (Ke Sadusiɛl anake bi dad ese luw em aɲ igb in anm a.) -N'am ibrm Jesu low na l'ese: 28 «Low yegm aɲ es, Mois nɔn ol na ɔɲ ey dad nine: Eke

† 20:22 Èkn Matie 22.17 ec'akr otar a.

igñ nyam ebi yow etñ l'ewm iy kaka tonñ l'uw, ow akpl ke lisijim éb inñyow a ebi, ke éw ey in ab ew lisijim nin es. † ²⁹ Kin agñ lisijimel lóbn e low ek'ehñ: likpekpa a ebi yow, l'ewm iy kaka ow ab etñ l'uw. ³⁰ Li b'uw a, yony em ec'a eb inñyow a ebi. In yeji l'ewm iy tonñ batñ l'uw. ³¹ Eke in yeji li b'uw a, nyahan em ec'a yeji eb inñyow a ebi. Eben eben tonñ el lóbn mum -l'ébi inñyow a etñ -l'uw eke -l'ewm ey kaka. ³² Etñ ow ec'uw r em a, yow a yeji uw. ³³ Kó sica legñ eke agñ ek'uw a b'ow igb luw em a, bwo ec'egñ e yow tasi li b'ow l'el ab ee? Anke el a feñ egñ egñ ebi'r ow el in e yow.»

³⁴ Jesu dad el nine: «Wus na ec'egñ lele oyow ab b'ebirir; ³⁵ kó egñ a lele oyow ab ab ek'it eke k'anñ luw em igb, ke ir eb afr a k'ow ebirm ij. ³⁶ -Li k'ow -l'otumn -l'uwmn ij anke -n'anñ ese afr erm esel af. Sica -l'el Nyam ec'ey, anke -n'anñ luw em -l'igb. ³⁷ Mois dad ayal eke agñ ek'uw a b'ow anñ ow r, anke kati a ek'am iri al ab em a, l'esñ Es Kótókó *Abraham e Nyam, Isak e Nyam, Jakob e Nyam.* † ³⁸ Kó agñ eke uw a e Nyam li k'el ee? Njan, l'el agñ ek'uw ke anñ ow r a e Nyam, anke in ec'a agñ amua feñ anñ ow r.» ³⁹ Etñ ol e low yegm esel beb eb odad etñ dad nine: «Low yegm agñ es, uw dad.» † ⁴⁰ Low na eke li dad wel eben a, egñ kaka úsm af ibram'n low ij.

† **20:28** Ol Okn 25.5-6. † **20:37** Okm Ok 3.6. Ekn Matie 22.32 ec'akr otar a. † **20:39** Sadusiél lele Farisiél ab ec'odad nyam eke b'anñ el aranñ a e liy a el luw em anñ igb owi. Ol e low yegm esel nónó el Farisiél. -Li b'ub luw em anñ igb e low a nawre. El anake -n'am onñ Jesu low ij a, anke -n'am ekn eke Jesu anñ el ec'ogog.

*Mesi a lele David ab
Matie 22.41-46; Mark 12.35-37*

⁴¹ Sica Jesu ibrm ol e low any uw esel a nine: «Ayaf wɛl ɔtu eke ki dad eke Mesi el David eci lilaw ee? ⁴² Anke Selu e lel ab em a, David in obi am dad ese:

Es Kɔtɔkɔ Nyam dad em e Kɔtɔkɔ nine:

“Òw sig es em e lidr abu af

⁴³ tonɔ bake m’ót η ec’efnu a m’ok’η akr ew.” †

⁴⁴ Ekan, eke sica David b’eseη’n “Es Kɔtɔkɔ”, ke ayaf Mesi a ɔtu eke k’el David e lilaw ab ee?» †

*Ki kokr ese ol e low yegm esel ec’ab af
Matie 23.1-36; Mark 12.38-40*

⁴⁵ Eke agη dedeku a am iri in ec’odad a, Jesu dad in e jam esel a nine: ⁴⁶ «Òsur sos ol e low yegm esel e lís, el eke -li b’erur eke -li ki sus mob akpakp -n’am ecm ab, ke -li b’erur eke dedeku em wɛl k’eseη el elum em, etη Nyam nuη ign susu a -li bi dogηn mɛkpη anym es. Es gbɛgbɛl ec’ob ij owi em yeji -li b’erur susu amamn. ⁴⁷ -Li b’ufη eηnyɔw eb es, etη -li bi kok nyandre -l’ɔfur Nyam ηɔηn yec’etη ke wɛl ót el agη amamn. Na sosiem anake el e jej ok a b’ow ew tuɔtuɔ a.»

21

*Iηnyɔw gbɔr yɔw a ec’ob ap a
Mark 12.41-44*

¹ Ow e jam a, Nyamel gbɛl ab em yogη ce, eke Jesu b’is any a, l’ekn egbreηgbi ek’am elu Nyam bia ok el ec’ob ap a kɔprɔ ebr mob ab em.

† 20:43 Selu 110.1. † 20:44 Ekn Matie 22.45 ec’akr otar a.

² Ɛmeny l'ekn innyow gbor yow nyam yeji ek'am elu os ekekey yony kopro ebr ob ab em; ³ etn li dad nine: «Low nawre m'am dad ony: innyow gbor yow na ap ob akm agn a fen ec'a, ⁴ anke el ec'a -n'on el ec'ob eke -n'onyn a ec'ow ek'ign af a, ko innyow a ec'a, n'on in e gbor em ec'a eke n'onyn a, ow kpura kpura a eke li k'iir eb af a.» †

Nyamel gbɛl a e nyun

Matie 24.1-2; Mark 13.1-2

⁵ Sica agn beb am dad Nyamel gbɛl a e sakpl owi, mebn amamn lele mob amamn ab eke wel ap Nyam a e low. Eke Jesu b'iri a, li dad nine: ⁶ «Lɛgn am ow eke mebn amua ek'am ekan a, kaka k'ow usrm lawl lebn af anm, anke fen b'ow er ok wus.»

Lɛgn es abal el e gbɛr owi

Matie 24.3-14; Mark 13.3-13

⁷ Odad na eke Jesu dad ab em -l'ibrm ow nine: «Low yegm agn es, ko bogɛn lɛgn iy low na b'ow ey ee? Etn bogɛn e meny ewr em, wel b'ow uw wanci a eke ow amua b'ow ey ab any ee?» ⁸ Etn Jesu dad nine: «Èwr erm! Kì yebr ɛgn k'irmn ony! Tasi em a, agn nono b'ow ow em e nin em dad eke el el Mesi a, etn -li b'ow -li dad eke lɛgn es abal el a in ow ŋ! Ko k'usr el jam. ⁹ Eke batn am irir wel am dad ony ar owi lele eb e bobor owi ab a, ke erɛn k'onyn ony. Ow it eke ow amua k'ey, ko ow elm wus na e nuɛn edn. ¹⁰ Tasi em a, ebr nyam ec'agn b'ow im ɛɛn ebr ejeci nyam ogn ar; es ew nyam b'ow im ɛɛn es ew ejeci nyam ar ogn eci; ¹¹ wus b'ow umu tuotuo, etn susu nono

† 21:4 Ɛkn 2 Korɛnt 8.1-6.

gbel af lek b'ow ey, ol enun b'ow ony agn nono; ow erin erin b'ow ey etn meny ewr egbel egbel b'ow anη afr ok okm.

¹² Gbeko gbuη ke ow amua ey a, wel b'ow ony ony ke wel ijr ony gbre, wel b'ow ot im ony jej ok em Nyam nun ign susu etn wel b'ow ok ony sobel em, etn wel b'ow ot ok ony eb ebu lele es ew esel ab abu em, ek'eel em e jam esel a sosiem. ¹³ Na anake b'ow on ijr em e danku. ¹⁴ Ow sosiem a ebr ewr es nun em ke ermij k'ikn anym okm ony low eke b'ow dadr doghnin ony sosi a eci. ¹⁵ Em obi m'ow m'on ony sodad ebl lele sewr ab eke b'ow on ony ec'efnu a ec'egη kaka k'ow otum dadm odad akam ony es. ¹⁶ Ony esel bobo yeji, ony lisel, ony lisijimel, ony ec'agη lele ony lawlel ab b'ow ony ony ot im ony abusu esel ec'any af; wel b'ow ob ony low, ibi ony em ec'agη nono. ¹⁷ Em sosiem agη a feη b'ow ifn ony, ¹⁸ ko ony e sin nun bobo yeji, kaka k'ow iram. ¹⁹ Inymn es kikri eben ce; na em anake b'ow enan sel a.»

Jesu am dad Jerusalem e ηun owi

Matie 24.15-21; Mark 13.14-19

²⁰ Emeny Jesu dad ninε: «Eke b'ekan aru ek'iwr did elul Jerusalem em a, ke legη ab anake b'ow uwr any eke wel b'ow ηun'n a. ²¹ Kpekη agη a eke b'ow anη Jude a, ow akpl ke -l'uru es -n'im mafeny em; agη eke b'ow anη Jerusalem banη a -n'im akpoj, ke agη eke b'ow anη sikpukpu em a k'eym banη a ij, ²² anke ow b'ow el jej ok e segη. Yogh anake ow a feη eke Nyam Lel dad a b'ow iy neny a. † ²³ Segη amua

† 21:22 Ekn Ose 9.7.

b'ow ew tuotuo molok ab lisel lele el ek'am on ey meny ab ab eci, anke segh a ow b'ow el sorn ligbel eke b'ow ey eb ab em. Ee, Nyam b'ow elu in ec'erm bebl okm agn a e lis! ²⁴ Wel b'ow ibi el ar em, etn wel b'ow ot im el madu okr em ebr ebr fey em; etn Nyam e low any uwm esel b'ow eb Jerusalem onym ab ton bake el e legn yeji úwr.»

Egn ec'Iy e mower

Matie 24.29-31; Mark 13.24-27

²⁵ Eke li dad na a, emeny Jesu nine: «Segh am ow eke meny ewr b'ow anj ligbn em, awl em lele mlél em ab ok okm. † Eke wus na af ec'abr ebr a fey b'ow iri okij lele mra ab e likekr a, -li b'ow -n'onny ermij. ²⁶ Agn erjn b'ow ony ton úw, eke -li b'ow -li tutr ów a eke b'ow ey wus na af e low, anke nyam afr ec'abusu a b'ow ufj. ²⁷ Yogn anake wel b'ow ekn egn ec'Iy eke b'ow anj jru em ow, abusu ligbel lele anygbel em ab a. † ²⁸ Eke ów amua b'ow ob nun am ow a, ke átar sos es inymn es lær afr, anke ony ec'es eb elu e legn a ow titm n̂.»

Low yegm eke babm e likj a am elu okm

Matie 24.32-35; Mark 13.28-31

²⁹ Emeny Jesu oc nyandre em ec'odad na etn am dad ese: «Èkan babm e likj lele ekj ejec'ab ab; ³⁰ eke -n'am gign ododo a, kpekj b'uwir any eke mewij ow titm. ³¹ Eben nyam coco, eke b'ow ekan ów amua ow a, ke kpekj úwr any eke Nyam e gbrenjbi usu a ow titm. ³² Low nawre m'am

† **21:25** awl em, lele mlél em ab ok okm: bèbmn Esayi 13.10; Ezekiel 32.7; Joel 3.3-4. † **21:27** Ekn Daniel 7.13.

dad ɔny: yefenyina ec'agɛ a feɛ k'ow uwm ow uwrɛ, etɛ ɔw amua b'ow ey. ³³ Afr lele wus ab b'ow ec, kɔ em ec'odad ebl a k'ow ecm.»

Ɛgɛ ec'Iy e mower ec'erm ew owi

³⁴ «Ow sɔsiem, ewr erm! K'ɔcar ɔny sɔsi k'elulil es gbegbl owi, mar ɔny owi, lele owr anɛ ec'ermij ebr owi ab em, bake ijal sos es legɛ a ɔw okr ɔny es kpɛru, ³⁵ esɛ asawa eke b'ok ob af ɔny af; tasi em a, ow b'ow okr wus na ec'agɛ a feɛ es. ³⁶ K'ɛrur mɛmɛn, kɔ sɛgɛ feɛ ɛɔɛn Nyam yec'etɛ ke ɔnyɛn lɛc akɛn ɔw amua eke b'ow ey ab es, ke ɔtur inɛmɛn es ɛgɛ ec'Iy ec'any af.»

³⁷ Sɛgɛ feɛ Jesu b'im yegm agɛ low Nyamel gbɛl a e gbugɛ a etɛ legɛ uk em, li b'im l'ɛru Olivie lafeny af. ³⁸ Etɛ ibribɛr fafa agɛ a feɛ b'ow Nyamel gbɛl a e gbugɛ a eke k'iri in ec'odad.

22

Es ew esɛl am ut Jesu ec'ibi a ec'asre

Matie 26.1-5; Mark 14.1-2; Jan 11.45-53

¹ Sica Futufutu eke ejru anm em ec'es gbegbl ek'el Pak a e legɛ a ow titm. † ² Egb waw esɛl egbɛl lele ol e low yegm esɛl ab am ɔl ew ew em elɛl eke -li ki kokɛr bake -l'ibi Jesu, gbekɔ ɛrɛn am ɔny el agɛ a sɔsiem.

Judas am bebɛm eke b'ow ɔl Jesu ij

Matie 26.14-16; Mark 14.10-11

³ Eɛen a, kpɛkɛɛ Satan ey Judas eke wɛl b'ɛsɛn Iskariot, jam esɛl lɛw yony a ec'ɛgɛ nyam em. ⁴ Ow ɔɛ etɛ n'im n'ɛɛn Jwifɛl ec'egb waw esɛl

† 22:1 Ɛkn ɔkm Ok 12.1-27.

egbel a lele Nyamel gbɛl a ec'osu esɛl ekpekp ab ab, etɛ -l'iririr elel eke li k'oc Jesu l'elu wɛl abu em a. ⁵ Low na eke Judas dad el a iɛn el sos em toɲ afɛn es, etɛ -l'ɛwar ow eke -li b'ow -li soɲ ow labm. ⁶ Judas egɛ eb, etɛ sica n'am ol akunda senyn yec'em eke li k'onɲ Jesu n'onɲ wɛl yec'etɛ ke dedeku a k'uwɛ any.

Pak ec'ob ij a eci sos bɛbm

Matie 26.17-25; Mark 14.12-21; Jan 13.21-30

⁷ Lɛɛɛ a ek'el Futufutu ek'ejrɛ anm em ec'es gbɛgbɛl e lɛɛɛ eke wɛl k'ibi mɛcɛb kok Pak ec'ob ij a ow. ⁸ Etɛ Jesu erm Pier lele Jan ab dad el ninɛ: «Ìmn bɛbmɛn ey e Pak † ec'ob ij a ec'usu.» ⁹ Odad na eke ow dad ab em, -l'ibrm ow ninɛ: «Kɔ bogɛ erur eke si k'im si bɛbm ow e sos ee?» ¹⁰ Etɛ Jesu dad el ninɛ: «Kin, eke b'imn ba b'eyr banɛn a, b'ow enan igɛ nyam ek'uyu mijel. Ùsr ir jam toɲ onɲ yeji ókr gbugɛ a eke li b'ow l'ey a. ¹¹ Eke b'okr gbugɛ a, dàdr gbugɛ es a esre: “Low yeɛm agɛ es am ibrm akɛ yec'eke in k'ij Pak ec'es gbɛgbɛl ec'ob in e jam esɛl ab ab.” ¹² Etɛ li b'ow li yeɛm onɲ êl afr a ec'akɛ gbɛl nyam ek'akɛ eci mob fɛɛ iy nɛny em. Yogn anake b'ow bɛbmɛn ey ec'ob ij a e sos a.» ¹³ Eke -n'imn a, -l'ekn low a fɛɛ eke Jesu dad el a, etɛ -li bɛbm Pak ec'ob ij a e sos -l'ɛw es.

Ob ij lala

Matie 26.26-30; Mark 14.22-26

¹⁴ Eke wanci ow bɛbmɛn ab a, Jesu lele in ec'erm esɛl ab ab ow ok es ob ij usu a. ¹⁵ Eke -n'am ij ob

† 22:8 Èkn Òkm Ok 12.3-9.

a, Jesu dad el nine: «M'erur tasi eke mi k'ij Pak ec'ob na ɔny ab gbuɲ ke m'ij gbre. ¹⁶ Kɔ m'am dad ɔny eke mi k'ow m'ijm ob na ij, toɲ bake es gbegbl ikɲ na e liy a éy ɔkm Nyam e gbrenɣbi usu a.» ¹⁷ Eke li dad odad na a, kpekɲ l'oc mij kpɔk, l'elu Nyam bia etɲ li dad nine: «Èbr mij kpɔk na ke éɣɲ ɔny feɲ. ¹⁸ Kɔ m'am dad ɔny eke emeny mi k'ow m'éɣɲm mar na ij toɲ bake Nyam ec'es ew a ów.» ¹⁹ Emeny l'oc futufutu. L'elu Nyam bia etɲ n'ɔny l'ubr em, n'ɔɲ wɛl etɲ li dad nine: «Na el em e sos meɣl [eke m'am ɔɲ ɔny. Kòkr low na em ec'ɔkn eci.» ²⁰ Eke -l'ijr ob bake ow uwr a yeji, l'oc mij kpɔk eke mar anɲ em n'ɔɲ wɛl etɲ li dad nine: «Mij kpɔk na el sinm owr eke Nyam kok em e mebl eke ok es ɔny sosisem a eci.]† ²¹ Gbɛkɔ kin: ɔny em ec'éɣɲ nyam ek'am ɔl ij'm a anɲ ob ij usu na em ab! † ²² Nawre em, eɣɲ ec'Iy b'ow uw ese elel eke Nyam bebɛm ew es ab af, kɔ gbre él eɣɲ a ek'ɔl ij'r a eci!» ²³ Low na eke -l'irir a ɔɲ etɲ -n'am bibrɛm el ɔfr -l'esɛ: «Kɔ bwo ec'éɣɲ anake ki kok low na ey em ab ee?»

*Jam esel a am atar anymu el e low es
Matie 18.1-4; Mark 10.35-45; Jan 13.2-17*

²⁴ Eke low na ec a, jam esel a am atar ów es tuɔtuɔ eke k'uw eɣɲ eke el em a k'el anymu ab any. ²⁵ Ow sosisem Jesu dad el nine: «Èb eb em eci éb ebu b'ew aɣɲ es, etɲ el ec'abusu ab em -li bi dad wɛl eke wɛl k'esɲ el ów amamn kok esel. ²⁶ Kɔ ɔny ec'a, ow k'ow elm ebɛn. Eɣɲ eke k'el

† **22:20** Luk eci silel esig beb em a, wɛl éɲnm sodad ek'anɲ ob na [...] em a. Bèbmɛn ɔkm Ok 24.8; Jeremi 31.31-34. † **22:21** Bèbmɛn Selu 41.10.

ᾠny ec'anymu a, n'annah esε iyli af; ke εγη eke k'el es εw es a,annah esε ob oc ᾠny es af. ²⁷ Tasi em a, bwo ec'εγη el anymu ee? Kō εγη eke bi sig es am ij ob a, oglog εγη eke b'oc ob ᾠny agη ab ee? Nawre em, εγη eke sig es am ij ob a el anymu, kō yadh ee? Etη kin, em m'annah ᾠny ec'arahη esε ob oc ᾠny es af. ²⁸ Etη ᾠny yeji anηη em ab, em e gbre ijr fεη em. ²⁹ Esε el el eke em Es ᾠny'm abusu eke mi k'εw agη es a, εben em yeji m'ow m'ᾠny ᾠny abusu nenyembri nyam a ce. ³⁰ Em ec'es εw ab em a, b'ow ijr ob, εγηη, etη b'ow εcr okr es mεkpn af εwr Israel ec'eb lεw yony a es.»

Pier b'ow εgbr Jesu

Matie 26.31-35; Mark 14.21-31; Jan 13.36-38

³¹ Eke li dad low na bake ow uwr a, Jesu am ler Pier etη dad nine: «Simō, igη lōru es iri! Satan ibrm abusu eke b'ow ᾠny ufη ᾠny esε egbey eke wεl bi cic suw es em af. ³² Kō mi ηᾠηη Nyam m'ᾠny'η yec'etη ke η ec'omn a k'ōbm meny. Kō η yeji, lεγη eke b'ow εwl ow el em ec'a, àtr esη jimel a sos es.» ³³ Low na eke li dad a, Pier ᾠdu odad eb etη dad'r nine: «Eγη gbel, mi bebηm sos eke mi k'εy sobel em η ab, ke m'úw η ab.» ³⁴ Kō Jesu dad'r nine: «Pier m'am dad'η, ncok a ce, ηγᾠs k'ow ikηm etη b'ow εgbr sakp nyahan dad eke uwm im any.»

Os, ekpr lele lab ab

³⁵ Emeny Jesu dad el nine: «Lεγη a eke m'erm ᾠny ke ocmn os, ekpr lele cōkrukᾠ ab ke imn a, kō ᾠny low nyam ec'es abur ee?» -Li dad ow nine: «S'onym low kaka ec'es abur!» ³⁶ Etη nine:

«Κὼ sica, ὄny ec'εgη ek'ὄny os a, l'όc gῶη. Εgη ek'ὄny ekpr a yeji l'όc; ke εgη ek'ὄnym lab a, l'όl in e mob sus em a l'ij ke l'όl lab. ³⁷ Κὼ m'am dad ὄny nawρε em, ow akpl ke Nyam Lel em ec'odad na eke wel nῶn em e lís a íy neny: *Wel awl'l low ηηη kok esel em a.*† Εε, em e lís e low a eke wel nῶn a b'ow iy neny!» ³⁸ Ετη jam esel a dad'r nine: «Εgη gbел, kin s'ὄnym mab ler em yony ab!» Ετη Jesu ubr odad a es nine: «Na ce ow eny η̂!» †

*Jesu im Nyam ηῶηη em Olivie lafeny af
Matie 26.36-46; Mark 14.32-42*

³⁹ Sica Jesu ey ὄkm im Olivie lafeny af ese elel eke li bi kok god'ετη ab af. In e jam esel a yeji us'r jam ab im. ⁴⁰ Eke -n'imn ba -li b'ok yogη a, li dad wel nine: «Ἰῶηηη Nyam, yec'ετη ke k'έymn εbm εκn owi em.» ⁴¹ L'elu wel es n'im anym kpekpe tel, ετη yogη l'ok ὄwrῶkp wus n'am ηῶηη Nyam li dad l'εσε: ⁴² «Es, eke erur, ke ὄny gbre ij e mij kpῶk na kpab'm es lís. Ke feη em a, ow k'él yec'a eke m'am erur a, kῶ yec'a eke am erur a.» ⁴³ [Kpekη afr erm es nyam ow εηη'n ετη am atr'r sos es. ⁴⁴ Κὼ εβεν yeji, Jesu am ij erm em e gbre ετη am ηῶηη Nyam lec em toη law am ok'r. Ετη in e law a am sus ok wus ese mebl ekuey af.]†

⁴⁵ Eke ni ηῶηη Nyam bake ow uwr a, l'igb wus ετη l'εwl meny l'ow n'εηη jam esel a, kῶ sos ὄw el es toη ow el el memn. ⁴⁶ Eke n'εηηη wel memn eru em a, l'uwr wel ετη li dad nine: «Κὼ bla ετη

† **22:37** Esayi 53.12. † **22:38** *Na ce ow eny η̂!* Odad na Grek em, wel ὄtu ek'itηη ejec'em dad ese *Ow úbr es gῶη!* † **22:44** Luk eci silél oglog em a, akr 43-44 ab a anm em.

am erur memn ee? Ìgbr wus ke ñóñan yec'etñ ke k'éymn ebm ekn owi em.»

Jesu ec'ony

Matie 26.47-56; Mark 14.43-50; Jan 18.3-11

⁴⁷ Jesu odad anñ nenym am dad, etñ kpèkñ agñ nɔnɔ gbèl ilm any. Etñ Judas ek'el jam esèl lèw yony ab em e nyam a anake am nyimn el a. Eke -l'owr -l'okr yogñ a, Judas im titm Jesu eke k'ey'r.

⁴⁸ Kɔ Jesu ibrm'n nine: «Judas, kɔ af ey em am ol egñ ec'Iy ij ee?» ⁴⁹ Eke jam esèl a am ekn low a eke am ow ey a, -l'ibrm Jesu nine: «Ègñ gbèl, kɔ s'ógñ el mum ey e mab ler em ab ab ee?» ⁵⁰ Etñ kpèkñ el em ec'egñ nyam iyr egb waw es ligbèl ec'abu elum es a lab, etñ l'ubr ow lidr e loru ab es. † ⁵¹ Kɔ Jesu dad nine: «Ow ínym es gɔñ!» Etñ l'itñ ign a e loru a abu, etñ l'ewlm ow. ⁵² Sica li dad egb waw esèl a, Nyamel gbèl a ec'osu esèl ec'agñ egbèl a lele Jwifèl ec'agñ ekpèkp a eke ow el ab in ec'ony ec'a nine: «Kɔ em ec'ony a ibrm eke k'otr ekn ekpr lele mab ler em ab owr esè low ññ kok es em el af ee? ⁵³ Sègñ eke m'anñ ony ab Nyamel gbèl ab em a onymn'm. Kɔ sica ony e wanci eke k'onyn'm a ow ñ; catñ ncebn ec'abusu a ow a.»

Pier egbr Jesu

Matie 26.57-58, 69-75; Mark 14.53-54, 66-72; Jan 18.12-18, 25-27

⁵⁴ Sica -n'ony Jesu etñ -l'oc ow ab -n'im egb waw es ligbèl a e gbugñ a. Pier anñ akpoj em am us el jam. ⁵⁵ Wel fuf al lakp a ec'aranñ, agñ ok es did al elul em a, etñ Pier yeji im sig es el ab. ⁵⁶ Ob

† **22:50** Bèbmñ Jan 18.10,26.

oc ɔŋ lis nyam ekn'n eke li sig es al saw a, l'ok ow anyamn af n'am ler ow gbiy, etŋ ninɛ: «Iŋ na yeji, n'ann Jesu ab!» ⁵⁷ Kɔ Pier egbr Jesu etŋ dad ob oc ɔŋ lis a ninɛ: «Yɔw, m'uwm'n any.» ⁵⁸ Eke ow ibn tel a, egŋ ejeci nyam yeji ekn'n etŋ dad'r ninɛ: «Ŋ yeji, el el em ec'egŋ nyam.» Kɔ li dad igŋ a ninɛ: «Njan, m'anm el em!» ⁵⁹ Ow ibn ton k'ij wanci nyam ka, etŋ emeny egŋ ejeci nyam at dad ninɛ: «Nawre tasi egŋ na yeji el in ec'agŋ ab em e nyam, anke l'el Galile iy.» ⁶⁰ Kɔ Pier dad'r ninɛ: «M'uwm ŋ e low yeci eke am erur eke ki dad ab any!»

Odad na ann'n nenym n'am dad etŋ kpekŋ ŋɔs ikŋ. ⁶¹ Etŋ Es Kɔtɔkɔ ewl meny ɔkŋ'n any am ler'r gbiy. Ow ɔŋ Pier ɔkn odad a eke Es Kɔtɔkɔ dad'r a: «Gbuŋ ke yefenyana ŋɔs ikŋ a, b'ow dad sakp nyahan eke uwm im any.» ⁶² Etŋ Pier ey ɔkm im gbenŋ am ikŋ low dudu ec'ɔŋn.

Jesu e miyer kokr lele ɔr ab

Matie 26.67-68; Mark 14.65

⁶³ Agŋ ek'am ɔsu Jesu a am kokr'r miyer etŋ am ɔr'r. ⁶⁴ -N'awŋ ow any es, -n'am ɔr ow kukuta em, -n'am ibrm ow -l'esɛ: «Ek'el Nyam e kokoba ɔb es, ke dád ey egŋ ek'iyr'ŋ ob a!» ⁶⁵ Etŋ -n'am dad ów enjɔŋ nɔnɔ gbɛl -l'ok ow af miyer kokr em.

Jesu ow Sanedren ec'agŋ a ec'any af

Matie 26.59-66; Mark 14.55-64; Jan 18.19-24

⁶⁶ Eke læŋ eny a, Jwifel em ec'agŋ ekpekŋ a ek'el egb waw esɛl egbɛl a lele ol e low yeŋm esɛl ab ab as luku. -N'ɔŋ wɛl oc Jesu ow Sanedren ec'agŋ a ec'any af, ⁶⁷ etŋ -l'ibrm ow ninɛ: «Dád

εἰ σ'ίρι γοῆ! Κὼ ἡ ἐλ Μῆσι ἐε?» Ἐτῆ λι dad wɛl nɪnɛ: «Eke mi dad ɔny yeji, k'ow ubmn nawrɛ; ⁶⁸ ἔτῆ eke m'ibrm ɔny low yeji, k'ow εἰγῆmn dadmn'm. ⁶⁹ Κὼ jam aῆa εἰγῆ ec'ly b'ow sig es Nyam Abusu Es e lidr abu af.» † ⁷⁰ Ἐλ fɛῆ -li dad nɪnɛ: «Ke Nyam ec'ly el a!» Ἐτῆ λι dad wɛl nɪnɛ: «Ow kpɛῆ anake ɔny obi dadr a.» ⁷¹ Ἐτῆ -li dad nɪnɛ: «Ow akplm eke si k'ibrm adan̄ku ij! Sica εἰ obi yeji s'iri'r nɛnym ἡ!»

23

Wɛl oc Jesu im Pilat ec'any af

Matie 27.1-2, 11-14; Mark 15.1-5; Jan 18.28-38;

Ob Kok 4.25-28

¹ Eke -li jɛjr Jesu ec'ow -l'okr bake ow uwr a, dedeku a nimum igb wus ετῆ oc Jesu ab im Pilat ec'any af. † ² Yogn, kpɛkɛῆ -n'am cicr ow -li dad -l'ɛsɛ: «S'ɛbmn nyamn s'ɛkn eke εἰγῆ na am irmn εἰ ec'agῆ a; li bi dad wɛl eke wɛl kí sɔgm wus labm † ετῆ λι b'ocr in sosi Mɛsi, εb ebu nyam.» ³ Ἐτῆ Pilat ibrm'n nɪnɛ: «Κὼ nawrɛ, ἡ Jwifɛl ec'ɛb ebu ee?» Ἐτῆ Jesu dad'r nɪnɛ: «Ἰ obi dad.» ⁴ Ἐbɛn a, Pilat dad εgb waw ɛsɛl εgbɛl a lele bieku ab ab nɪnɛ: «M'ɛῆnm low ɔbr kaka igῆ na ɛm.» ⁵ Gbɛkɔ -n'am at lebl es -li dad lɛc ɛm -l'ɛsɛ: «Ἐἰγῆ na bi dad agῆ eke k'ɔbr εb any. L'ɔb ow e low yɛgm nun Galile ετῆ, toῆ l'ow l'ok Jude wus af, ετῆ sica l'ow aῆa yeji.»

Wɛl oc Jesu im Erɔd ec'any af

† **22:69** Ἐkn Selu 110.1; Daniel 7.13-14. † **23:1** Ἐkn Matie 27.2 ec'akr otar a. † **23:2** Ἐkn Luk 20.20-25.

⁶ Eke Pilat iri odad na a, l'ibrm nine: «Kɔ eɣɛ na Galile ec'ɛɣɛ ee?» ⁷ Eke wɛl dad'r eke Jesu el Galile ec'ɛɣɛ, ke l'uw any eke yogɛ anɛ Erɔd ec'es ɛw ɛm a, n'ɔɣ wɛl oc Jesu im ow ec'any af, anke Erɔd in obi yeɣi lɛɣɛ ab ɛm a, n'ann Jerusalem. ⁸ Eke l'ɛkn ow a, sos ɛm am iɣn'n anke l'iri wɛl dad'r ow e l'is e low, ɛtɛ lɛɣɛ kpekpe ɛtɛ n'am erur eke li k'ɛɣɛn ow † bake ow kok mɛny ɛwr nyam l'ɛkn. ⁹ Li bibrm ow ɔw nɔnɔ, kɔ Jesu ɔbm kpu kaka ɔɔm'n. † ¹⁰ Egb waw ɛsɛl eɣbɛl a lele ol e low yeɣm ɛsɛl ab ab yeɣi ek'ann yogɛ a am cicr Jesu lɛc ɛm. ¹¹ ɛtɛ Erɔd lele in eci sɔda eyɛ ab ab am kokr Jesu miyer, ɛtɛ am oc'r ɛsɛ ɛɣɛ keskes af. -L'ɛw ow mob sus ɛm mamn sos, ɛtɛ l'ɛwlm ow mɛny ow im Pilat oɣɛ a. ¹² Lɛɣɛ a cɛ, Erɔd lele Pilat ab eke lɛɣɛ ek'ec ab ɛm ijarm a, ɛwl el aɣɛ lawlɛl.

Wɛl ɔb Jesu low luw eci

Matie 27.15-26; Mark 15.6-15; Jan 18.39-19.16

¹³ Eke Pilat am ɛkn eke low ɔbr kaka anm Jesu ɛm a, l'as egb waw ɛsɛl eɣbɛl a, es ɛw ɛsɛl a lele dedeku a fɛɣ ab luku, ¹⁴ ɛtɛ li dad wɛl nine: «Ocr ɛɣɛ na isr'm ɛtɛ am dadr eke ow'n am irmn aɣɛ. Na sosiɛm m'ibrm'n low ɔny ec'any af. Kɔ kin, m'ɛɣnm low nɣɣ kaka eke li kok ke ow sosiɛm am ɔɣn in dedeku a. ¹⁵ ɛbɛn nyam coco, Erɔd yeɣi ɛɣnm low ɔbr kaka in ɛm, ɛtɛ ow sosiɛm l'ɛwlm ow mɛny. M'am ɛkn ke ɛɣɛ na kokm low ɔbr kaka ek'it eke wɛl k'ibi'r. ¹⁶ Gbɛkɔ m'ow m'ɔɣ wɛl ɔr'r nɣbre ɛm, ke m'ɛlu'l es.» ¹⁷ [Pak ec'es

† **23:8** ɛkn Luk 9.7-9. † **23:9** ɛkn Esayi 53.7.

gbegbl fɛŋ e læŋ a, ow akpl ke Pilat ɛ́lu sobel em es nyam eke dedeku a b'ɛrur a es.] †

18 Eke Pilat dad el ɛben a, kpɛkɛŋ -n'am ɔg el fɛŋ -li dad -l'ɛsɛ: «Ìbi ɛŋ na, ke ɛ́lu Barabas es ɔŋ ɛy!» 19 (Ke Barabas na, læŋ ab em eke bɔbar ɛy Jerusalem baŋn a, in anake wɛl ɛlu'l sobel em a, aŋke l'ɔbr ɛb any, ɛtɛŋ l'ibi ɛŋ yeji.) 20 Gbɛkɔ eke Pilat am erur eke k'ɛlu Jesu es a, ɛmɛny l'ibrm eke li k'iri dedeku a nɛnym. 21 Kɔ -n'am ɛlu Pilat lebl -li dad -l'ɛsɛ: «Èw'r olikɛ af! Èw'r olikɛ af!» 22 ɛmɛny Pilat eb odad sakp nyahan em ɛtɛŋ ibrm el nine: «Bla low ɔbr iy li kok ee? ɛm gbɛ m'ɛknm low ɔbr kaka in em ek'it eke wɛl k'ibi'r; gbɛkɔ m'ow m'ɔŋ wɛl ɔr'r ŋgbre em, ke m'ɛlu'l es.» 23 Kɔ dedeku a nɛny aŋŋ em cɛ am ibrm sɔg em eke wɛl k'ɛw Jesu olikɛ af. ɛtɛŋ el e sɔg e lebl a akm Pilat es.

24 ɛtɛŋ Pilat ɛŋŋ dedeku a ec'a ek'am ibrm a eb. 25 L'ɛlu Barabas ek'ɔbr ɛb any, ibi ɛŋŋ ke ow sosiɛm wɛl ɛlu sobel em a es. ɛtɛŋ l'oc Jesu n'ɔŋ dedeku a yec'ɛtɛŋ -li kok ow el e low eke -n'am erur a.

Wɛl ɛw Jesu olikɛ af

Matie 27.32-44; Mark 15.21-32; Jan 19.17-27

26 Eke -l'ocr ow ab -n'aam a, -l'ɔbr Siren baŋn iy nyam eke wɛl b'ɛsɛŋ Simɔ ek'aŋŋ akp em am ow. Eke srɔda ɛyŋ a b'ɛkn'n a, -n'ɔny ow lec em ɛtɛŋ -l'oc Jesu ec'olikh a -n'ɔŋ ow eke ow k'abu us ow jam. † 27 Agŋ nɔnɔ gbɛl am us'r jam, ɛtɛŋ ɔyɔw

† 23:17 Luk eci silɛl esig oglog em a, wɛl ɛŋnm sodad ek'aŋŋ ob na [...] ec'araŋŋ em a. ɛkn Matie 27.15; Mark 15.6. † 23:26 ɛkn Matie 5.41 ec'akr otar a.

nɔnɔ ek'anɔ ɛl ɛm a am ikɔ ɔɔn ok sabu ɛrmni in sosiɛm. ²⁸ Eke Jesu b'ɛwl mɛny a, n'am lɛr wɛl ɛtɔ li dad ninɛ: «Jerusalem ɛc'ɔyɔw, k'ikɔn ɔɔn ɛm sosiɛm; kɔ ikɔn ɔny lele ɔny ɛc'ey ab ɛci! ²⁹ Kɔ lɛɔɔ am ow eke aɔɔ b'ow dad ɛsɛ: “Ehe ɛl ɛtr yɔw eke ewm ey, ke ɔɔm ey mɛny lɛɔɔ kaka a ɛci!” ³⁰ Lɛɔɔ ab anake aɔɔ b'ow dad ɛsɛ: “*Mafɛny, bɔ̀bmɔn okr ɛy af! Egigl, bɔ̀burir ɛy es a!*”† ³¹ Tasi ɛm a, eke wɛl am kok likɔ ek'anɔ owr a nɛnɛ, ke likɔ wɛwɛ ɛc'a ayaf wɛl b'ow kokr'r ab ɛɛ?»

³² Srɔda ɛyɔ a oc aɔɔ ɛjɛci yony ek'el ɔw ɛnyɔn kok ɛsɛl yɛɔi ow eke wɛl k'ibi ɛl Jesu ab. ³³ Eke -n'imn usu a eke wɛl b'ɛsɔ “Nuɔn kɔɔk ɛc'usu a”, -l'ɛw Jesu lele ɔw ɛnyɔn kok ɛsɛl yony ab ab oliɔn af; Jesu anɔ araɔn, nyam anɔ'n lidr abu af, ɛtɔ nyam anɔ'n nɛmɔn abu af. † ³⁴ ɛtɔ Jesu dad ninɛ: «ɛm ɛs, ɔc ap ɛl anɔke -l'uwm yɛc'ɛke -n'am kok ab any.» † Srɔda ɛyɔ a ɛcɛ in e mɔb sus ɛm sɔsum oc kok ɛm.

³⁵ Aɔɔ a ek'anɔ yɔɔn a am lɛr'r. ɛtɔ Jwifel ɛc'ɛs ɛw ɛsɛl a am kokr'r miyɛr † dad ɛsɛ: «L'ɛb aɔɔ ɛjɛci l'ɛlu ɛs; eke l'el Mesi eke Nyam sɔsum oc a, ke l'ɛbr in sosi s'ɛkn!» ³⁶ Srɔda ɛyɔ a yɛɔi am kokr'r miyɛr. -Li b'im -li titm ow, -l'oc ɛl e mar a † -n'am ɔkɔ ow ke -n'am dad -l'ɛsɛ: ³⁷ «Ek'el Jwifel ɛc'ɛb ɛbu, ke ɛbr ɔ sosi ɛlu ɛs ɔɔn!» ³⁸ In ɛc'olikiɔ a e nuɔn af a, -ni nɔn odad na -l'aru: “ɛɔn na el Jwifel ɛc'ɛb ɛbu.”

† **23:30** Ose 10.8. † **23:33** ɛkn Esayi 53.12. † **23:34** *ɛm ɛs, ɔc ap ɛl anɔke -l'uwm yɛc'ɛke -n'am kok ab any:*Luk ɛci silel ɛsig oglog ɛm a, wɛl ɛɔnm odad na. ɛkn Selu 22.19. † **23:35** ɛkn Selu 22.8-9. † **23:36** ɛkn Selu 69.22.

39 Ów enun esel a eke wel ok olikn af ab em a yeji, nyam am wewr Jesu dad ese: «Kɔ ow elm η elm Mesi ee? Ek'el Mesi, ke èbr η sosi elu es, bake ey yeji éb elu ey es ɔ!» 40 Odad na eke li dad a, lawl a am eym'n abr dad ese: «Kɔ éluam Nyam ee? N yeji am ij gbre ese in af. 41 Ey ec'a, ow it eke si k'ij gbre, anke ey ec'ów enun e si kok a e labm sog anake s'ehn a. Kɔ in, li kokm low nun kaka!» 42 Eke li dad odad na a, emeny li dad nine: «Jesu, k'ijl'm es legn eke b'ow ow η ec'es ew ab em a.» 43 Etn Jesu dad'r nine: «M'am dad'η nawre em, yefenyina ce b'ow anη em ab Nyam ec'usu mamn a.»

Jesu e luw a

Matie 27.45-56; Mark 15.33-41; Jan 19.28-30

44 Sica ow anη tel ke legn úyu nun, etn ligbn a ek'am afn a irm es; ncebn ey wus na nimum af ton ncebles eci wanci nyahan em. 45 Etn Nyamel ab em eci gbad gbél gbada a eke wel ew edn usu lala ab any a, † ign afr em a etn agbr em arañ didi ton ok esr em a. 46 Etn Jesu barm lebl tuɔtuɔ dad nine: «Em Es, m'oc em ec'abn a m'elu'η abu em.» † Li dad odad na ba li b'ok es, etn l'uw. 47 Eke Rom eci srɔda eyη a ec'anym es a ekn low a ek'ey a, n'am kɔklm Nyam li dad l'ese: «Nawre tasi, egn na el neny nyam es!» 48 Agn a ek'ow yogη a yeji ekn low a ek'ey a. El e meny ewl em a, -n'am ok sabu ermni low dudu em - n'im. 49 Etn Jesu lawlél lele ɔyow a ek'us'r jam

† 23:45 Ekn ɔkm Ok 26.31-33. † 23:46 Ekn Selu 31.6.

Galile etɛ a, inɔm es akpoj, † etɛ am ekn low na ek'am ey a.

Jesu ec'es oc owi

Matie 27.57-61; Mark 15.42-47; Jan 19.38-42

⁵⁰⁻⁵¹ Eɛɛ nyam eke wɛl b'esɛɛ Josef, Jwifel eci baɛɛ eke wɛl b'esɛɛ Arimate ec'ɛɛɛ, erur eke k'oc Jesu im oc es. L'el eɛɛ mamɛ, nɛny nyam es, ek'omɛ em am eku Nyam e gbɛɛɛɛɛɛɛ usu a e mowrer. Etɛ emɛny l'el Jwifel e Sanedɛɛɛ ab em ec'ɛɛɛ nyam, kɔ l'erurm low a eke lawlɛl a bɛbm Jesu ec'ibi ec'a. ⁵² Na sosiɛm, n'im n'ɛɛɛɛ Pilat etɛ l'ibrm eke ow k'oc Jesu eci sos meɛɛl a ɔɛ'n. † ⁵³ Eke Pilat elu abusu es a, Josef ɔny sos meɛɛl a usm es oliɛɛ ab af, l'oc gbɛɛɛ ufu nyam li wiwrɛ ow ab, etɛ l'oc n'im l'oc ow es uwɔmu lob eke n'ɔɛ wɛl ur ab em, ke lɛɛɛ kaka wɛl ocm eɛɛ es em. ⁵⁴ Lɛɛɛ a el nɛnɛɛɛɛ e sos bɛbm e lɛɛɛ, † etɛ nɛnɛɛɛɛ a yeɛɛ ow titm.

⁵⁵ Eke Josef aam oc Jesu es a, ɔyɔw a eke am us Jesu jam Galile etɛ a, ow yɔɛɛ etɛ ekn uwɔmu a lele elel eke wɛl erum'n es ab ab. ⁵⁶ -L'ɛwl mɛny -n'im el oɛɛ a, etɛ -li kok mun sɛɛɛɛɛ lele simijey ab eke -li ki kpakp Jesu e sos meɛɛl a. Gbɛkɔ eke lɛɛɛ a el nɛnɛɛɛɛ e lɛɛɛ a, ow sosiɛm -n'am eb sel ɛɛɛ elel eke Jwifel ec'ol a dad ab af.

24

Jesu e luw em anɛ igb a

Matie 28.1-10; Mark 16.1-8; Jan 20.1-10

† **23:49** ɔyɔw a: ekn Luk 8.2-3. inɔm es akpoj em: bɛbmɛ Selu 38.12. † **23:52** Ekn Matie 27.58 eci akr otar a. † **23:54** Lɛɛɛ na el sɛɛɛ yen nɛbles.

1 Sica legɲ krekre a ec'ibribr fafa a, ɔɔw a ot mun sɲɔsɲɔ eke -li kokr ab ab aam Jesu ec'uwɔmu ab af. 2 Eke -li b'ok yogɲ a, -l'ekn eke lob a eke abl uwɔmu a ec'em ɛy usu ab es a wuwl oc es, 3 etɲ -l'ok uwɔmu ab em. Gbekɔ -l'eknm ɛs Kɔtɔkɔ Jesu e sos megl a, 4 etɲ ca -l'uwmn elel eke -li ki dadr any. Kpekɲ Nyam ec'afr erm esel yony eke sus mob ek'am jɛɲ a ok ɔkm el ec'any af. 5 Eke ɔɔw a b'ekn el a, erɲn am ɔny el -li sis any es, etɲ ow ɔdm eke -li ki ler wɛl. Etɲ erm esel a dad el ninɛ: «Kɔ bla etɲ am ɔɔl agɲ ek'uw ab em, ɛɲɲ ek'anɲ owr ab ee? 6 N'anm aɲa; l'igb luw em. Ɔkan ow a eke li dad ɔny legɲ a eke n'anɲ Galile a: 7 "Ow akpl ke wɛl ɔc ɛɲɲ ec'Iy ɛlu sikpl esel ec'abu em, ke wɛl báb'l' ecigbrɔ olikɲ af, ke sɛɲɲ nyahan n'anɲ luw em l'igb." » † 8 Etɲ ɔɔw a ɔkn odad a eke Jesu dad el a. 9 -N'ɲgboɲ uwɔmu ab af, etɲ -n'im -n'am dad ów a fɛɲ ek'ɛy a -l'ok jam esel lɛw nyam a lele agɲ ejec'a fɛɲ ab. 10 Ɔɔw a el: Mari, Magdala yowi a, Jana, lele Mari, Jak lis ab. Etɲ ɔɔw bɛb a ek'anɲ el ab yeɲi, dad odad nɛnyembri nyam a cɛ ok erm esel a. 11 Kɔ erm esel a am tutr eke ow el yadɲ owi, etɲ -n'ɔnym ɔmn odad a eke ɔɔw a dad el ab em. 12 ɛbɛn a Pier uru es im uwɔmu ab af, l'is any li ler uwɔmu ab em, etɲ l'ekn gbada eke wɛl oc wiwrm sos megl ab ab a cɛ ek'ɛru es. Low na eke l'ekn a iti'r any, etɲ l'ɛwl mɛny n'im. †

Emayus ejagb af
Mark 16.12-13

† 24:7 Ɛkn Luk 9.22; 17.25; 18.32-33. † 24:12 Luk eci silel esig oglog em a, wɛl ɛɲnm sodad ikɲ na ec'akr 12.

¹³ Λεγη α σε, jam esel ab em ec'agne yony aam banj nyam eke wel b'esnj Emayus, ke Jerusalem ab a, an es wanci yony † gbuñ ke ok yogñ. ¹⁴ Ejagb ab af eke -n'aam a, -n'am dad low a ek'ey a ec'odad. ¹⁵ Eke -n'am dad odad -l'atar ow es a, Jesu in obi ow eññ el, etñ us ejagb el ab aam. ¹⁶ -N'am ekn ow goñ, ko -l'uwmn ow any. ¹⁷ Etñ Jesu ibrm el nine: «Bla ow iy am atarir es ee?» Sos ow el es, etñ -l'uk -n'inym es.

¹⁸ El em ec'egñ nyam eke wel b'esnj Kleopas dad'r nine: «Ko η sony σε el egn ek'ir Jerusalem aña, ke uwm low na ek'ey segn amua em ab any ee?» ¹⁹ Jesu ibrm nine: «Ko bla lowi ey?» Etñ -li dad ow nine: «Nasaret iy Jesu e lis e low. Egn na el kokoba ob es abusu es; etñ l'elu ow e low okm in e juma kok em lele in ec'odad ebl em ab, Nyam ec'any af lele agñ ec'any af ab. ²⁰ Ko ey ec'egb waw esel egbel a lele ey e Nyamel ec'es ew esel ab oc im'n wel ob'r low, ew'r olikñ af wel ibi'r. ²¹ Ey s'omn eke in anake li b'ow li sog Israel a. Etñ kin, yefenyana ab ow ij segn nyahan eke l'uw wel oc'r es. ²² Gbeko ey em ec'oyow beb dad ey low any iti owi tasi. Ibribr a -l'igb fafa -n'im uwomu ab af, ²³ etñ -l'eknm ow e sos megl a. -L'ewl meny -l'ow -li dad ey eke afr erm esel yony in ok okm in dad el eke Jesu in anñ owr. † ²⁴ Ey em ec'agne beb yeji im uwomu ab af etñ -l'ekn low a ese elel eke oyow a dad ey ab af. Gbeko ow gbε, -l'eknm ow.»

²⁵ -Li dad odad na ba -li b'ok es, etñ Jesu dad el

---

† **24:13** an es wanci yony:odad na Grek em a, wel otu ek'itññ ejec'em dad ese kilo lew nyam. † **24:23** Ekn Luk 24.1-11.

nine: «Oy! Anyamb agη, úbmn kokoba ÷b esel ec'odad eke dad a nawre! ²⁶ Kò uwmn any eke Mesi a k'ij gbre eben gbuη ke l'éy in ec'anygbel ab em ee?» ²⁷ Etη n'am otar ów a feη eke Nyam Lel dad in e lís a e low akr l'ok wel. L'÷b nuη Mois ec'ol ab em toη l'igη kokoba ÷b esel ec'ów a e dad ab em. †

²⁸ Eke -n'imn bake -n'am titm baηη a, Jesu kok ese anym eci ow'n k'imn af. ²⁹ Kò agη yony a dad'r nine: «K'im; àηη ey ab eke legη am uk, ke ncebn am ow a sosiem.» Etη n'im n'ehη wel -n'ann. ³⁰ Eke ow sig wanci eke -li k'ij ob a, Jesu oc futufutu a, l'elu Nyam bia, l'ubr em n'÷η wel. ³¹ Kpekη jam esel yony a anyamn em ayl, etη -l'uw ow any; kpekη l'irm wel ec'any af. ³² Etη -n'am dadarir -l'ese: «Eke s'us ejagb s'am ow, ke n'am otar Nyam Lel em ec'ów akr l'ok ey a, lefr menη am itr ey sos!» ³³ Kpekη -l'ewl meny -n'im Jerusalem, etη -n'ehη jam esel lew nyam a eke as luku lele el lawlel ab ab, ³⁴ ke ok es am dad ese: «Nawre tasi, Es Kòtòkò igb luw em batη Simò ekn'n!» ³⁵ Etη el yeji -n'am dad low a eke -l'ekan ejagb af a, lele elel eke -l'uwr Jesu any, futufutu a eke n'am ubr em ab em.

Jesu yegm in e jam esel a sos

Matie 28.16-20; Mark 16.14-18; Jan 20.19-23;

Ob Kok 1.6-8

³⁶ Eke odad anη el nenym -n'am dad a, Jesu in obi ey ÷km el ec'araηη etη esηη el: «Erm es ey àηη ÷ny ab!» † ³⁷ Kpekη erηη ligbel am ÷ny

† **24:27** Ekn Ol ÷kn 18.15-18; Selu 22.2-9; Esayi 53. † **24:36** erm es ey àηη ÷ny ab:Luk eci silel esig oglog em a, wel éηnm sodad ikη na.

el anke -n'am tutr eke ɔɣn abɣ anake -l'ėkan a.
³⁸ Kɔ Jesu dad el nine: «Kɔ bla etɣ erɣn am ɔny
 ɔny ufɣn ee? Bla etɣ úbmɔ nawɣ ee? ³⁹ Ękan em
 e sabu araɣn a lele em ec'akr ab ab; em obi ana!
 İtɣnin'm abu ke Ękan. ɔɣnabɣ Ęlim sos meɣl lele
 ew ab esɣ eled eke m'eli am ɣkan ab af!»

⁴⁰ Eke li dad wel odad na a, li yeɣm wel in e
 sabu araɣn a lele in ec'akr ab ab. † ⁴¹ Sos em am
 iɣn el, gbekɔ ow am iti el any etɣ -li k'ubm nawɣ
 tasi. Ow ɔɣ Jesu ibrm el nine: «Kɔ ɔnyamn ob ij
 tɔl ab aɣa ee?» ⁴² Etɣ -l'oc ɔcn ikpr eke wel ɔw a
 -n'ɔɣ ow. ⁴³ Jesu eb ɔcn a ij el ec'any af.

⁴⁴ Sica li dad wel nine: «Ękan ów amua, mi dad
 ɔny ow e low leɣɣ a eke m'anɣ ɔny ab a. Mi dad
 ɔny eke ów a feɣ eke wel nɔn em e lís ke anɣ Mois
 ec'ol ab em, kokoba ɔb esel e lel em, toɣ iɣɣ Selu e
 lel em a b'ow iy nɣny.» ⁴⁵ Etɣ n'ɔɣ wel abusu eke
 wel k'iri Nyam Lel em ec'odad a ók el es sos em.
⁴⁶ Ca l'ɔkn wel ów a li dad nine: «Kin ow eke wel
 nɔn: ow akpl ke Mesi úw, ke seɣɣ nyahan n'ánɣ
 luw em l'igb, † ⁴⁷ ke wel yeɣm ebr ebr feɣ low in
 e nin em, yec'etɣ ke aɣɣ itɣn erm em, ke -n'ɣɣn
 el e sikpl a ec'oc ap. Ow ɔb nuɣ Jerusalem, ⁴⁸ etɣ
 ɔny b'ow eel ów amua ec'adaɣku. ⁴⁹ Etɣ m'ow
 m'awɣ ɔny Abɣ Lala a eke em Es ewar ow e low
 a. Gbekɔ àɣɣn baɣn toɣ bake afr ec'abusu a ów
 ɣɣn ɔny.» †

Jesu aam afr

Mark 16.19-20; Ob Kok 1.9-11

---

† **24:40** Luk eci silɣl esig oglog em a, wel Ęɣnm akr ekɣ yony
 ec'odad na. † **24:46** Bèbmɔ Selu 16.9-11; Esayi 53.10-11; Ose
 6.2. † **24:49** Ękn Ob Kok 1.4-5.

⁵⁰ Eke li dad wɛl ów amua bake ow uwr a, ca Jesu ot ok el ɔkm, etɛ el ab -n'im -li titm Betani, † etɛ yogɛ li gbigbl sabu ogɛ l'edɛ wɛl ɔwrɔ. †
⁵¹ Eke n'am edɛ wɛl ɔwrɔ a, l'elu wɛl es etɛ n'im afr. †
⁵² Jam esɛl a igɛ'n nuɛ, etɛ ewl meny ow Jerusalem sos em inɛ ligbɛl em. †
⁵³ Sɛgɛ fɛɛ -li b'anɛ Nyamel gbɛl ab em -li kɔklm Nyam.

---

† **24:50** Ɛkn Mark 11.1. † **24:51** Ɛkn Ob Kok 1.9.

cxviii

Amani Owr
Adioukrou: Amani Owr New Testament

copyright © 1998 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Adioukrou

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

b20fd1e5-39e1-5678-9af9-b99e1ebfb994